

AKP'NİN İŞÇİLERE NASIL ZARAR VERİYOR

Yıldırım Koç

**Kaynak Yayınları
İstanbul**

2006

Sunuş

AKP, İşçilerin İstek ve Önerilerini Ciddiye Almadı

AKP'nin Düzenlemeleri ve Uygulamaları İşçilere ve Türkiye'ye Büyük Zararlar Verdi

- İşsizlik Daha da Arttı
- Yerli ve Yabancı Kaçak İşçilik Daha da Yaygınlaştı
- 4857 Sayılı İş Yasası İşçiler İçin Çağdaş Kölelik Sistemini Getirdi
- Türkiye'yi Parçalamanın Bir Aracı Olan Özelleştirmeler Daha da Hızlandırıldı
- Kamu Sektöründe ve Özel Sektörde Taşeronluk, Hizmet Alımı, Fason Üretim Daha da Yaygınlaştırıldı
- Gerçek Net Ücretler ve Yaşam Standardı Geriledi
- Asgari Ücretteki Artış Yetersiz Kaldı
- Vergi Alanındaki Düzenlemeler İşçilerin Aleyhine Oldu
- AKP, SSK Sağlık Tesislerine El Koydu
- Sosyal Güvenlik Alanında Büyük Darbeler İndirildi
- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kaldırıldı
- Sendikaların Üye Sayısı Azaldı
- İşten Çıkarmalar Yaygınlaştı
- Zorla Emeklilik Uygulandı
- AKP Hükümeti Grevleri Erteleledi
- Anayasa'nın 90. Maddesindeki Değişikliğe Rağmen Sendikal Mevzuatın Demokratikleştirilmesi Sağlanmadı
- İş ve İşçi Bulmada Bile Özelleştirmeye Gidildi
- Orman-İş'e Yasadışı ve Hukukdışı Baskılar Uygulandı
- Türk Ceza Yasası'nda Olumsuz Düzenleme Yapıldı

AKP'nin Bazı Girişimleri Engellenemeseydi Eyalet Sistemine Geçilirdi

- AKP'nin Temel Belgelerinde Yerel Yönetimlerin Yetkileri Konusu
- Kamu Yönetimi Reformunda AKP'nin Gerçek Niyetleri ve İlk Girişimleri
- Kamu Yönetimi Reformuna Karşı Bazı Sendikaların Mücadelesi

Sonuç: Sessizlikten Mücadeleye

SUNUŞ

Türkiye Cumhuriyeti ve Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi günümüzde ABD emperyalizminin ve Avrupa Birliği emperyalizminin doğrudan ve/veya IMF ve Dünya Bankası gibi kendi denetimlerindeki kuruluşlar aracılığıyla sürdürdüğü büyük bir saldırının hedefi durumundadır. İşimize, ekmeğimize ve vatanımıza saldıran, aynı güçtür; emperyalizmdir. Emperyalizm, bu saldırılarının bir bölümünü, iktidardaki partilere uygulattığı politikalar aracılığıyla gerçekleştirmektedir. İşçilerin bugün karşı karşıya bulunduğu ve AKP iktidarı eliyle uygulanan politikalar, emperyalizmin politikalarıdır. Bu nedenle, bu politikalara karşı sürdürülen mücadele, yalnızca bir hükümete ve siyasal partiye değil, aynı zamanda ve gerçekte emperyalizme karşıdır.

Günümüzde, işçi sınıfının 1920'lerdeki göre çok daha gelişkin olduğu koşullarda, emperyalizme ve AKP'ye karşı yeni bir istiklal savaşı sürdürülmektedir. Bugün emperyalizme ve AKP'ye karşı meşru ve demokratik çizgide bir mücadeleye aktif olarak katılmak, her işçinin, memurun, işsizin, emeklinin, esnaf-sanatkarın, çiftçinin sınıfsal ve ulusal görevidir. Ait olduğu toplumsal sınıf ne olursa olsun, tüm vatansaverler de bu mücadelede yer almalıdır. Günümüzün görevi, Türkiye'de anti-emperyalist, ulusalcı ve emekten yana bir iktidarın işbaşına getirilmesidir. Türkiye'nin bütünlüğünü ve bağımsızlığını, laik ve demokratik cumhuriyeti koruyabilmenin tek yolu, budur.

3 Kasım 2002 genel seçimlerinde 41,4 milyon seçmenin 32,8 milyonu oy kullandı; 31,5 milyon oy geçerli sayıldı. Geçerli oyların yüzde 34,43'ünü (10,8 milyon seçmen) alan AKP, 365 milletvekili çıkardı. Geçerli oyların yüzde 19,41'ini (6,1 milyon seçmen) alan CHP ise 177 milletvekilliği elde etti.

28 Mart 2004 günü tüm yurttaki yerel yönetim seçimleri yapıldı. Seçimlere katılım oranı yüzde 72,7 olarak gerçekleşti. İktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi, il genel meclisi seçimlerinde kullanılan geçerli oyların yüzde 41,89'unu aldı. AKP'nin işçi karşıtı düzenleme ve uygulamaları özellikle bu tarihten sonra hızlandı.

Türkiye 4 yıla yakın süredir AKP Hükümetleriyle yaşamaktadır. Bu süre içinde, ülkemiz, halkımız ve işçi sınıfımız büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır. Bu kitabın amacı, AKP'nin işçilerimize verdiği zararlar konusunda meydana gelen gelişmeleri anımsatmaktır. AKP'nin ülkemize, işçi sınıfının dışındaki emekçi sınıf ve tabakalara, emeklilere ve işçi sınıfının bir parçasını oluşturan memurlara ve sözleşmeli personele (kamu çalışanlarına) verdiği zararlar, bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Ancak, işçi sendikalarının bu dönemdeki mücadelesinde çok önemli bir yeri olan devletin yeniden yapılandırılmasına ilişkin yasa tasarıları ve 5227 sayılı Yasa özetle incelenecektir.

AKP, programında, seçim bildirgesinde ve genel seçimler öncesinde parti önderlerinin konuşmalarında, işçi karşıtı politikalarını açıkça ilan etmişti. Ancak Türkiye'de insanların siyasal tercihleri genellikle siyasal partilerin program ve seçim bildireleri incelenerek belirlenmediğinden, işçilerin önemli bir bölümü AKP'ye oy verdi ve işçilere büyük zarar veren bu politikaların uygulanmasına yol açan süreçte sorumluluk üstlendi.

Bir açıdan bakıldığında, AKP bu konuda dürüst davrandı. Örneğin, AKP'nin 3 Kasım 2002 genel seçimlerinden önce yayımladığı seçim beyannamesine yalnızca bir yerde "sendika" sözcüğü geçmektedir (s.14):

"AK PARTİ, yönetime katılımı engelleyen yasal ve idari etkenleri kaldırarak, kamu yönetimine sivil toplumun daha aktif katılımını sağlayacaktır. İş dünyası, sendikalar, meslek odaları, çiftçi örgütleri ve gönüllü kuruluşların, sorunlarını, hizmet alanlarındaki kamu görevlileri ile birlikte çözmelerini kolaylaştırıcı mekanizmalar geliştirilecektir."

Seçim beyannamesinde sendikal hak ve özgürlüklere değinilmemektedir.

AKP'nin seçim beyannamesinde toplam dört kez "işçi" sözcüğü geçmektedir. Bunların ikisi işçilik maliyetleriyle ilgilidir. Birinde kaçak işçilikten söz edilmektedir. Birinde de çocuk işçiliğine değinilmiştir. Seçim beyannamesinde işçi hak ve özgürlüklerine değinilmemektedir.

AKP'nin seçim beyannamesinde "memur" kavramı da geçmemektedir.

Ayrıca, TÜRK-İŞ'in 3-7 Aralık 2003 tarihlerinde Ankara'da toplanan 19. Genel Kurulu'nda Başbakan Recep Tayyip Erdoğan konuşurken 4857 sayılı İş Kanunu ve benzeri uygulamalar nedeniyle müdahale eden delegeleri tehdit ederek susturan bazı genel kurul delegelerinin ve sendikacılık hareketi içinde olup da hala AKP'yi destekleyenlerin ve hatta AKP'nin temsilcisi gibi tanınan ve davrananların, bugün işçi sınıfının, bir bütün olarak halkımızın ve vatanımızın yaşadığı büyük sorunlarda önemli sorumlulukları vardır.

Bu dört yıllık dönem boyunca TÜRK-İŞ ve Emek Platformu, sorunları ve talepleri konusunda 58. ve 59. Hükümete başvurularda bulundular. AKP, bu taleplerin ve önerilerin hemen hemen hiçbirini ciddiye almadı. Tam tersine, Avrupa Birliği'nin ve Amerika Birleşik Devletleri'nin doğrudan ve kendi denetimleri altındaki IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşlar aracılığıyla dayattığı politikaları ve sermayenin isteklerini uygulamayı tercih etti.

Bu dönem boyunca, AKP'nin politikalarına karşı yürütülen mücadeleler çok yaygın değildi; ancak bunlar bile bazı yeni sorunların ortaya çıkmasına engel olabildi. Bu direnişler olmasaydı, kayıplar çok daha fazla olacaktı.

Türkiye'de yaşamını işgücünü satarak kazananların, yani işçi sınıfının sayısı hızla artmaktadır. Kentlerdeki esnaf-sanatkarlar ve kırsal bölgelerdeki küçük üreticiler, emperyalizmin talepleri doğrultusunda uygulanan politikalar nedeniyle, hızla yoksullaşmakta ve mülksüzleşmektedir. Mülksüzleşen kitlenin önemli bir bölümü de işçileşmektedir. İşçi sınıfının safları yeni katılımlarla giderek daha da kalabalıklaşmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (eski adıyla, DİE) yayınladığı verilere göre, 2006 yılı Şubat ayında, Türkiye'de gelir getirici bir işte çalışanların sayısı 20,6 milyondur. Bu insanların 11,7 milyonluk bölümü, yaşamını işgücünü satarak kazanmaktadır; işçi sınıfıdır. Bu sayı, tam bir yıl öncesine, 2005 yılı Şubat ayına göre, 800 bin daha fazladır. Toplumumuz, hızla işçileşmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerinde gözükmeyen işçiler de dikkate alındığında, Türkiye işçi sınıfının oranı yüzde 60'ları aşmaktadır.

İşçi sayısındaki bu artış, özellikle esnaf-sanatkarın ve köylülerin yanlarında çalışan aile bireylerinin (ücretsiz aile çalışanlarının) sayısındaki azalmayla olmaktadır. 2005 yılı Şubat ayından 2006 yılı Şubat ayına kadar, ücretsiz aile çalışanlarının sayısı 3,4 milyondan 2,6 milyona inmiştir.

Bu eğilimler sürecektir, toplumumuzun giderek daha da büyük bir bölümü işçileşecektir.

Ancak, işçilerin sayısındaki bu sürekli artışa karşın, AKP, bu dönemde işçilerin taleplerini dikkate almamış; emperyalizmin ve sermayedar sınıfın taleplerine uygun hareket etmiştir. Emperyalizmin, Türkiye'yi parçalamada önemli bir araç olarak kullandığı özelleştirme, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kapatılması, sağlık ve sosyal güvenlik sisteminin çöktürülmesi gibi konulardaki talepleri hızla hayata geçirilmiştir. Yerli ve yabancı sermayedarların da özellikle İş Kanunu'nun değiştirilmesi ve çalışma koşullarının esnekleştirilmesi konusundaki talepleri karşılanmıştır. Bir bütün olarak bakıldığında, AKP Hükümetlerinin ve AKP hakimiyetindeki Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin son dört yıla yakın süredeki politika ve uygulamaları kesinlikle işçi karşıtıdır.

AKP niçin işçi karşıtı ve sermaye yanlısıdır?

Bu tavrın birinci nedeni, İslamcı düşünürlerin sermaye yanlısı olmasıdır. İkinci neden, emperyalizmin ve genel olarak sermayenin gücü ve etkisidir. Üçüncü neden, İslamcı kesimde sermaye birikiminin önemli düzeylere ulaşmasıdır. Dördüncü neden ise işçilerin yapılan uygulamalara gereken tepkiyi henüz kitlesel biçimde göstermemiş olmalarıdır.

İslamcı düşüncede sermayenin yeri nedir?

İslamcı düşünürler çeşitli açıklamalarda emeğe ilişkin övücü sözler söylerler; fakat emek ile sermaye arasındaki ilişkide emek kayırılmaz ve korunmaz. Aksine, sermaye korunur ve kollarır. Örneğin, sermayeden zekat alınmaz. Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Ekonomik Araştırma Merkezi Müdürü Doç.Dr.İlhan Uludağ bu konuda şunları söylemektedir ¹:

**"Sermayeden zekat alınmıyor, üretime yönelik sermayeden zekat alınmıyor. İslamın mükemmelliğine bakın ki, yıllar, asırlar sonra, ancak bugün Batı sistemleri yatırım indirimi, yatırım teşviki adı altında İslam'ın bu uygulamasına yaklaşabiliyorlar.
"Evet, herşeyden zekat alınıyor ama sermayeden zekat alınmıyor. Demek ki üretime teşvik var, sermaye birikimine teşvik var."**

İslamcı düşünürler arasında yaygın bir tavır, sermayenin kamu hizmeti yerine getirdiğini savunmaktır. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Dr.Hayreddin Karaman bir kitabında şunları yazmaktadır ²:

"İşveren bir amme hizmeti yapmakta, toplumun bir ihtiyacını karşılayarak farz-ı kifaye olan bir vazifeyi onlar namına yüklenmektedir. İşçilerin ve diğer vatandaşların işverene bu gözle bakmaları İslam gereğidir."

Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç.Dr. Hamza Aktan ise, işverenlerin propagandalarında yaygın olarak işlenen bir görüşü, işverenlerin işçiye "ekmek kapısı" açtığı iddiasını yinelemektedir ³:

"Meşru kazancından biriktirdiği sermayenin zekatını vermesi ve bir miktarını tasadduk ederek muhtaçlara yardım etmesi yanında, emeğinden başka arzedecek bir şeyi bulunmayan fakir kimselere iş imkanı hazırlamasının o sermayedarın fukaraya arzedeceği önemli hizmetlerden biri olarak tasvip göreceği ayetin esprisine uygundur diyebiliriz."

Doç.Dr.Hamza Aktan da iş bulan bir işçinin tavrının nasıl olması gerektiğini şöyle anlatmaktadır ⁴:

"İşçinin kendi kapasitesine göre elinden geldiği nisbette dürüst olarak çalışması görevidir. İnançlı bir müslüman işçi, emeğini kiralayabileceği bir işyeri bulmuş olmasını ilahi bir lutuf olarak kabul etmelidir."

Hayreddin Karaman, sermaye için gösterilen hoşgörüyü şöyle anlatmaktadır ⁵:

"İslam'dan önce arapların, hayatlarını kazanmak için kullandıkları pekçok yolu sonradan İslam yasakladı; ancak sahiplerinin bu gayr-i meşru yollardan kazandıkları mal ve mülklerini ellerinden almadı; keza tefecilere, fuhuş yapanlara ve yağmacılara dokunmadı; yani geçmişte yaptıklarından dolayı onları sorumlu tutmadı."

İslamcı düşünülere göre, İslamcı düzen ekonomik faaliyetin sermaye tarafından gerçekleştirilmesine dayanmaktadır. İslamcı düşünürler özelleştirmeyi açıkça savunmaktadır ⁶:

¹ Uludağ, İlhan, "Tartışmalar," **İslam'da Emek ve İşçi-İşveren Münasebetleri**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 1986, s.99.

² Karaman, Hayreddin, **İslam'da İşçi - İşveren Münasebetleri**, Marifet Yay., İstanbul, 1981, s.63.

³ Aktan, Doç.Dr.Hamza, "İslam'da Emek ve Sermaye İlişkisi," ENSAR Vakfı, a.g.k., 1986, s.343.

⁴ Aktan, H., a.g.m., ENSAR Vakfı, a.g.k., 1986, s.350.

⁵ Karaman, H., a.g.k., 1981, s. 101.

"İslam, prensip olarak ticaret, sanayi ve ziraat sektörlerinin yaptıklarını, onların yerine bizzat devletin yapmasını benimsemiyor. İslam'a göre, devletin vazifesi, ülkede dirlik ve düzeni sağlamak, eğitim ve öğretim yoluyla halka doğru ve hayırlı yolu göstermek, adaleti tesis etmek, bozukluk ve gayr-i meşruluklara son vermek, amme hizmetlerini yerine getirmektir."
"Eğer devlet, diğer ticari ve sınai işlere el atarsa, kurup yürüttükten ve başarı sağladıktan sonra bunları ilk fırsatta fertlere devretmelidir."

AKP'nin tavrı önemli ölçüde bu anlayışın bir sonucudur ⁷.

AKP'nin bu işçi karşıtı politikasının ikinci nedeni, emperyalizme olan bağımlılıktır. Emperyalizmin Türkiye'yi parçalamaya çalışırken ana hedeflerinden biri, toplumun en örgütlü kesimi olan işçi sınıfıdır. İşçi sınıfının zayıflatılması, Türkiye'nin zayıflatılmasıdır. Bugün Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin karşı karşıya bulunduğu en önemli sorunlar, emperyalizmin Türkiye'de uyguladığı politikalarından kaynaklanmaktadır. İşçi sınıfının haklarına göz dikip işçi sınıfını etnik kökene ve inanca göre bölmeye çalışan emperyalist güçler, Türkiye'yi ve Türk ulusunu da parçalamaya çalışmaktadır. AKP Hükümeti de, emperyalizmin dayatmalarına karşı direnmemekte ve dayatılan politikaları uygulamaktadır.

Türkiye'de Atatürk döneminde (1924-1934 döneminde) dini vakıfların ve tekkelerin-zaviyelerin arazilerine ve topraklarına tazminatsız bir biçimde devlet tarafından el konulmuş ve böylece cumhuriyet ve laiklik düşmanı gerici güçlerin ekonomik dayanakları parçalanmıştı. Ancak son onyıllar boyunca özellikle Suudi Arabistan'ın ve ABD'nin de katkısıyla cemaat ve tarikatların elinde ve/veya denetiminde büyük sermaye birikimi oldu. AKP Hükümeti'nin, ülkemizde işçi sayısının artmasına karşı kararlı bir biçimde işçi karşıtı politikalar izlemesinin üçüncü nedeni, irticacı güçlerin sermayedarlaşmasıdır.

Vatanımıza ve emekçilere bu kapsamlı saldırı karşısında işçi sınıfının henüz yaygın ve etkili bir tepki göstermemesi de önemlidir. Bu konu, kitabın son bölümünde ele alınacaktır.

24 Ocak 1980 istikrar programının ve 12 Eylül 1980 darbesinin ardından Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi büyük kayıplar yaşamıştı. Ancak yaşanan kayıpların önemli bölümü, sendikal hak ve özgürlüklere ilişkindi. Askeri yönetim, bireysel işçi – işveren ilişkilerinde, sosyal güvenlik ve sağlık alanlarında AKP Hükümetleri kadar olumsuz bir tavır takınmadı. Askeri yönetim döneminde bireysel işçi – işveren ilişkilerinde en önemli kayıplar, kıdem tazminatına ve ikramiye gün sayılarına tavan getirilmesiydi. Ayrıca yaklaşık 30 bin kişi 1402 sayılı Yasanın verdiği yetki kullanılarak işten çıkarılmıştı. Yüksek Hakem Kurulu da yenilediği toplu iş sözleşmelerinde kazanılmış hakların bazılarını ortadan kaldırdı. Buna karşılık, askeri yönetim döneminde haftalık çalışma süresi (ücrette bir azaltma yapılmaksızın) 48 saatten 45 saate indirildi; çocukların çalışma yaşamına girme yaşı 12'den 15'e çıkarıldı ve sıkıyönetim uygulandığı süre boyunca işverenlerin işçi çıkarmaları sıkıyönetim komutanlıklarından alacakları ön izne bağlandı.

12 Eylül dönemi işçi sınıfı açısından son derece karanlık bir dönemdir; ancak askeri yönetimin hedefi ağırlıklı olarak sendikal örgütlülüktü ⁸.

ANAP da işçi sınıfına karşıydı. 1984-1991 ANAP döneminde 1989 yılının başlarına kadar kayıplar yaşandı. Ancak bu dönemdeki maddi kayıpların önemli bir bölümü 1989 Bahar Eylemleri ve 1990-1991 eylemleriyle geri alınabildi ⁹.

⁶ Karaman, H., a.g.k., 1981, s.114 ve 115.

⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Yıldırım Koç, **Şeriatçılar, İşçi Hakları ve HAK-İŞ**, Öteki Yay., Ankara, 1995, s. 19-33.

⁸ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Yıldırım Koç, **24 Ocak Kararları ve Çalışma Yaşamındaki Gelişmeler (1980-1982)**, YOL-İŞ Federasyonu Yay., Ankara, 1982, 171 s.; Koç, Y., **24 Ocak ve 12 Eylül'ün 20. Yılında Kayıplarımız, Alacaklarımız**, TÜRK-İŞ Yay.No.60, Ankara, 2000, 64 s.

AKP iktidarının hedefi ise doğrudan doğruya işçidir. Artan işsizlik ve kaçak işçilik aracılığıyla sendikal örgütlülük de dolaylı olarak çökertilirken, asıl darbe doğrudan işçiye indirilmektedir. Bu dönemde sosyal güvenlik, sağlık ve işçi-işveren ilişkileri alanlarında yapılan düzenlemelerle işçilere doğrudan verilen zararlar, 12 Eylül ve ANAP dönemlerindekiinden daha fazladır.

12 Eylül döneminde sessiz kalanlar bu davranışlarına gerekçe olarak 12 Eylül döneminin baskılarını ve tehditlerini göstermişlerdir. Ancak bu açık baskı ve tehditlerin söz konusu olmadığı günümüzde, AKP'nin işçi, ulus ve vatan karşıtı politikalarına ve uygulamalarına meşru ve demokratik biçimde karşı çıkmak, her işçinin ve her vatanseserin önde gelen görevidir.

1989-1991 döneminde ANAP'lı işçiler de ANAP'a karşı yükselen mücadeleye katılmışlardı. Bugün AKP'li işçilerin görevi de, siyasal görüş farklılıklarını kenara koyarak, AKP'nin işçi sınıfına verdiği zararlar nedeniyle AKP'ye karşı diğer işçilerle birlikte tavır almaktır.

Bu kitabın amacı, yaklaşık 4 yıldır iktidarda bulunan AKP'nin işçilere verdiği zararın özetlenmesi ve işçilerin kendi geleceklerine, çocuklarına ve vatanımıza karşı sorumluluklarının anımsatılmasıdır. Bu konuda sessiz kalanlar, işlerinin, kıdem tazminatlarının, diğer çalışma koşullarının ve toplu iş sözleşmelerinde yer alan haklarının da önümüzdeki dönem tehdit altında olduğunu yaşayarak öğreneceklerdir.

Çocuğunun eli incindiğinde işini gücünü bırakıp çocuğunun yardımına koşanların, çocuğunun geleceği yok edildiğinde, çocuğunun yerli ve yabancı sermayedarların ücretli kölesi haline getirildiği koşullar yaratıldığında sessiz kalması, sınıfının mücadelesine katılmaması, çocuğuna ihanettir.

Bağımsızlığımızın ve ulusal egemenliğin simgesi ay yıldızlı al bayrağımız kutsaldır. Bayrağımıza saygısızlık gösterildiğinde tepki gösterenlerin, bayrağımızın temsil ettiği bağımsızlığımız ve bütünlüğümüz emperyalizmin tehdidi altına sokulduğunda sessiz kalması, anti-emperyalist mücadelede yerini almaması, bayrağımıza en büyük saygısızlıktır.

Ekmeğine ve vatanına sahip çıkma cesaretini gösteremeyen de hiçbir hakka layık değildir.

AKP, İŞÇİLERİN İSTEK VE ÖNERİLERİNİ CİDDİYE ALMADI

AKP Hükümetleri, işçilerin haklı ve meşru istek ve önerilerine kulaklarını tıkadı ve bunları ciddiye almadı. TÜRK-İŞ'in 58. ve 59. Hükümet'lere ilettikleri istek ve önerilerden örneklerin incelenmesi, hem bu dönemdeki önemli sorunların anımsanması, hem de bu gerçeğin hatırlanması açısından yeterlidir.

Ekonomik ve Sosyal Konsey 25 Aralık 2002 günü Ankara'da toplandı. TÜRK-İŞ, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in toplantısında, Abdullah Gül'ün başbakanlığındaki 58. Cumhuriyet Hükümeti'nden temel taleplerini ifade eden bir metin sundu. Bu metinde yer alan ve işçileri doğrudan ilgilendiren bazı talepler aşağıda yer almaktadır:

“Ekonomik ve Sosyal Konsey, halkımızı meydana getiren önemli toplum kesimlerinin temsilcileriyle ülke sorunlarının tartışıldığı etkin bir platform haline getirilmeli ve demokratik bir işleyişle düzenli olarak toplanmalıdır.

“Ekonomik ve toplumsal politikaların belirlenmesi ve uygulanmasında, IMF'nin değil, halkımızın talepleri dikkate alınmalı ve Adalet ve Kalkınma Partisi'nin “Kalkınma ve Demokratikleşme Programı”nda, “2002 Seçim Beyannamesi”nde, 16 Kasım 2002 tarihli “Acil

⁹ ANAP'ın verdiği zararlar için bkz. Koç, Y., **ANAP ve İşçi Sınıfı**, Bilar İşçi Eğitim Yay. No. 2, Ankara, 1991, 94 s.

Eylem Planı”nda ve 58. Cumhuriyet Hükümeti’nin Programı’nda yer alan vaatler yerine getirilmelidir.

“4773 sayılı İş Güvencesi Kanunu’nun uygulanmasına 15 Mart 2003 tarihinde geçilmeli; işçi konfederasyonları ve işveren konfederasyonu arasında tam bir mutabakat sağlandıktan sonra 1475 sayılı İş Kanunu, 2821 sayılı Sendikalar Kanunu ve 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu bütün olarak bir paket halinde demokratikleştirilmeli ve günün ihtiyaçlarına uygun hale getirilmelidir; sendikal hak ve özgürlükler, Türkiye tarafından onaylanmış bulunan ILO Sözleşmeleri çerçevesinde genişletilmelidir.

“2003 yılı kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinde, işçilerin son yıllarda yaşadıkları gerçek gelir kayıplarını telafi edecek, gelir dağılımı adaletsizliğini azaltacak, iç talebi artıracak bir politika izlenmeli; görüşmeler en kısa sürede sonuçlandırılmalıdır.

“Çalışanların Tasarrufa Teşviki Hesabında biriken anapara ve nemalar hak sahiplerine ödenmelidir.

“10 Temmuz 2002 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 2002/4374 sayılı Bakanlar Kurulu kararı uyarınca, kamu kesiminde süreklilik arzeden işleri yapan geçici (muvakkat) işçilerin kadroya geçirilmesi sağlanmalıdır. 3 Mayıs 2002 tarihinde Hükümet ile TÜRK-İŞ arasında imzalanan protokol uyarınca, tüm kamu kurum ve kuruluşlarda çalışan işçiler kapsama alınmalı ve 3.7.2002 gün ve 2002/4374 sayılı Kararname’nin eki kararda yer alan “f” fıkrasının ikinci bendi yürürlükten kaldırılarak, kadroya geçen işçilerin ücret zamları, yürürlükteki toplu iş sözleşmesi uyarınca uygulanmalıdır.

“Asgari ücret, dört kişilik bir ailenin günün koşullarında insanca yaşamalarına yetecek bir düzeye çıkarılmalı; Bakanlar Kurulu’na verilmiş bulunan yetki kullanılarak, gelir vergisinde özel indirim tutarı asgari ücret düzeyine yükseltilmelidir. Vergi tabanı yaygınlaştırılmalı; herkesin, geliri ve serveti ile orantılı vergi vermesi sağlanmalı, vergi muafiyetlerinin kapsamı daraltılmalı, vergi kaçığı önlenmelidir.

“İşsizliğin azaltılması amacıyla, 15 bin kilometrelik duble yol yapımı ve konut seferberliğine ek olarak, (a) üretken kamu yatırımları artırılmalıdır; (b) verimli istihdam imkanları yaratan özel sektör yatırımları desteklenmelidir; (c) sosyal sigorta işçi ve işveren primleri azaltılmalıdır.

“Yerli ve özellikle yabancı kaçak işçilik önlenmelidir.

“Sosyal güvenlik kuruluşlarının sağladığı hak ve yararlar da norm ve standart birliği sağlanmalı; ancak, sosyal güvenlik kuruluşlarını aynı çatı altında birleştirmekten kaçınılmalıdır; iptal edilen 616 sayılı KHK sonrasında Kurum’un kanunu çıkarılmalıdır.

“Mahalli İdareler Reformunda, Türkiye Cumhuriyeti’nin üniter devlet yapısını zayıflatacak düzenlemelere izin verilmemeli; kamu işçilerinin il özel idarelerine devrine yol açacak adımlardan kaçınılmalıdır.

“Çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında bölge müdürlüklerinin kapatılması uygulamasından vazgeçilmelidir.

“Özelleştirme uygulamalarının ülkemize, halkımıza ve çalışanlara zarar vermesi önlenmeli; insani ve sosyal boyutlara gereken ağırlık verilmeli; 4046 sayılı Kanunda yapılacak değişikliklerle, özelleştirilen kuruluşlarda memurlara tanınan güvenceler işçilere de sağlanmalıdır. Geniş halk kitlelerini de yakından ilgilendirdiği göz önüne alınarak, Tütün Kanunu ve Şeker Kanunu gibi kanunlar, Ekonomik ve Sosyal Konsey’de görüşüldükten sonra, yeniden düzenlenmelidir.

“3 Aralık 2001 gün ve 2001/51 sayılı Başbakanlık genelgesinin ve 9.10.2002 gün ve 2002/4809 sayılı Bakanlar Kurulu kararının işçiler aleyhindeki düzenlemeleri düzeltilmeli, yetersizlikleri giderilmelidir.

“Gelir dağılımı adaletsizliğini ve yoksulluğu azaltıcı tedbirler alınmalıdır.

“Kamu tarafından sağlanan eğitim ve sağlık hizmetlerinin niteliği yükseltilmelidir.

“Memurların aylıkları ve emeklilerin gelirleri, insan onuruna yaraşır bir düzeye yükseltilmelidir. Memur emeklilerine yapılan iyileştirme işçi emeklilerine de uygulanmalı, 4447 sayılı Kanunun ilgili maddesi değiştirilmelidir. Teknolojinin bugünkü gelişim seviyesinde, emeklilerin maaş kuyruklarında mağdur edilmesine öncelikle son verilmelidir.”

AKP Hükümeti, TÜRK-İŞ’in 25 Aralık 2002 tarihli isteklerini ciddiye almadı; IMF ve Dünya Bankası aracılığıyla ABD emperyalizminin ve AB emperyalizminin ve genel olarak sermayenin taleplerini hayata geçirdi. Bu tavır, 4 yıla yakın AKP iktidarı boyunca, TÜRK-İŞ’in ve dönem dönem Emek Platformu’nun sunduğu tüm istekler için de geçerli oldu.

AKP'nin bu olumsuz ve sermaye yanlısı tavrına karşı, TÜRK-İŞ taleplerini Hükümet'e sunmayı sürdürdü. Ancak birbirini önemli ölçüde yineleyen taleplerin hiçbiri kabul görmedi. Örneğin, TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu 8 Mayıs 2006 günü İstanbul'da toplandı. Toplantı sonrasında işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin temel talepleri yine dile getirildi. Bu talepler aşağıda sunulmaktadır:

“Başkanlar Kurulumuz, Hükümetin reform adı altında yasalaştırdığı, ‘Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası’nın, Anayasamızda ifadesini bulan “sosyal hukuk devletinde kişinin korunması, sosyal güvenliğin ve sosyal adaletin sağlanmasıyla olanaklıdır’ anlayışıyla bağdaşmadığını, dar gelirleriyle yaşama mücadelesi veren bir kesimin zorunlu emeklilik sisteminden dışlandığını ve emekli olma haklarının ortadan kaldırıldığını açıklamaktadır. Başkanlar Kurulumuz, yalnızca emeklilik değil, sağlık alanında da önemli hak kayıplarına neden olan bu yasanın, TÜRK-İŞ’in öneri ve uyarılarının dikkate alınarak, yasanın yürürlüğe gireceği tarihe kadar geçecek sekiz aylık sürede yeniden değerlendirilmesini ve yanlışlardan dönülmesini talep etmektedir.

“Başkanlar Kurulumuz, Şeker Sanayinde yapılmak istenen özelleştirmeyle yüksek karlılıktaki üç fabrikanın özel sektöre devredilmesine karşı çıkmaktadır. Başkanlar Kurulumuz, bu üç fabrikanın özelleştirilmesiyle, ülkemiz şeker sanayiinin yabancı tekellerin eline geçeceğini, 20'ye yakın şeker fabrikasının kapanacağını, bu durumun şeker sanayiinden geçimini sağlayan işçi, çiftçi, taşıyıcı gibi yaklaşık 6 milyon kişinin işsiz kalmasına neden olacağını ileri sürmektedir. Özelleştirme takviminde yapılan erteleme sorunun çözümüne yetmeyeceğini savunan Başkanlar Kurulumuz, Hükümeti kararından vazgeçmeye çağırmakta ve Türkşeker'in özelleştirilmesine karşı Şeker-İş Sendikamızın mücadelesini sonuna kadar desteklemektedir.

“TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, bağlı tüm sendikalarımızın örgütlenme konusunda ciddi sorunlarla karşı karşıya olduğunu, yaşanan zorlukların bazı işverenlerin tutumlarından ve mevcut yasal çerçevenin örgütlenme açısından yeterli derecede koruyucu olmamasından kaynaklandığını tespit etmekte, bu konuda gerekli yasal ve idari düzenlemelerin yapılmasının demokratik bir toplum için zorunluluk olduğunu savunmaktadır.”

AKP Hükümetleri (58. ve 59. Cumhuriyet Hükümetleri) işçi ve kamu çalışanı örgütlerinin öneri ve taleplerini ciddiye almadı. Buna karşılık, tüm uygulamaları, ABD emperyalizminin ve Avrupa Birliği emperyalizminin doğrudan veya IMF ve Dünya Bankası gibi örgütler aracılığıyla dolaylı biçimde ilettiği ve dayattığı politikalar ve sermayenin istekleri doğrultusunda idi.

AKP'NİN DÜZENLEMELERİ VE UYGULAMALARI İŞÇİLERE VE TÜRKİYE'YE BÜYÜK ZARARLAR VERDİ

AKP'nin 4 yıla yakın süredir uyguladığı anlayış ve politikalar, işçilere, bir bütün olarak halkımıza ve Türkiye'ye büyük zararlar verdi.

ABD emperyalizmi ve Avrupa Birliği emperyalizmi, günümüzde Türkiye'nin en büyük düşmanlarıdır.

ABD emperyalizmi Türkiye'yi Büyük Ortadoğu Projesi'nde, Avrasya'ya ve Kuzey Afrika'ya hakim olma çabalarında kullanmak istemektedir. Bu konudaki talepleri,

- Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ABD'nin emperyalist politikalarında aktif olarak yer alması ve ABD askerleri yerine Türk askerlerinin feda edilmesidir;
- Türk topraklarının saldırı üssü olarak kullanılmasıdır;
- Radikal İslamcı unsurları etkisiz kılacak “ılımlı İslam” anlayışının (Humeyni'nin ifadesiyle, “Amerikan İslamı”) Türkiye'de ve İslam dünyasında etkili kılınmasıdır.

ABD'nin bu isteklerinin kabulü, Türkiye'nin parçalanmasıdır.

Türkiye Cumhuriyeti bunları kabul etmeyince, ABD emperyalizmi de Türkiye'yi parçalamaya, bu topraklarda bu projede rol almayı kabullenecek yeni devletçikler yaratmaya çalışmaktadır.

Avrupa Birliği emperyalizmi ise, Ortadoğu, Akdeniz, Kafkaslar ve Balkanlar'da etkili olmaya çalışmaktadır. Ancak bu çabalarında uyguladığı politikalar, Türkiye'nin ulusal çıkarlarıyla taban tabana zıttır ¹⁰. Avrupa Birliği, bu nedenle, ülkemizde azınlıklar yaratarak ulusumuzu ve Türkiye'yi bölmeye çalışmaktadır. Avrupa Birliği'nin Kıbrıs, Ermeni soykırımı konusundaki uluslararası yalanları, Fener Rum Patrikhanesi, Heybeliada Ruhban Okulu, misyonerlerin çalışmaları gibi alanlardaki talepleri, ulusal ıkarlarımızla olduğu kadar, işçi sınıfının çıkarlarıyla da taban tabana zıttır.

ABD emperyalizminin ve AB emperyalizminin Türkiye düşmanı stratejisinin önemli hedeflerinden biri, Türkiye'nin zayıflatılmasıdır.

Türkiye'nin zayıflatılmasında toplumsal alanda iki önemli hedef konmuştur. Amaç, devletle millet arasındaki ilişkilerin zayıflatılması ve halkın etnik kökene ve dini inançlara göre bölünerek birbirine düşman edilmesi ve hatta kırdırılmasıdır.

AKP iktidarlarının 4 yıla yakın bir süredir uyguladığı politikalar, emperyalizmin önerdiği ve hatta dayattığı politikalarlardır. Bu politikalar işçilere büyük zarar vermiştir ve vermektedir. Ancak daha önemlisi, bu politikaların devletle millet arasındaki ilişkiyi zayıflatması, ulus ve sınıf bilincini gerileterek, etnik köken ve cemaat-tarikat-mmet bilincini ne çıkarması ve bölünmelere yol açmasıdır.

İşçilere zarar veren her uygulama, aynı zamanda devlet-millet ilişkisine ve ulusun bütünlüğüne de zarar vermektedir. AKP'nin kamu çalışanlarına, emeklilere, esnaf-sanatkarlara ve köylülere ilişkin politikalarıyla diğer alanlardaki uygulamaları da, hem bu toplumsal sınıf ve tabakalara verdiği zarar, hem de Türkiye'ye verdiği zararlar açısından incelenmelidir.

İŞSİZLİK DAHA DA ARTTI

AKP'nin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketine en büyük zararı, işsizlikteki artıştır. İşsizlik, AKP iktidarları altındaki yaklaşık 4 yıllık dönemde hızlı bir biçimde arttı. İşsizlik o denli yaygınlaştı ki, iş sahibi işçi, özellikle sigortalı bir işte çalışabiliyor ve ücretini düzenli olarak alabiliyorsa, haline şükrederek duruma geldi. Özellikle uzun süre işsiz kalanlar, iş bulduklarında sendika üyeliğini uzunca bir süre akıllarına bile getirmemeye başladı. İş sahibi işçiler, işsizlerin durumuna baktıkça, daha yüksek ücretler ve daha iyi çalışma koşulları için sendikal mücadeleyi göze alamadı.

Günümüzde işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin en büyük düşmanı işsizliktir ve ülkemizde işsizliğin son 4 yıldır artışında en büyük sorumluluk AKP'nindir. AKP'nin 4 yıllık iktidar döneminde işsizliğin azaltılması konusundaki girişimleri tam bir başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Resmi verilere göre, Türkiye'de gelir getirici bir işte çalışanların sayısı bu dönemde düştü. TÜİK verilerine göre, 2002 yılının sonunda 21,7 milyon kişi iş-güç sahibi idi (cretli, işveren, kendi hesabına çalışan veya ücretsiz aile çalışanı). Üç yılı aşkın süre içinde nüfus artışına ve işgücü piyasasına yeni katılımlara karşın, 2006 yılı Mart ayı sonuna kadar iş-güç sahibi olanların sayısı yaklaşık 400 bin azaldı ve 21,3 milyona indi. Bu dönemde en büyük azalma, ücretsiz aile alışanlarında yaşandı. Köylerde aileye ait tarım işletmesinde ve kentlerde aileye ait dükkanda ücretsiz olarak çalışan aile bireyleri, yaşanan yoksullaşma nedeniyle buralarda geçim sağlayamadı ve işletmelerden ayrıldılar. Bu kişilerin bir bölümü işileşti (böylece işçilerin sayısı arttı); geri kalanları da işsizler ordusuna katıldı.

Türkiye İstatistik Kurumu (eski adıyla, DİE) tarafından yapılan hanehalkı işgücü anketi sonuçları, işsizlik düzey ve oranının arttığını göstermektedir. Ancak bu veriler bile sorunun gerçek boyutlarını önemli lde gizlemektedir.

¹⁰ Bu konuda bkz. Y.Koç, **AB Emperyalizmi ve İşçi Sınıfı**, Kaynak Yay., İstanbul, 2005.

2006 yılı Şubat ayı verilerine göre, Türkiye'deki işsiz sayısı 2,8 milyon, işsizlik oranı yüzde 11,9'dur. Ancak bu verilerde gözükmeyen büyük bir kitle vardır. Bu kitle, özellikle 2005 Ocak ile 2006 Şubat arasında hızla artmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun hanehalkı işgücü anketleri sonuçlarına göre, "iş aramayıp çalışmaya hazır olan" işsizlerin sayısı 2002 yılının son çeyreğinde 952 bin iken, 2005 yılı Ocak ayında 1 milyon 711 bin oldu. Bu sayı, onüç ay içinde 2 milyon 488 bine yükseldi.

"Çalışamaz halde" olarak sınıflandırılanların sayısı 2002 yılının son çeyreğinde 2 milyon 525 bin iken, 2005 yılı Ocak ayında 2 milyon 191 bin oldu ve 2006 yılı Şubat ayında 3 milyon 380 bine yükseldi.

Bu kesimler, açıklanan işsiz sayılarında yer almamaktadır.

Verilerde diğer biçimlerde gizlenen işsizler de dikkate alındığında, gerçek işsiz sayısının 2,8 milyon değil, bunun en az iki katı olduğu söylenebilir. Gerçek işsizlik oranı yüzde 20'nin üstündedir.

Hükümetin tarıma yönelik politikalarının temelini, Avrupa Birliği ve ABD emperyalizminin doğrudan veya IMF ve Dünya Bankası aracılığıyla dayattığı uygulamalar oluşturmaktadır. Bu politikalar kırsal kesimde hızlı bir yoksullaşma, mülksüzleşme ve göçe neden olmaktadır. Kentlere göç edenlerin önemli bölümü vasıfsız işgücüdür ve bunların büyük kısmı işsizler ordusuna katılmaktadır.

Özelleştirmeler, bir yanıyla, özelleştirildikten sonra kapanan veya küçülen işyerleri nedeniyle doğrudan işsizliğe neden olmaktadır. Diğer taraftan, özelleştirilen işletmelerin bir bölümü tarımda çiftçinin ayakta kalabilmesinde kullanılan kamu kurum ve kuruluşlarıdır. Bu işyerlerinin özelleştirilmesi, dolaylı olarak, çiftçilerin yoksullaşma ve mülksüzleşme sürecini hızlandırmakta ve işsizliğe yol açmaktadır.

AKP'nin büyük sermayeyi destekleyici politikaları, esnaf-sanatkarın yoksullaşma ve mülksüzleşme sürecini hızlandırmıştır.

Kamu yatırımları dört yıldır durmuştur. Kamu kesimi yeni istihdam olanakları yaratmayınca işsizlerin sayısı daha da hızlı bir biçimde artmaktadır.

Kamu kesiminde yapılan işler daraltılmakta; kamu hizmetlerinin giderek artan bölümü özel sektörden hizmet satın alımı, taşeronluk, fason üretim biçiminde karşılanmaktadır. Bu uygulama da istihdamda daralmalara neden olmaktadır.

Milli gelir rakamlarında ileri sürülen ekonomik büyüme, istihdam artışına yansımamaktadır.

İşsizliğin artmasının sorumlusu olan 4 yıllık AKP iktidarları, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketine en büyük darbeyi indirmiştir.

Artan işsizlik, insanlarda "vatan" sevgi ve inancını zayıflatmaktadır. "Vatandaş" kimliğiyle iş bulamayan ve geçim sağlayamayan insanlar, "kul" kimliğiyle bir cemaate kapılanarak veya etnik kimliğini öne çıkararak ayakta kalmaya çalışmaktadır. Artan işsizlik, Türkiye'nin temel direklerinden olan laik cumhuriyete ve ulusal bütünlüğe de büyük darbeler indirmektedir.

YERLİ VE YABANCI KAÇAK İŞÇİLİK DAHA DA YAYGINLAŞTI

Bütçenin ve sosyal güvenlik kuruluşlarının her dönem daha da büyük açıklar verdiği bir dönemde, ülkemizdeki yerli ve yabancı kaçak işçilik hızla yaygınlaşmaktadır. AKP Hükümetleri, kaçak

işçiliğin önlenmesi konusunda hiçbir ciddi politika geliştirmemişlerdir. Dört yılda kaçak işçiliğin artmasının sorumlusu AKP Hükümetleridir.

Kaçak işçi sigortasız çalıştığı için sendikalaşma hakkından yoksundur. Bir işçinin sendika üyesi olabilmesinin birinci şartı, bir işyerinde resmen çalışıyor gözükmemesidir. Kaçak çalıştırılan işçi resmen çalışıyor gözükmeyişinden, sendikalaşamaz. Ancak AKP Hükümetlerinin bazı düzenleme ve uygulamaları, kaçak işçiliğin daha da yaygınlaşmasına neden olmuştur.

AKP Hükümetlerinin işsizliğin artmasına yol açan politikaları, kaçak işçiliğin daha da artmasının en büyük nedenidir. İşsizlik arttıkça, özellikle uzun süre işsiz kalan insanlar, işgüçlerini satabilmek için kanunun koruması dışına çıkmayı kabullenmektedir.

Sermayedarların öncelikli talebi esnekliktir. 4857 sayılı İş Kanunu ile sermayedarların esneklik alanındaki talepleri büyük ölçüde karşılanmıştır. Ancak kaçak işçilik, esnekliğin en ileri biçimidir. İş Yasası kapsamındaki esneklik uygulamalarında işçinin yoğun bir biçimde sömürülmesinde yine de bir yasal sınır bulunmaktadır. Kaçak işçilikte ise böyle bir sınır bile yoktur. Bu nedenle, AKP Hükümetlerinin işçilere verdiği en büyük zararlardan biri, işçiyi tüm yasal korumanın dışına iten kaçak işçilik konusunda gösterdiği duyarsızlık ve uyguladığı politikalarla kaçak işçiliğin artmasına yaptığı katkılardır.

AKP Hükümetlerinin bu konudaki günahlarından biri, sosyal sigortalar kapsamındaki işyerinin SSK'ya bildirilmesine ilişkindir.

1999 yılına kadarki uygulamaya göre, "işveren, örneği Kurumca hazırlanacak bildirgeyi, **sigortalı çalıştırmaya başladığı tarihten itibaren en geç bir ay içinde**, Kurumun ilgili teşkilatına vermekle veya taahhütlü olarak göndermekle yükümlü" idi (506/8)

Bu uygulama kaçak işçiliği teşvik ettiğinden, bu hüküm 25.8.1999 gün ve 4447 sayılı Yasayla aşağıdaki biçimde değiştirildi: "İşveren, örneği Kurumca hazırlanacak işyeri bildirgesini **işçi çalıştırmaya başlayacağı tarihten önce** Kuruma doğrudan vermek veya iadeli taahhütlü olarak göndermekle yükümlüdür." (506/8)

AKP iktidarı, 29.7.2003 gün ve 4958 sayılı Yasayla, bu hükmü şöyle değiştirdi: "İşveren, örneği Kurumca hazırlanacak işyeri bildirgesini **en geç sigortalı çalıştırmaya başladığı tarihte** Kuruma doğrudan vermek veya iadeli taahhütlü olarak göndermekle yükümlüdür." (506/8)

Bu yeni düzenleme, kaçak işçilikle mücadeleye ve böylece işçi haklarına ve sendikal mücadeleye darbe indirmiştir.

AKP iktidarlarının özelleştirme, hizmet satınalma, taşeronluk, fason üretim gibi uygulamaları, kaçak işçiliğin daha yaygınlaşmasına neden olmuştur. Devletten iş alan işverenler, en kolay rekabet unsuru olarak işçilik giderlerini görmekte ve işçilik giderlerini asgariye indirmek için kaçak işçiliği en kolay yöntem olarak benimsemektedirler. Yerli kaçak işçilikteki artış, Türkiye İstatistik Kurumu'nun resmi verilerinde bile görülmektedir.

TÜİK verilerine göre, 2005 yılı Ocak ayında 3,2 milyon ücretli, kaçak olarak çalışırken, bu sayı 14 ay içinde 394 bin artmış ve 2006 Mart'ında 3,6 milyona çıkmıştır.

Yaygınlaşan kaçak işçilik, insanlarımızın devletin koruması dışına çıkarılması, sermayenin ve hayatın her türlü saldırısına karşı savunmasız bırakılması anlamına gelmektedir. Kayıtlı çalışan işçi, bazı haklarını korumada kanunları kullanabilmekte; belirli sorunlar ortaya çıktığında sosyal güvenlikten yararlanabilmektedir. Bu durumda, eksiğiyle gediğiyle de olsa bir "koruyucu devlet" söz konusudur. Kaçak çalışan işçi bu sınırlı korumanın bile kapsamı dışındadır. Bu ilişki, insanların devlete karşı duydukları güveni ortadan kaldırmakta, etnik kimliğe dayalı ilişkileri ve

cemaat-tarikat ilişkilerini güçlendirerek, sınıf bilincine ve ulusal birliğe büyük darbeler indirmektedir.

Resmi verilerde hiç gözükmeyen bir kesim ise yabancı kaçak işçilerdir. Yabancı işçilerin çalışmalarını düzenleyen bir yasa olmasına karşın, Türkiye’de çalışan yabancının çok büyük bölümü kaçaktır. AKP iktidarları, yabancı kaçak işçi sayısının son yıllarda daha da artmasının en önemli sorumlusudur. Yabancı kaçak işçiler, işverenler karşısında haklarını savunma olanağından yoksundur. Bu nedenle, Türkiye’de işçi haklarına ve sendikal hak ve özgürlüklere en büyük zararı veren uygulamalardan biri, yabancı kaçak işçiliktir.

Kayıtdışı sektörün büyümesi, devletin vergi gelirlerini ve sosyal güvenlik sisteminin prim gelirlerini de azaltmaktadır. Bu durumda bütçe açıkları büyümekte, devletin finansman ihtiyacı artmaktadır. Bu ise, devletin toplumsal alandaki harcamalarının azaltılmasına neden olmaktadır. Bunun sonucu da devlet-millet ilişkisinin zayıflatılmasıdır. Ayrıca, artan ek finansman ihtiyacı, iç ve dış kaynaklara bağımlılığı artırmakta, ülkenin kendi çıkarları doğrultusunda bağımsız bir dış politika izlemesi daha da zorlaşmaktadır.

4857 SAYILI İŞ YASASI İŞÇİLER İÇİN ÇAĞDAŞ KÖLELİK SİSTEMİNİ GETİRDİ

AKP’nin işçi sınıfına en büyük darbesi, 4857 sayılı İş Yasası’nı Meclis’te kabul ettirmesi oldu. 4857 sayılı İş Yasası’nın temel ilkeleri ve düzenlemeleri, sermayedar sınıfın istekleri doğrultusunda hazırlandı ve kabul edildi. Böylece, sayıları 12 milyona yakın ücretlinin 10 milyondan fazlasının haklarında büyük kayıplar yaşandı. Ayrıca, İş Yasası’nda yer alan işçi karşıtı düzenlemeler, toplu iş sözleşmelerine de yansıtılmaya başlandı. Kamu kesiminde 2005 yılında yapılan toplu sözleşme görüşmelerinde bu girişim başarısızlıkla sonuçlandırıldı. Ancak özel kesim işyerlerinde bu uygulamaya gidildi. Kamu işverenleri, benzer düzenlemeleri 2007 yılında toplu sözleşme görüşmelerinde yeniden gündeme getireceklerdir.

4857 sayılı İş Yasası, işçilere büyük zarar vermiştir ve verecektir. Yasalar işçi aleyhine düzenlendikçe, devletten beklediği desteği alamayan çok geniş bir kitle açısından “vatan” sevgisi yıpranacak, etnik kimlik ve cemaat-tarikat ilişkileri önem kazanarak, sınıfsal ve ulusal bilinç zayıflayacaktır.

İş Kanununun Öyküsü

Türkiye’de işçilerin önemli bir bölümünü kapsamına alan ilk İş Kanunu, 1936 yılında kabul edilen ve 1937 yılında yürürlüğe giren 3008 sayılı İş Kanunu’dur. Bu Kanunun kapsamı ve getirdiği haklar yıllar içinde işçiler lehine genişletildi.

1967 yılında yeni bir İş Kanunu (No. 931) kabul edildi. Bu Kanun, bir usul hatası nedeniyle, 1970 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilince, 1475 sayılı İş Kanunu 1971 yılında yasalastı. 1475 sayılı İş Kanunu da 32 yıllık ömründe çeşitli kereler değişikliklere uğradı. Bu Kanunda işçi lehinde en önemli değişiklikler, 1975 yılında kıdem tazminatına hak kazanmak için gerekli kıdemi üç yıldan bir yıla indiren ve kıdem tazminatı gün sayısını 15 günden 30 güne çıkaran yasa; 1983 yılında haftalık çalışma süresini 48 saatten 45 saate indiren ve çocukların çalışma yaşını 12’den 15’e yükselten yasa; 2002 yılında iş güvencesi getiren yasa ile sağlandı.

İşverenler, özellikle 2002 yılında kabul edilen 4773 sayılı Yasa ile önemli ölçüde iş güvencesi sağlanması sonrasında İş Yasası’nda önemli değişiklikler yapılmasını talep etmeye başladılar. Amaçları, bir yandan, iş güvencesini etkisiz kılmak, diğer yarıyla ise “esneklik” adı altında 1937 yılından beri yürürlükte olan önemli bazı kazanımları yok etmekte.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan, TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ ve TİSK Genel Başkanları ile 26 Haziran 2001 tarihinde biraraya gelerek, çalışma mevzuatının bir bütün olarak gözden geçirilmesi konusunda bir protokol imzaladı. Bu protokole göre, işçi, işveren ve hükümet

tarafları 3'er öğretim üyesini kendi adlarına hareket etme konusunda yetkili kılacaktı. Öğretim üyelerinin oybirliğiyle kabul ettikleri düzenleme, taraflarca da kabul edilmiş sayılacaktı. 1475, 2821 ve 2822 sayılı Yasalar bir paket halinde ele alınacaktı. Bu protokolün imzalanması işçiler açısından çok hatalı bir davranış oldu.

Bu protokolün imzalanmasından sonra konfederasyonlar adına hareket etmeye yetkili kılınmış öğretim üyelerinden bir bilim kurulu oluşturuldu ve çalışmalarına başladı. Ancak, bu protokolün imzalanması öncesinde, 25 Mayıs 2001 tarihinde İş Güvencesi Kanunu Tasarısı Bakanlar Kurulu'na sunulmuştu.

Bilim Kurulu 3 Haziran 2002 tarihinde bir İş Kanunu Tasarısı hazırladı. TÜRK-İŞ Hukukçular Kurulu 17 Haziran 2002 günü yaptığı toplantısında, İş Kanunu Tasarısını temelden eleştirdi. Bu tasarıya bazı itirazlar gelince, bilim kurulu, tasarımı, bazı değişiklikler yaptıktan sonra, 26 Haziran 2002 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na ilettiler.

Bu arada, Türkiye'nin gündemine erken genel seçimler girdi. İşçilerin yıllardır süren mücadelesine, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'ın büyük çabaları ve seçim ortamı eklenince, İş Kanunu Tasarısı kenarda beklerken, İş Güvencesi Kanunu gündeme alındı. Uzun tartışmalar sonucunda, 8-9 Ağustos 2002 günleri 4773 sayılı İş Güvencesi Kanunu kabul edildi. 4773 sayılı Kanun, 15 Ağustos 2002 günlü Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Ancak, yürürlüğe giren Kanun'un uygulanmasına 15 Mart 2003 tarihinde geçileceği belirtildi.

İşverenler, 15 Mart 2003 tarihinden önce İş Kanunu Tasarısının yasalaşması yoluyla iş güvencesini etkisiz kılacak ve geçmiş dönemlerin kazanılmış haklarını uygulamadan kaldıracak düzenlemeler istemeye başladılar. Bilim kurulu tarafından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na sunulmuş olan tasarı, bu açıdan işverenler için önemli bir mevzi oluşturuyordu.

3 Kasım 2002 genel seçimlerinin ardından, yeni oluşan 58. Cumhuriyet Hükümeti de işverenlerin taleplerine sıcak bakınca, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu, İş Kanunu Tasarısını gündeme getirdi. Murat Başesgioğlu, tasarı taslağının taraflarca yeniden görüşülmesini, mutabakat sağlanamazsa, tasarımı olduğu gibi Bakanlar Kurulu'na ve TBMM'ye göndereceğini belirtti.

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, 9 Ocak 2003 günü yaptığı toplantıda bu konudaki tavrını şöyle açıkladı:

“1475, 2821, 2822 sayılı Yasalar ve ayrıca Deniz İş Yasası, Basın İş Yasası, Dernekler Yasası, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası, özel güvenlik görevlileriyle ilişkili 2495 sayılı Yasa, Anayasa'nın ilgili maddeleri ve işçi hak ve özgürlüklerini ilgilendiren diğer mevzuat bir paket halinde ele alınmalı, sosyal tarafların da katılacağı çalışmalarla günün şartlarına ve Türkiye'nin onaylamış bulunduğu ILO Sözleşmelerine uygun hale getirilmelidir; tarım ve orman işçilerinin tümünün İş Yasası kapsamına alınması sağlanmalıdır. Yeni İş Yasası tasarısının, kıdem tazminatı, çağrı üzerine çalışma, ödünç iş ilişkisi, haftalık çalışma sürelerinin günlere dağılımı ve benzeri işçi karşıtı konulardaki önerileri kesinlikle kabul edilemez. Çalışma mevzuatında TÜRK-İŞ'in onayını almayan ve çalışanların çıkarlarına aykırı değişikliklerin yapılması durumunda, TÜRK-İŞ, benzeri geçmiş durumlarda gösterdiği tepkiyi aynı biçimde gösterecektir.”

Bunun üzerine, TÜRK-İŞ, DİSK ve HAK-İŞ yöneticileri ve uzmanları bir araya gelerek, İş Kanunu Tasarısı konusunda ortak bir tavır belirlediler. Daha sonra da işverenleri temsilen TİSK ile bir araya gelinerek tasarı konusunda bir uzlaşma arandı.

Tasarı konusunda çalışmalar yapıldığında, 34 maddeye ilişkin görüş farkları ortaya çıktı. Yapılan görüşmeler sonrasında, anlaşmazlık bulunan madde sayısı 11'e indirildi. Bu konuda da görüşmeler devam etti. Ancak tam bir mutabakat sağlanamayınca, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, anlaşma olmayan maddelerde bilim kurulunun önerisini temel alarak düzenleme yaptı ve

tasarıyı 6 Mart günü Bakanlar Kurulu'na gönderdi. Bakanlar Kurulu da tasarıda bazı değişiklikler yaparak, öncelikle görüşülmesi talebiyle 7 Mart 2003 günü TBMM'ye iletti.

İş Kanunu Tasarısı 10 Mart 2003 günü TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu'nda ele alındı. Komisyon'da bazı değişiklikler yapıldı.

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, 12 Mart 2003 günü yaptığı toplantıda konuyu şu şekilde değerlendirdi:

“Başkanlar Kurulumuz, İş Kanunu tasarısında, TÜRK-İŞ'in ve diğer işçi konfederasyonlarının onayı olmadan TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu'nda kabul edilen maddeleri reddetmekte, bu maddelerin TBMM Genel Kurulunda değiştirilmesini talep etmektedir. Başkanlar Kurulumuz, kıdem tazminatı hakkını geriletecek kıdem tazminatı fonuna kesinlikle karşıdır.”

Tasarı 13 Mart 2003 günü TBMM Genel Kurulu'nda görüşülmeye başlandı. Cumhuriyet Halk Partisi'nin bazı milletvekilleri tasarımı engellemek amacıyla yoğun çaba gösterdiler. Böylece, iki günlük görüşmeler sonrasında tasarının ancak 13 maddesi kabul edilebildi.

Bu arada Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) da devreye girdi. TOBB, 11 Mart 2003 günü Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekillerine dağıttığı, biri 5 sayfalık, diğeri 68 sayfalık çalışmada, kazanılmış birçok hakkı daha da geriye götürecek talepler gündeme getirdi. Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekilleri, TOBB'un istekleri doğrultusunda ve TİSK'le varılan anlaşmanın dışında öneriler vermeye hazırlandılar.

TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ Genel Başkanları, 13 Mart gecesi TÜRK-İŞ Genel Merkezi'nde bir toplantı yaparak, 14 Mart günü saat 13:00'te tüm illerde şube yöneticileri ve işyeri sendika temsilci ve baştemsilcilerinin Adalet ve Kalkınma Partisi il örgütlerini ziyaret etmesini, uyarmasını ve basına gelişmeler konusunda bilgi vermesini kararlaştırdılar. 12 saat içinde örgütlenen bu eylem çok etkili oldu. Eylemlerde ortak bir bildiri okundu. Ayrıca, 14 Mart günü tüm milletvekillerine bir açıklama dağıtıldı.

Bir çok işyerinde, bir sonraki adım olarak Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Merkez ve il örgütlerinde ziyareti sürekli kılmak tartışılmaya başlandı. Ayrıca, milletvekillerine faks ve cep telefonu aracılığıyla mesaj gönderme yoluna da gidildi.

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu 15 Mart 2003 günü olağanüstü olarak toplandı. Toplantı sonunda, bir Yönetim Kurulu bildirisini yayımlandı. Yönetim Kurulu bildirisinin İş Kanunu Tasarısına ilişkin bölümü şu şekildeydi:

“TBMM Genel Kurulu'nda görüşülmekte olan İş Kanunu Tasarısı, bazı noktalardaki olumlu düzenlemelere rağmen, bir bütün olarak mevcut işçi haklarına büyük darbe indirmekte ve iş güvencesinin içeriğini tümüyle boşaltmaktadır. İşçiyi köleleştirmeyi amaçlayan bu tasarı geri çekilmelidir ve bu anlayışla bir daha gündeme getirilmemelidir. Yönetim Kurulumuz, TBMM görüşmeleri sırasında işçi haklarının savunulmasına katkıda bulunan Sayın Milletvekillerimize teşekkür etmektedir.”

Sürdürülen mücadele sonucunda, İş Kanunu Tasarısının TBMM Genel Kurulu'ndaki görüşmesi ertelendi. Ancak, Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekillerinin verdiği bir önergeyle, 4773 sayılı İş Güvencesi Yasası'nın uygulamaya girme tarihi 15 Mart'tan 30 Haziran'a çekildi.

Cumhurbaşkanımız Ahmet Necdet Sezer, iş güvencesinin uygulamaya girme tarihini 30 Haziran'a erteleyen Yasayı, yeniden görüşülmek üzere TBMM'ye iade etti. Adalet ve Kalkınma Partisi, bu konuda yeni bir girişimde bulunmadı.

Diğer taraftan, işveren çevrelerinin ısrarları üzerine, İş Kanunu Tasarısının görüşülmesine yeniden başlandı. 4857 sayılı İş Kanunu 22 Mayıs 2003 tarihinde kabul edildi ve Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından onaylanıp 10 Haziran 2003 günlü Resmi Gazete’de yayımlandıktan sonra yürürlüğe girdi.

4857 sayılı İş Yasası, 4773 sayılı İş Güvencesi Yasası ile getirilen iş güvencesini büyük ölçüde ortadan kaldırdı. Diğer bazı alanlarda da, işçi haklarına büyük darbeler indirdi.

Yeni İş Kanunu ile İş Güvencesine Darbe İndirildi

Türkiye’de işçilerin önemli bir bölümü, iş güvencesinden hiç yararlanamamaktadır.

Bu durumda olanların ilk grubu, genel olarak istisna akdiyle ve özel olarak da eve-iş-verme (evde çalışma) kapsamında çalışanlardır. Çalışma mevzuatımız, bu konumda olan kişileri, iş sözleşmesi (hizmet akdi) ile çalışır kabul etmemektedir. Sayıları giderek artan bu kesim, götürü veya kabala iş alarak, yasalar açısından bağımsız çalışan gibi gözükmektedir.

İkinci gruptakiler, sayıları 4,5 – 5,0 milyonu bulan yerli kaçak işçilerdir.

Üçüncü gruptakiler, sayılarının 750 bin civarında olduğu tahmin edilen yabancı kaçak işçilerdir.

Dördüncü gruptakiler, 4857 sayılı Yasanın 4. maddesinde yer alan istisnalardır. Bunlar, (a) deniz ve hava işlerinde çalışanlar, (b) 50’den az işçi çalıştıran (50 dahil) tarım ve orman işlerinin yapıldığı işyerlerinde ve işletmelerinde çalışanlar, (c) ev hizmetlerinde çalışanlar, (d) çıraklar, (e) 507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanununun 2. maddesinin tarifine uygun üç kişinin çalıştığı işyerlerinde çalışanlardır.

Burada önemli bir konu, 4773 sayılı İş Güvencesi Yasası ile İş Yasası kapsamına alınan tarım ve orman işçilerinin durumudur.

Tarım ve orman işçileri 2002 yılına kadar İş Yasası kapsamında değillerdi. Bu konuda bir görüş, bu kesim için ayrı bir tarım iş yasasının çıkarılmasıydı. İkinci görüş ise, tarım ve orman işçilerinin de İş Yasası kapsamına alınmasıydı. Tarım-İş ve Orman-İş Sendikalarının girişimleri ve zamanın Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan’ın desteğiyle, İş Güvencesi Yasa Tasarısına konulan bir madde ile, tarım ve orman işçilerinin de 1475 sayılı İş Yasası kapsamına alınması öngörülüyordu. Ancak 8-9 Ağustos 2002 günleri yapılan Meclis görüşmelerinde verilen bir önergeyle, bu madde, 50’den fazla sayıda işçi çalıştıran tarım işleri, olarak değiştirildi. Hükümet tarafından Meclis’e gönderilen yeni İş Yasası Tasarısı’nda da, kapsam dışında kalacak işyerleri sıralanırken, “50’den az işçi çalıştıran (50 dahil) tarım ve orman işlerinin yapıldığı işyerlerinde” ibaresi yer aldı. Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu da bu düzenlemeyi benimsedi.

Bu düzenleme kamu sektöründeki tarım ve orman işyerleri için önemli bir sorun yarattı. 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanununda işyeri ve işletme kavramları birbirinden ayrıdır. Yalnızca işyeri alındığında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından işyeri numarası verilen birimler temel alınır ve bu durumda kamu kesimindeki tarım ve orman işyerlerinin büyük bir bölümü, en azından yılın belirli dönemlerinde, İş Yasası kapsamı dışına çıkacaktır. Tarım-İş ve Orman-İş Sendikalarının girişimleri sonucunda, 4857 sayılı İş Yasası tasarısının TBMM Genel Kurulundaki görüşmeleri sırasında verilen bir önergeyle, düzenlemeye “ve işletmelerinde” ibaresi de eklendi. Bu düzenlemeyle Tarım Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, TİGEM ve benzeri işyerleri tek işletme sayıldı ve İş Yasası kapsamına alındı; böylece bu işyerlerindeki işçilerin iş güvencesinden yararlanması sağlandı.

İş güvencesinin kapsamı dışında kalanlardan beşinci gruptakiler, belirli süreli iş sözleşmesiyle çalıştırılanlardır. Belirli süreli iş sözleşmesiyle çalışanlar, iş güvencesinin kapsamı dışındadır. İş güvencesi, belirsiz süreli iş sözleşmesiyle çalışanlar için geçerlidir.

Altıncı gruptakiler, 30'dan az işçi çalıştıran işyerlerinde çalışan işçilerdir. 4773 sayılı Yasada 10'dan az sayıda işçi çalıştıran işyerlerinde çalışan işçiler kapsam dışındayken, Adalet ve Kalkınma Partisi, bu sayıyı 30'a yükseltmiştir. Bugün birçok işyeri, kağıt üzerinde parçalanarak, 30'dan az sayıda işçi çalıştırır biçimde gösterilerek, iş güvencesinin kapsamı dışına çıkarılmaktadır. AKP'nin işçilere verdiği en önemli zarar, iş güvencesinin kapsamının bu biçimde daraltılmasıdır. Bu düzenleme, 1 milyondan fazla işçiyi daha iş güvencesi kapsamı dışına çıkarmıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre, iş güvencesi kapsamındaki işyerlerinde çalışan işçilerin sayısı yaklaşık 3 milyondur.

Yedinci gruptakiler, işyerinde veya işletmede altı aydan az kıdemi olanlardır.

4857 sayılı İş Yasasının 18. maddesi, iş sözleşmesinin işveren tarafından feshinde geçerli bir neden aramaktadır:

“Otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini fesheden işveren, işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanmak zorundadır.”

Bu düzenleme, 158 sayılı ILO Sözleşmesine uygundur. 2002 yılında kabul edilen 4773 sayılı Yasadaki düzenleme de bu niteliktedir. Ancak, 4857 sayılı İş Yasası ile yeni bir geçerli neden getirilmiştir. Bu yeni düzenleme, iş güvencesini önemli ölçüde ortadan kaldırmada kullanılacaktır.

1475 sayılı İş Yasasının 16. maddesi, çalışma koşullarında önemli bir değişiklikle karşı karşıya bırakılan işçiye, hizmet akdini tek taraflı olarak feshederek, kıdem tazminatını alma hakkı tanıyordu (“iş şartları esaslı bir tarzda değişir, başkalaşır veya uygulanmazsa”). 4857 sayılı İş Yasasında konuya ilişkin düzenleme aşağıdaki biçimdedir:

“İşveren, iş sözleşmesiyle ve iş sözleşmesinin eki niteliğindeki personel yönetmeliği ve benzeri kaynaklar ya da işyeri uygulamasıyla oluşan çalışma koşullarında esaslı bir değişikliği ancak durumu işçiye yazılı olarak bildirmek suretiyle yapabilir. Bu şekle uygun olarak yapılmayan ve işçi tarafından altı işgünü içinde yazılı olarak kabul edilmeyen değişiklikler işçiyi bağlamaz. İşçi değişiklik önerisini bu süre içinde kabul etmezse, işveren değişikliğin geçerli bir nedene dayandığını veya fesih için başka bir geçerli nedenin bulunduğunu yazılı olarak açıklamak ve bildirim süresine uymak suretiyle iş sözleşmesini feshedebilir.” (Madde 22)

Bu yeni düzenleme, işverenin iş sözleşmesini feshetmesi açısından yeni bir “geçerli neden” yaratmaktadır. Yasanın 18. maddesine göre, ancak işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebin bulunması durumunda ortaya geçerli neden çıkmaktadır. İşyerinde bu nitelikte bir geçerli neden yoksa, işveren, işçinin çalışma koşullarını önemli ölçüde değiştirebilir ve ağırlaştırabilir. İşveren, çalışma koşullarındaki önemli değişikliğin geçerli bir nedeni olduğunu açıklarsa, işçinin bu yeni koşulları kabul etmemesi de işçinin iş sözleşmesinin işveren tarafından geçerli bir nedene dayanılarak feshedilmesi için yeterli koşul oluşturacaktır. Diğer bir deyişle, işveren, 18. maddedeki koşullara ek olarak, iş sözleşmesinin feshinde, kolayca kullanılacak ek bir geçerli neden yaratmaktadır. Bu düzenleme, 158 sayılı ILO Sözleşmesinin de ihlalidir.

4773 sayılı İş Güvencesi Yasasına göre, “feshin geçerli bir sebebe dayandığını ispat yükümlülüğü işverene aittir.” 4857 sayılı İş Yasası, bu düzenlemeyi aynen aldıktan sonra, “işçi, feshin başka bir sebebe dayandığını iddia ettiği takdirde, bu iddiasını ispatla yükümlüdür” ibaresini eklemektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin getirdiği bu yeni düzenleme de, iş güvencesini zayıflatmaktadır.

4857 sayılı İş Yasasının 25. maddesi, “işverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı”nı düzenlemektedir. Bu düzenleme, 1475 sayılı İş Yasasının 17/II. maddesine uygundur., “İşçinin kendi isteği veya savsaması yüzünden işin güvenliğini tehlikeye düşürmesi, işyerinin malı olan veya malı olmayıp da eli altında bulunan makineleri, tesisatı veya başka eşya ve maddeleri otuz günlük ücretinin tutarıyla ödeyemeyecek derecede hasara ve kayba uğratması” durumunda iş sözleşmesi derhal ve tazminatsız olarak feshedilebilmektedir. 1475/17/II’de 10 günlük ücret tutarı, 4857 sayılı Yasada 30 günlük ücreti tutarına çıkarılmıştır. İşe devamsızlıkta veya işe alkollü gelmek veya işyerinde alkollü içki içmekte, 158 sayılı ILO Sözleşmesi’nin öngördüğü “alışkanlık haline getirmek” koşulu aranmamakta, bu olayların bir kez ortaya çıkmasında iş sözleşmesinin derhal ve tazminatsız olarak feshi yoluna gidilmektedir.

Tarafların derhal fesih hakkını kullanma süresi 1475 sayılı Yasanın 18. maddesinde düzenlenmiştir. 4857 sayılı İş Yasasının 26. maddesinde de aşağıdaki düzenleme yer almaktadır:

“... ahlak ve iyiniyet kurallarına uymayan hallere dayanarak işçi veya işveren için tanınmış olan sözleşmeyi fesih yetkisi, iki taraftan birinin bu çeşit davranışlarda bulunduğunu diğer tarafın öğrendiği günden başlayarak altı iş günü geçtikten ve her halde fiilin gerçekleşmesinden itibaren bir yıl sonra kullanılamaz. Ancak işçinin olayda maddi çıkar sağlaması halinde bir yıllık süre uygulanmaz.”

Maddedeki son cümle, 1475 sayılı Yasa’da yoktur; yeni eklenmiştir ve işçinin aleyhindedir.

4857 sayılı İş Yasası’nın 21. maddesine göre,

**“işverence geçerli sebep gösterilmediği veya gösterilen sebebin geçerli olmadığı mahkemece veya özel hakem tarafından tespit edilerek feshin geçersizliğine karar verildiğinde, işveren, işçiyi bir ay içinde işe başlatmak zorundadır. İşçiyi başvurusu üzerine işveren bir ay içinde işe başlatmaz ise, işçiye en az dört aylık ve en çok sekiz aylık ücreti tutarında tazminat ödemekle yükümlü olur...
“Kararın kesinleşmesine kadar çalıştırılmadığı süre için işçiye en çok dört aya kadar doğmuş bulunan ücret ve diğer hakları ödenir.”**

4773 sayılı İş Güvencesi Yasasında tazminat miktarı en az altı aylık ve en çok oniki aylık ücret tutarı iken, Adalet ve Kalkınma Partisi bu miktarları, sırasıyla, dört ve sekiz aya indirmiştir.

9 Ağustos 2002 gün ve 4773 sayılı İş Güvencesi Yasası, çeşitli eksikliklerine rağmen, büyük ölçüde iş güvencesi sağlamaktaydı. Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından TBMM’de kabul edilen 4857 sayılı İş Yasası, iş güvencesini büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır.

Belirli Süreli İş Sözleşmesi Yaygınlaştırılarak İş Güvencesine, Kıdem Tazminatına ve Diğer Haklara Darbe İndirildi

4857 sayılı İş Yasasının iş güvencesi açısından getirdiği en büyük olumsuzluklardan biri, belirli süreli iş sözleşmelerinin yapılmasını kolaylaştırmasıdır. Yasaya göre, işveren, işçinin çalıştırılacağı işin belirli süreli olmaması durumunda da belirli süreli işçi çalıştırabilmektedir. Böylece, süreklilik gösteren bir işte, birbiri ardı sıra, belirli süreli iş sözleşmeleriyle işçi çalıştırılabilecek ve bu işçiler iş güvencesinden, ihbar süresinden, kıdem tazminatından ve işsizlik sigortasından yararlanamayacaktır. Yasanın ilgili maddeleri şöyledir:

“Taraflar iş sözleşmesini, Kanun hükümleriyle getirilen sınırlamalar saklı kalmak koşuluyla, ihtiyaçlarına uygun türde düzenleyebilirler.” (Madde 9)

“İş ilişkisinin bir süreye bağlı olarak yapıldığı halde sözleşme belirsiz süreli sayılır. Belirli süreli işlerde veya belli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif koşullara bağlı olarak işveren ile işçi arasında yazılı şekilde yapılan iş sözleşmesi belirli süreli iş sözleşmesidir.” (Madde 11)

1475 sayılı İş Yasasının uygulanması sırasında, zincirleme belirli süreli hizmet akitlerinin belirsiz süreli hizmet akdine dönüşeceği konusunda yerleşmiş yargı kararları vardı. Ancak 4857 sayılı Yasanın 11. maddesinin son iki fıkrası, bu konuda son derece olumsuz bir düzenleme getirmektedir:

**“Belirli süreli iş sözleşmesi, esaslı bir neden olmadıkça, birden fazla üst üste (zincirleme) yapılamaz. Aksi halde iş sözleşmesi başlangıçtan itibaren belirsiz süreli kabul edilir.
“Esaslı nedene dayalı zincirleme iş sözleşmeleri, belirli süreli olma özelliğini korurlar.”**

“Esaslı nedene dayanma” son derece belirsiz bir durumdur ve istismara açıktır. Bu ibareye göre, bir işçiyi, “esaslı bir nedene dayandığı” iddiasıyla, uzun süre belirli süreli hizmet akdiyle çalıştırmak ve

- iş güvencesinden,
- ihbar süresinden ve
- kıdem tazminatından

mahrum bırakmak mümkün olacaktır.

Belirli iş sözleşmesi ile çalışan işçi, işsizlik ödeneğinden de yararlanamamaktadır.

Belirli süreli iş sözleşmesinin bu biçimiyle düzenlenmesi, iş güvencesine indirilen en büyük darbedir.

Yeni İş Yasasında Asıl İşte Taşeron Çalıştırmaya İzin Verildi

AKP Hükümetleri döneminde kabul edilen 4857 sayılı İş Yasası, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin örgütlenmesinin önündeki en önemli engellerden olan taşeron uygulamasını yaygınlaştıracak bir düzenleme getirdi.

Yasanın 2. maddesinde şu hüküm yer almaktadır:

Madde 2:

“Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir. Bu ilişkide asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak bu Kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur.”

Yeni Yasa, asıl işin bir bölümünde işin taşeronla verilebilmesine yasal zemin hazırlamıştır. Taşeronlar genellikle kaçak işçi çalıştırmaktadır ve taşeron işçilerinin sendikalarda örgütlenmesi hemen hemen olanaksızdır.

Diğer taraftan, Yasanın yukarıda aktarılan bölümünde, bir işin taşeronla verilebilmesi için “işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektirmesi” zorunlu kılınmıştır. Ancak, bu ifadede yer alan “ile” sözcüğü uygulamada “veya” anlamında yorumlanmakta ve işçi aleyhinde kullanılmaktadır.

AKP iktidarı, bu olumsuz düzenlemeye ek olarak, 1 Temmuz 2006 tarihinde kabul edilen ve 12 Temmuz 2006 günlü Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5538 sayılı Yasayla taşeron işçilerine ve sendikalara bir darbe daha indirdi. Bu yasayla, 4857 sayılı İş Yasasının sözü edilen 2. maddesinin sonuna aşağıdaki fıkralar eklendi:

“Kanuna veya kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulan kamu kurum ve kuruluşları ile bunların doğrudan veya dolaylı olarak sermayesinin en az yüzde ellisine sahip oldukları ortaklıklarda, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu veya diğer kanun hükümleri çerçevesinde,

hizmet alımı amacıyla yapılan sözleşmeler gereğince, yüklenici aracılığıyla çalıştırılanlar, bu şekilde çalışmış olmalarına dayanarak;

a) Bu kurum, kuruluş ve ortaklıklara ait kadro veya pozisyonlara atanmaya,

b) Bu kurum, kuruluş ve ortaklıklara ait işyerlerinin kadro veya pozisyonlarında çalışanlar için toplu iş sözleşmesi, personel kanunları veya ilgili diğer mevzuat hükümlerine göre belirlenen her türlü malî haklar ile sosyal yardımlardan yararlanmaya, hak kazanamazlar.

Sekizinci fıkrada belirtilen işyerlerinde yükleniciler dışında kalan işverenler tarafından çalıştırılanlar ile bu işyerlerinin tâbi oldukları ihale mevzuatı çerçevesinde kendi nam ve hesabına sözleşme yaparak üstlendiği ihale konusu işte doğrudan kendileri çalışanlar da aynı hükümlere tâbidir. Sekizinci fıkrada belirtilen kurum, kuruluş veya ortaklıkların sermayesine katıldıkları ortaklıkların kadro veya pozisyonlarında çalışan işçilerin, ortak durumundaki kamu kurum, kuruluş veya ortaklıkların kadro veya pozisyonlarına atanma ya da bu kurum, kuruluş veya ortaklıklarda geçerli olan malî haklar ile sosyal yardımlardan yararlanma talepleri hakkında da sekizinci fıkra hükümleri uygulanır. Hizmet alımına dayanak teşkil edecek sözleşme ve şartnamelere;

a) İşe alınacak kişilerin belirlenmesi ve işten çıkarma yetkisinin kamu kurum, kuruluşları ve ortaklıklarına bırakılması,

b) Hizmet alım sözleşmeleri çerçevesinde ya da geçici işçi olarak aynı iş yerinde daha önce çalışmış olanların çalıştırılmasına devam olunması, yönünde hükümler konulamaz."

Bu düzenleme ile, kamu kurum ve kuruluşlarında taşeron işçisi olarak çalışanların, asıl işyerinde geçerli olan haklardan yararlanabilmelerinin önü kapatılmaktadır. Bu yasa ile, bazı sendikalarımızın kamu kurum ve kuruluşlarında taşeron uygulamalarına karşı yıllardır sürdürdükleri mücadele sonucunda yargı kararlarıyla elde ettikleri kazanımlar iptal edilecektir.

Bu düzenleme, Türkiye tarafından onaylanmış ve Anayasa'nın 90. maddesinde yapılan değişiklik sonrasında doğrudan uygulanırlık kazanmış bulunan 94 sayılı ILO Sözleşmesi ile de tümüyle çelişmektedir.

Yeni İş Yasası'nda Kiralık İşçilik Uygulaması Getirildi

AKP, İş Yasası'nda yaptığı bir düzenlemeyle (Madde 7), "geçici iş ilişkisi" adı altında "ödünç iş ilişkisini" veya "kiralık işçiliği" getirdi. Çalışma mevzuatımızda ve uygulamada geçmişte bulunmayan bu düzenleme, işçi haklarına indirilen en büyük darbelerden biridir.

İş Yasası'nın 7. maddesi aşağıda sunulmaktadır:

Madde 7:

"İşveren, devir sırasında yazılı rızasını almak suretiyle bir işçiyi; holding bünyesi içinde veya aynı şirketler topluluğuna bağlı başka bir işyerinde veya yapmakta olduğu işe benzer işlerde çalıştırılması koşuluyla başka bir işverene iş görme edimini yerine getirmek üzere geçici olarak devrettiğinde geçici iş ilişkisi gerçekleşmiş olur. Bu halde iş sözleşmesi devam etmekle beraber, işçi bu sözleşmeye göre üstlendiği işin görülmesini, iş sözleşmesine geçici iş ilişkisi kurulan işverene karşı yerine getirmekle yükümlü olur. Geçici iş ilişkisi kurulan işveren işçiye talimat verme hakkına sahip olup, işçiye sağlık ve güvenlik risklerine karşı gerekli eğitimi vermekle yükümlüdür.

"Geçici iş ilişkisi altı ayı geçmemek üzere yazılı olarak yapılır, gerektiğinde en fazla iki defa yenilenebilir.

"İşverenin, ücreti ödeme yükümlülüğü devam eder. Geçici iş ilişkisi kurulan işveren, işçinin kendisinde çalıştığı sürede ödenmeyen ücretinden, işçiyi gözetme borcundan ve sosyal sigorta primlerinden işveren ile birlikte sorumludur.

"İşçi, işyerine ve işe ilişkin olup kusuru ile sebep olduğu zarardan geçici iş ilişkisi kurulan işverene karşı sorumludur. İşçinin geçici sözleşmesinden aksi anlaşılıyorsa, işçinin diğer hak ve yükümlülüklerine ilişkin bu Kanundaki düzenlemeler geçici iş ilişkisi kurulan işverenle olan ilişkisine de uygulanır.

“İşçiyi geçici olarak devralan işveren grev ve lokavt aşamasına gelen bir toplu iş uyuşmazlığının tarafı ise, işçi grev ve lokavtin uygulanması sırasında çalıştırılmaz. Ancak, 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun 39 uncu maddesi hükümleri saklıdır. İşveren, işçisini grev ve lokavt süresince kendi işyerinde çalıştırmak zorundadır. “Toplu işçi çıkarmaya gidilen işyerlerinde çıkarma tarihinden itibaren altı ay içinde toplu işçi çıkarmanın konusu olan işlerde geçici iş ilişkisi gerçekleşmez.”

Bu uygulamada bir işçi bir işveren tarafından istihdam edilmektedir; ancak bir başka işverene kiralanmaktadır. Örneğin, sözkonusu işçi bir dozer operatörüdür ve bir işçi kiralama şirketiyle hizmet akdi (iş sözleşmesi) yapmıştır. Bir aylığına dozer operatörüne ihtiyaç duyan bir inşaat şirketi bu işçi kiralama şirketine gelir ve ondan bir aylığına bir dozer operatörü kiralar. Sözkonusu işçi, bu inşaat şirketine gidip bir aylığına çalışır ve ücretini işçi kiralama şirketinden alır. İşçi kiralama şirketi ise, inşaat şirketinden çok daha fazla bir gelir temin eder. Burada çok açık bir ek sömürü söz konusudur.

Ayrıca, kiralık işçi uygulaması, sendikal örgütlülüğe de büyük darbe indirmektedir. Kiralık işçi olarak çalıştırılan işçi bir işyerinde toplam 1,5 yıl çalışabilmektedir; ancak bu süre içinde o işyerinin işçisi sayılmadığından o işyerindeki sendikal örgütlülük içinde yer alması mümkün değildir.

AKP'nin yasal dayanaklarını sağladığı kiralık işçi uygulaması ülkemizde hızla yaygınlaşmaktadır.

Yeni İş Yasası'nda Kısmi Süreli İş Sözleşmesi Uygulaması Getirildi

2003 yılına kadar çalışma mevzuatımızda genel kural, daimi işçilikti. Ancak 4857 sayılı İş Yasası ile kısmi süreli iş sözleşmesi (part-time çalışma) düzenlemesi yapıldı. Türkiye'de bu uygulama geçmişte de vardı; ancak İş Yasası'ndaki bu düzenleme ile bu uygulama hızla yaygınlaşmaya ve ek bir sömürü kaynağı olmaya başladı.

Türkiye'de birçok hak, tam zamanlı çalışmaya göre düzenlenmiştir. Örneğin, işçinin ücretli hafta tatiline hak kazanabilmesi, haftalık 45 saatlik çalışma süresini doldurmasına bağlıdır. Kısmi süreli çalışan bir işçi haftalık 45 saati doldurmadığından, ücretli hafta tatili hakkını yitirmektedir. Kısmi süreli çalışan işçilerin yıllık ücretli izin hakları da tartışmalıdır. Ayrıca, kısmi süreli çalışmanın yasayla düzenlenmesi, aşağıda ele alınan “çağrı üzerine çalışma”yı olanaklı kılmaktadır.

Yasa'nın ilgili maddesi aşağıda sunulmaktadır:

Madde 13:

“İşçinin normal haftalık çalışma süresinin, tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan emsal işçiye göre önemli ölçüde daha az belirlenmesi durumunda sözleşme kısmî süreli iş sözleşmesidir. “Kısmî süreli iş sözleşmesi ile çalıştırılan işçi, ayırımı haklı kılan bir neden olmadıkça, salt iş sözleşmesinin kısmî süreli olmasından dolayı tam süreli emsal işçiye göre farklı işleme tâbi tutulamaz. Kısmî süreli çalışan işçinin ücret ve paraya ilişkin bölünebilir menfaatleri, tam süreli emsal işçiye göre çalıştığı süreye orantılı olarak ödenir. “Emsal işçi, işyerinde aynı veya benzeri işte tam süreli çalıştırılan işçidir. İşyerinde böyle bir işçi bulunmadığı takdirde, o işkolunda şartlara uygun işyerinde aynı veya benzer işi üstlenen tam süreli iş sözleşmesiyle çalıştırılan işçi esas alınır. “İşyerinde çalışan işçilerin, niteliklerine uygun açık yer bulunduğu kısmî süreli tam süreli veya tam süreli kısmî süreliye geçirilme istekleri işverence dikkate alınır ve boş yerler zamanında duyurulur.”

Yeni İş Yasası'nda Çağrı Üzerine Çalışma Uygulaması Getirildi

Kısmi süreli çalışmanın kötü kullanıma en açık biçimi, çağrı üzerine çalışmadır. Bu uygulamada, işçi işyeri dışında çağrılmaya hazır vaziyette beklemekte ve iş olduğunda işe gidip, yalnızca

çalıştığı sürenin ücretini almaktadır. Çağrı üzerine çalışma uygulamasında, kısmi süreli çalışmada geçerli olan olumsuzluklar aynen bulunmaktadır.

Yasa'nın ilgili maddesi aşağıda sunulmaktadır:

Madde 14:

“Yazılı sözleşme ile işçinin yapmayı üstlendiği işle ilgili olarak kendisine ihtiyaç duyulması halinde iş görme ediminin yerine getirileceğinin kararlaştırıldığı iş ilişkisi, çağrı üzerine çalışmaya dayalı kısmi süreli bir iş sözleşmesidir.

“Hafta, ay veya yıl gibi bir zaman dilimi içinde işçinin ne kadar süreyle çalışacağını taraflar belirlemedikleri takdirde, haftalık çalışma süresi yirmi saat kararlaştırılmış sayılır. Çağrı üzerine çalıştırılmak için belirlenen sürede işçi çalıştırılsın veya çalıştırılmasın ücrete hak kazanır.

“İşçiden iş görme borcunu yerine getirmesini çağrı yoluyla talep hakkına sahip olan işveren, bu çağrıyı, aksi kararlaştırılmadıkça, işçinin çalışacağı zamandan en az dört gün önce yapmak zorundadır. Süreye uygun çağrı üzerine işçi iş görme edimini yerine getirmekle yükümlüdür. Sözleşmede günlük çalışma süresi kararlaştırılmamış ise, işveren her çağrıda işçiyi günde en az dört saat üst üste çalıştırmak zorundadır.”

Yeni İş Yasası'nda Deneme Süresi Uzatıldı

Yeni İş Yasası'nın işçi aleyhindeki düzenlemelerinden biri de, deneme süresini bir ay uzatmasıdır. Eskiden bir ay olan deneme süresi, iki aya çıkarılmıştır. Eskiden toplu iş sözleşmeleri ile deneme süresi üç aya çıkarılabilirken, yeni düzenlemede bu süre dört ay olmuştur.

İlgili madde aşağıda sunulmaktadır:

Madde 15:

“Taraflarca iş sözleşmesine bir deneme kaydı konulduğunda, bunun süresi en çok iki ay olabilir. Ancak deneme süresi toplu iş sözleşmeleriyle dört aya kadar uzatılabilir.

“Deneme süresi içinde taraflar iş sözleşmesini bildirim süresine gerek olmaksızın ve tazminatsız feshedebilir. İşçinin çalıştığı günler için ücret ve diğer hakları saklıdır.”

Yeni İş Yasası'nda Özel İstihdam Bürolarına İzin Verildi

İşçinin ek bir sömürüye maruz bırakıldığı bir uygulama, özel istihdam bürolarıdır. Özel istihdam bürolarının işçiye verdiği ve vereceği zararların sorumlusu da Adalet ve Kalkınma Partisi'dir.

AKP, özel istihdam büroları konusundaki darbeyi ilk olarak 22 Mayıs 2003 gün ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 90. maddesiyle indirdi. Yasanın, “iş ve işçi bulmaya aracılık” başlıklı 90. maddesi aşağıda sunulmaktadır:

“İş arayanların elverişli oldukları işlere yerleştirilmeleri ve çeşitli işler için uygun işçiler bulunmasına aracılık görevi, Türkiye İş Kurumu ve bu hususta izin verilen özel istihdam bürolarınca yerine getirilir.”

Özel istihdam bürolarının kurulmasına ilişkin özel düzenlemeler aşağıda ele alınacaktır.

Yeni İş Yasası'nda Fazla Mesai Ödeme Koşulları İşçi Aleyhine Değiştirildi

AKP'nin Meclis'te kabul ettirdiği 4857 sayılı İş Yasası ile işçi haklarına darbe indirilen alanlardan biri de fazla mesai ödemeleridir.

1475 sayılı İş Yasası'nda haftalık çalışma süresi 45 saatti ve çalışılan günlere eşit olarak dağıtılırdı. Günlük çalışma süresini aşan süreler fazla mesai kabul edilir ve bu süreler için yüzde

50 zamlı ödeme yapılırdı. Fazla çalışmanın ücretli izinle takas edilmesine izin verilmezdi. İşçiyi koruyucu bu düzenlemeler 4857 sayılı İş Yasası ile kaldırıldı.

Yeni yasaya göre, ancak haftalık çalışma süresini aşan süreler fazla mesai kabul edilmektedir. Ayrıca, çalışma süresinin günlerinde esneklik getirilmiştir. Aşağıda belirtileceği gibi, yeni düzenlemeyle, iki aylık süre içinde ortalama haftalık çalışma süresinin 45 saat olması durumunda, haftada 66 saat çalışma yapılması ve fazla mesai ücreti ödenmemesi mümkündür. Diğer taraftan, işçiye fazla mesai karşılığında ücret ödenmesi yerine ücretli izin verilmesi uygulaması da getirilmiştir.

Yeni yasayla getirilen kısıtlamalardan biri, "fazla sürelerle çalışma kavramı"na ilişkindir. Yeni yasaya göre, yasada 45 saat olan haftalık çalışma süresi eğer işyerinde azaltılmışsa, bu süre ile 45 saat arasındaki saatlerde yapılan çalışma "fazla sürelerle çalışma" kabul edilmekte ve yüzde 25 zam uygulanmaktadır. Örneğin, eğer toplu iş sözleşmesi ile haftalık çalışma süresi 40 saate indirilmişse, işçinin haftada 55 saat çalışması durumunda, 40 saatten 45 saate kadarki 5 saatlik çalışma yüzde 25 zamlı, 45 saatten 55 saate kadarki 10 saatlik çalışma ise yüzde 50 zamlı olarak ödenecektir.

Madde 41:

"Ülkenin genel yararları yahut işin niteliği veya üretimin artırılması gibi nedenlerle fazla çalışma yapılabilir. Fazla çalışma, Kanunda yazılı koşullar çerçevesinde, haftalık kırkbeş saati aşan çalışmalardır. 63 üncü madde hükmüne göre denkleştirme esasının uygulandığı hallerde, işçinin haftalık ortalama çalışma süresi, normal haftalık iş süresini aşmamak koşulu ile, bazı haftalarda toplam kırkbeş saati aşırsa dahi bu çalışmalar fazla çalışma sayılmaz.

"Her bir saat fazla çalışma için verilecek ücret normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde elli yükseltilmesi suretiyle ödenir.

"Haftalık çalışma süresinin sözleşmelerle kırkbeş saatin altında belirlendiği durumlarda yukarıda belirtilen esaslar dahilinde uygulanan ortalama haftalık çalışma süresini aşan ve kırkbeş saate kadar yapılan çalışmalar fazla sürelerle çalışmalardır. Fazla sürelerle çalışmalarda, her bir saat fazla çalışma için verilecek ücret normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde yirmibeş yükseltilmesiyle ödenir.

"Fazla çalışma veya fazla sürelerle çalışma yapan işçi isterse, bu çalışmalar karşılığı zamlı ücret yerine, fazla çalıştığı her saat karşılığında bir saat otuz dakikayı, fazla sürelerle çalıştığı her saat karşılığında bir saat onbeş dakikayı serbest zaman olarak kullanabilir.

"İşçi hak ettiği serbest zamanı altı ay zarfında, çalışma süreleri içinde ve ücretinde bir kesinti olmadan kullanır. "

Yeni İş Yasası'nda Çalışma Süresinin Günlere Dağılımında İşçiyi Köleleştirici Düzenlemeler Getirildi

AKP'nin işçi haklarına indirdiği en önemli darbelerden biri, çalışma süresinin günlere dağıtımını konusunda işçiyi köleleştiren düzenlemedir. Bu maddenin uygulanması işçileri ve sendikaları büyük sıkıntıya sokmaktadır ve sokacaktır.

1936 yılında kabul edilen 3008 sayılı İş Yasası'nın haftalık çalışma süresi konusundaki düzenlemesine göre, haftalık çalışma süresi 48 saattir ve bu süre "günde en çok 8 saati geçmemek şartıyla haftanın çalışma günlerine taksim olunur"du (Madde 35). Böylece, çalışma süresi günlere eşit olarak dağıtılıyordu.

1971 yılında kabul edilen ve 2003 yılına kadar yürürlükte kalan 1475 sayılı İş Yasası'nın haftalık çalışma süresi konusundaki düzenlemesi de şöyleydi: "Genel bakımdan iş süresi haftada en çok 45 saattir. Bu süre, haftada 6 işgünü çalışılan işlerde günde 7,5 saati geçmemek üzere ve cumartesi günleri kısmen veya tamamen tatil eden işyerlerinde haftanın çalışılan günlerine eşit ölçüde bölünerek uygulanır." (Madde 61/a)

Bu düzenlemeler, işçinin ek bir sömürüye maruz kalmasını önlüyordu. AKP'nin işçi haklarına bu alanda indirdiği darbeye 67 yıllık bir düzenleme yok edildi.

Yeni düzenleme aşağıda sunulmaktadır:

Madde 63:

“Genel bakımdan çalışma süresi haftada en çok kırkbeş saattir. Aksi kararlaştırılmamışsa bu süre, işyerlerinde haftanın çalışılan günlerine eşit ölçüde bölünerek uygulanır.

“Tarafların anlaşması ile haftalık normal çalışma süresi, işyerlerinde haftanın çalışılan günlerine, günde onbir saati aşmamak koşulu ile farklı şekilde dağıtılabilir. Bu halde, iki aylık süre içinde işçinin haftalık ortalama çalışma süresi, normal haftalık çalışma süresini aşamaz. Denkleştirme süresi toplu iş sözleşmeleri ile dört aya kadar artırılabilir.”

Bu düzenlemeye göre, iki aylık veya dokuz haftalık bir süre boyunca ortalama çalışma süresi 45 saat olmak koşuluyla, bazı haftalarda 6 gün ve günde 11 saat çalışmak ve hiç fazla çalışma ücreti almamak mümkündür. Denkleştirme süresi, toplu iş sözleşmeleri ile, dört aya kadar da uzatılabilmektedir.

Yeni İş Yasası'nda Kıdem Tazminatı Fonu ile Kıdem Tazminatına Göz Dikilmiştir

4857 sayılı İş Yasası'nın geçici 6. maddesinde kıdem tazminatı fonunun kurulacağı belirtilmektedir. İlgili madde aşağıda sunulmaktadır.

“Geçici Madde 6 - Kıdem tazminatı için bir kıdem tazminatı fonu kurulur. Kıdem tazminatı fonuna ilişkin Kanunun yürürlüğe gireceği tarihe kadar işçilerin kıdemleri için 1475 sayılı İş Kanununun 14 üncü maddesi hükümlerine göre kıdem tazminatı hakları saklıdır.”

AKP, 15-16 Eylül 2004 günleri toplanan 9. Çalışma Meclisi'ne kıdem tazminatı fonu yasa tasarı taslağını sundu; ancak, işçi ve işveren taraflarından gelen tepki üzerine bu konunun üzerine gidemedi.

TÜRKİYE'Yİ PARÇALAMANIN BİR ARACI OLAN ÖZELLEŞTİRMELER DAHA DA HIZLANDIRILDI

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin işçi sınıfına ve vatanımıza verdiği en büyük zarar, Türkiye Cumhuriyeti'ni güçlü kılan ve Türk ulusunu kaynaştıran devletçiliği tasfiye etmesi, emperyalistlerin istekleri doğrultusunda yaygın ve kapsamlı bir özelleştirme gerçekleştirmesidir. AKP, başından itibaren özelleştirmecidir. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, bu anlayışını 2005 yılı Ekim ayında şöyle ifade ediyordu ¹¹:

“Ülkede yatırım yapılmasını sağlamak için dünyanın bütün girişimcileri ile her yerde görüşürüm. Bakan arkadaşlarıma her yerde görüşmelerini tavsiye ediyorum, ‘görüşün’ diyorum. Çünkü ben ülkemi adeta pazarlamakla mükellefim.”

AKP, bu anlayış çerçevesinde, ABD ve AB emperyalistlerinin özelleştirme taleplerini hayata geçirdi. Özellikle 2005 yılında ve 2006 yılının ilk beş ayında yapılan özelleştirmeler, 1984 yılından 2004 yılına kadar 21 yılda yapılan özelleştirmelerin toplamının iki katıdır.

2002 yılı sonuna kadar yapılan özelleştirmelerin değeri 8,0 milyar Dolar'dı. 2003 yılında 187 milyon Dolarlık, 2004 yılında 1,3 milyar Dolarlık, 2005 yılında 8,2 milyar Dolarlık ve 2006 yılının 5 aylık döneminde de 7,8 milyar Dolarlık özelleştirme yapıldı.

¹¹ **Radikal**, 16 Ekim 2005.

Bu rakamlar, özelleştirmenin yalnızca işletme satışı biçimini ifade etmektedir.

Özelleştirmenin bir biçimi, geçmişte kamu kesimi tarafından üretilen malların ve sağlanan hizmetlerin özel sektör tarafından yapılmasıdır. Aşağıda da ele alınacağı gibi, hizmet satınalma, taşeronluk ve fason üretim gibi uygulamalar hızla yaygınlaştırılmaktadır. Bu tür özelleştirmeler Özelleştirme İdaresi Başkanlığı verilerinde gözükmemektedir.

Özelleştirmenin diğer bir alanı, sağlıktır. Hükümet, sağlık hizmetlerini özelleştirmektedir ve ayrıca yerelleştirme çabası içindedir. Bu uygulama, Türkiye'nin ve Türk ulusunun bütünlüğüne indirilen en büyük darbelerden biridir.

Hükümet, eğitim alanında da yerelleştirme girişimlerinde bulundu ve başarısız kaldı. Ancak, eğitimin özelleştirilmesi konusunda önemli başarılar elde etti. Eğitimin özelleştirilmesi ve yerelleştirilmesi de Türkiye'nin ve Türk ulusunun bütünlüğüne indirilen büyük bir darbedir.

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti'nin enkazı üzerinde kuruldu. Bu dönemde bir milli bütünlük yoktu. İstiklal Savaşı'nda emperyalistlere karşı mücadelede temelleri atılan milli bütünlüğün bilinçli ve çağdaş bir Türk milliyetçiliğine dönüştürülebilmesi için, farklı etnik kökenlerden ve inançlardan insanların ekonomik çıkar, kültürel birlik ve ortak bir amaç etrafında birleştirilmesi gerekiyordu. Atatürk'ün ifadesiyle, "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına Türk milleti denir." Türkiye halkından Türk milletinin yaratılabilmesinde devletçilik kullanıldı. Devletin çeşitli işletmelerinde farklı köken ve inançlardan insanlar bir arada çalıştı. Devlet eliyle ve farklı bölgelerden sağlık personeli aracılığıyla sağlanan sağlık hizmeti ile devletle halk arasındaki ilişkiler güçlendirildi; farklı kökenden insanlar arasındaki ilişkiler geliştirildi. Devlet eliyle götürülen eğitim hizmeti de ulusun kültürel altyapısının ortaklaşmasına büyük katkılarda bulundu. Özetle, Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik yapısının güçlendirilmesinde ve Türk ulusunun oluşturulmasında devletçilik çok önemli bir rol oynadı ¹².

Emperyalizm, bu nedenle, iç kavgalarla, emperyalistlerin maşası bölücü terör örgütü veya emperyalistlerle işbirliği içindeki cemaatler-tarikatlar aracılığıyla bölemediği Türkiye'yi, özelleştirmeler yoluyla dağıtmaya çalışmaktadır. Özelleştirmeci AKP, bu politikasıyla da, hem işçi sınıfına, hem de vatanımıza büyük zararlar vermektedir.

KAMU SEKTÖRÜNDE VE ÖZEL SEKTÖRDE TAŞERONLUK, HİZMET ALIM, FASON ÜRETİM DAHA DA YAYGINLAŞTIRILDI

AKP iktidarları, kamu kurum ve kuruluşlarını özelleştirmenin yanı sıra, devletin yaptığı işleri özel sektöre yaptırarak da kapsamlı bir özelleştirme uyguladılar. Taşeronluk, çeşitli biçimleriyle hizmet alımı ve fason üretim bu dönemde iyice arttı. AKP iktidarları, böylece yandaşlarına kaynak aktardı; ancak kamu kaynakları bu nedenle israf edildi ve kaçak işçilik yaygınlaştı. Karını azamileştirmeye çalışan iktidar yandaşları, maliyetleri düşürmek amacıyla işçilik giderlerini asgariye indirmek için, kaçak işçiliğe başvurdular. Kaçak işçilik, hem işçi hak ve özgürlüklerine, hem de sendikalaşmaya büyük darbe indirdi.

AKP iktidarları, kamunun yaptığı ve yapması gereken işleri ihale yoluyla özel sektöre yaptırmayı sistemli bir politika haline getirdi. Birkaç örnek, bu uygulamaları belgeleyecektir.

Bakanlar Kurulu, 3 Nisan 2006 günü kabul ettiği 2006/10265 sayılı kararıyla (Resmi Gazete: 22.4.2006), İl Özel İdareleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına İlişkin Esaslar'ı yürürlüğe koydu.

¹² Bu konuda ayrıntılı bilgi ve değerlendirme için bkz. Yıldırım Koç, **Özelleştirme, Türkiye'yi Parçalamanın Bir Aracı**, Kaynak Yay., İstanbul, 2005, 215 s.

Bu belgenin 16. maddesi, hizmetlerin dışarıdan hizmet satınalma yoluyla gerçekleştirilmesini hükme bağlamaktadır. İlgili madde aşağıda sunulmaktadır:

“Hizmet satınalma

MADDE 16 - (1) Memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülmesi zorunlu olmayan hizmetlerin hizmet satınalma yoluyla karşılanması esastır.”

Benzer bir düzenleme, Bakanlar Kurulu'nun 29.11.2005 gün ve 2006/9809 sayılı kararıyla belediyeler, bağlı kuruluşlar ve mahalli idare birlikleri için de getirildi:

“Hizmet satınalma

MADDE 17 - Memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülmesi zorunlu olmayan hizmetlerin hizmet satınalma yoluyla karşılanması esastır.

“Hizmetlerin yürütülmesinde; kaynakların etkili ve verimli kullanılması, hizmet kalitesi ve miktarından ödün verilmeden maliyetlerin düşürülmesi, bürokrasi ve kırtasiyeciliğin azaltılması ile hizmetlerin vatandaş odaklı sunulması ilkelerine uyulur.”

Köye yönelik hizmetlerin yerine getirilmesinde de yerelleşme ve özelleştirme (taşeronluk, hizmet satınalınması) gündeme geldi.

Köy Hizmetleri Gn.Md.'nün kaldırılmasına ilişkin yasayla, köye ve köylüye yönelik hizmetleri yerine getirme sorumluluğu il özel idarelerine devredildi. Ancak AKP iktidarı bununla da yetinmedi. Köye hizmet götürmede daha yaygın bir hizmet satınalmayı (taşeronlaşmayı) sağlayacak bir uygulama geliştirdi.

26 Mayıs 2005 günü kabul edilen ve 11 Haziran 2005 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu ile **köylere hizmet götürme birliklerinin** kurulması kararlaştırıldı. Köylere hizmet götürme birliklerine ilişkin maddede 29 Aralık 2005 gün ve 5445 sayılı Kanunla bir değişiklik de yapıldı. Maddenin halen yürürlükte bulunan biçimine göre (Madde 18), “İlçelerde, tarım ürünlerinin pazarlanması hariç olmak üzere, yol, su, kanalizasyon ve benzeri altyapı tesisleri ile köylere ait diğer hizmetlerin yürütülmesine yardımcı olmak, bizzat yapmak, yaptırmak ve kırsal kalkınmayı sağlamak üzere, tüm köylerin iştiraki ile o ilçenin adını taşıyan, köylere hizmet götürme birliği kurulabilir. Bakanlar Kurulu, bu konuda genel izin vermeye yetkilidir.”

Yasaya göre, il özel idareleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşları; köye yönelik hizmetlere ilişkin yapım, bakım ve onarım işlerini aralarında yapacakları anlaşmaya göre köylere hizmet götürme birlikleri aracılığıyla gerçekleştirebilir. Bu takdirde, gerekli kaynak bu birliklere aktarılır. Köylere hizmet götürme birlikleri, ihtiyaca göre hizmet akdiyle personel istihdam edebilir. Vali ve kaymakamlar birlik hizmetlerini yürütmek üzere diğer kamu kurum ve kuruluşlarından personel görevlendirebilir.

Bu çalışmalara paralel olarak, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü bünyesinde KÖYDES (Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi) gerçekleştirildi. KÖYDES'in ifade edilen amacı, “köylerin ve bağlılarının içmesuyu ve yol sorunlarının, Vali ve Kaymakamların önderliğinde, İl Özel İdareleri ve Köylere Hizmet Götürme Birlikleri aracılığı ile mahalli imkan kabiliyetleri en verimli bir şekilde kullanılarak, kısa sürede ve en düşük maliyetle çözümlenmek”tir. KÖYDES'in proje öncelikleri, hiç yolu olmayan köyler, stabilize kaplama yolu acil onarım isteyen köyler, tesviyesi bitmiş sanat yapıları hazırlanmış köy grup yollarının stabilize kaplaması, standardı düşük stabilize yolların ıslahı ve asfalt kaplama ve beton yollardır. KÖYDES projesi, 2005 yılı Nisan ayından beri uygulanmaktadır.

Yüksek Planlama Kurulu'nun 1 Mart 2006 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan 2006/3 sayılı Kararı, önümüzdeki dönemde köye yönelik hizmetlerin yerine getirilmesi konusunda önemli bir yeniden yapılanmanın gündemde olduğunu göstermektedir. 2006 yılında köylere hizmet götürülmesi için 2 katrilyon lira (2 milyon YTL) aktarılmaktadır. Bu paranın yarısı köy yollarının

yapımında, 600 bin YTL'lik bölümü köy içmesuları için, 340 bin YTL'lik bölümü toprak ve küçük su kaynaklarının geliştirilmesi amacıyla ve 60 bin YTL'lik bölümü de köy kanalizasyonları için kullanılacaktır.

Yüksek Planlama Kurulu kararına göre, bu paranın çok büyük bölümünün KÖYDES (Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi) kanalıyla ve Köylere Hizmet Götürme Birlikleri (KHGB) aracılığıyla kullanılması veya kullandırılması esastır. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri ise bu işleri hizmet satınalma yoluyla taşeronlara yaptıracaktır.

İlgili kararda, köye yönelik altyapı yatırımları için ilgili idarelerin makina parkında, işletme bakım ve kar mücadelesi makineleri dışında genişlemeye gidilmeyeceği; makina parkı ve personel yetersizliği durumunda yapım ve büyük onarım hizmetlerinin öncelikle hizmet alımı yöntemiyle gerçekleştirileceği açıkça belirtilmektedir.

Hizmet satınalımı, taşeronluk ve fason üretim gibi uygulamalar, kaçak işçiliği yaygınlaştırarak, devlet –ulus ilişkisini ve ulusal bütünlüğü zayıflatmaktadır. Ayrıca, satınalınan hizmetin niteliği de düşmektedir.

GERÇEK NET ÜCRETLER VE YAŞAM STANDARDI GERİLEDİ

Türkiye'de işçilerin ücretlerine ilişkin güvenilir veri yoktur. Bunun en önemli nedeni, sayıları 10 milyonu aşan işçilerin yaklaşık yarısının kaçak çalıştırılmasıdır. Yabancı kaçak işçiler ise durumu daha da karmaşıktır. Ancak bilinen bir gerçek, işsizliğin artmasına koşut olarak, insanların giderek daha düşük ücretlerle çalışmayı kabullenmeleridir. Ayrıca, kar hırsı ve çeşitli nedenlerle artan ekonomik sorunlar, işverenlerin de işgücü maliyetlerini mümkün olduğunca düşük düzeylerde tutma çabalarını yoğunlaştırmaktadır. Gözlemler, AKP iktidarları döneminde, sayıları 10 milyonu aşan işçilerin net gerçek ücret ve gelir düzeylerinin gerilediğini, yaşam standartlarının düştüğünü göstermektedir.

Artan işsizlik nedeniyle, çalışan bir işçinin bakmakla yükümlü olduğu insan sayısı artmıştır. Buna göre, bir işçinin net gerçek geliri aynı bile kalsa, artan işsizlik, işçi ailesinin yaşam standardını düşürmektedir.

Artan kaçak işçilik nedeniyle işçilerin hastalanmaları durumunda işçinin omuzlarındaki sağlık harcamaları yükü giderek artmaktadır. Kaçak işçilik, yaşam düzeyinin bu nedenle de gerilemesine neden olmaktadır.

AKP'nin özelleştirmeci anlayış ve uygulamaları, işçilerin kendilerinin, eğitim ve sağlık gibi alanlarda giderek daha fazla harcama yapmalarını zorunlu kılmaktadır. Özelleştirilen veya kar amaçlı hale getirilen kamu hizmetlerinin yol açtığı ek giderler, yaşam standardını düşürmektedir.

Ayrıca, milli gelirin arttığı ileri sürüldüğü bir dönemde, bu artışın ücretlere yansıtılmaması da göreceli bir yoksullaşmaya neden olmaktadır.

Vergilere ilişkin bölümde ele alınacağı gibi, AKP iktidarları döneminde vergi dilimleri işçiler aleyhinde yeniden düzenlenmiş, böylece işçilerin ödediği gelir vergisi artmıştır. Ayrıca, işçinin gelirinin bir bölümünden gelir vergisi alınmaması uygulamasına (özel indirim) son verilmiştir. Böylece, işçinin brüt gerçek ücretinden elde edilen net gerçek ücrette, istatistiklerde görülmeyen ek bir azalma olmuştur.

ASGARİ ÜCRETEKİ ARTIŞ YETERSİZ KALDI

Anayasa'da 3.10.2001 günü 4709 sayılı Yasayla yapılan değişiklikle, ücrete ilişkin 55. maddeye bir hüküm eklendi: **"Asgari ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da gözönünde bulundurulur."**

Ancak AKP iktidarları döneminde belirlenen asgari ücrette çalışanların geçim şartları dikkate alınmadı. Hükümet sözcüsü ve Adalet Bakanı Cemil Çiçek, asgari ücret konusunda şu değerlendirmeyi yaptı ¹³:

"Türkiye'nin imkanları dikkate alınarak ve bugün çalışanların beş on misli daha asgari ücretten çalışmaya amade milyonlarca işsiz olduğu hesaba katılarak bu uzlaşmayla müzakereler sonuçlansın."

Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun kararına göre, 2006 yılında uygulanacak aylık brüt asgari ücret, 531 YTL oldu. Bu miktardan işçinin eline geçen net ücret yaklaşık 380 YTL'dir. Buna karşılık, asgari ücretle çalışan bir işçinin işverene toplam maliyeti 645 YTL'yi bulmaktadır.

Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun işçi üyeleri, belirlenen asgari ücrete karşı çıktılar ve karar oyçokluğuyla alınabildi. İşçi üyeler, asgari ücretin

- İşçi ve ailesinin günün ekonomik ve sosyal koşullarına göre insanca yaşamasını mümkün kılacak, insanlık onuruyla bağdaşacak bir düzeyde;
- Belirlenen tutarın işçinin eline net geçecek biçimde;
- Ulusal düzeyde, sanayi/tarım ve yaş, cinsiyet ayırımı yapılmadan;
- İşçinin satınalma gücünün ileriye dönük olarak korunabilmesi için gerekli bir iyileştirme ayrıca ilave edilerek;
- Adil bir gelir dağılımını sağlamaya yönelik olarak refaktan pay içerecek biçimde hesaplanması gerektiğini savundu.

Ancak AKP, işçilerin bu isteklerini ciddiye almadı.

Asgari ücret geliri kadar gelirin gelir vergisi kapsamı dışında tutulması talebi ise Hükümet tarafından uygun görülmedi.

VERGİ ALANINDAKİ DÜZENLEMELER İŞÇİLERİN ALEYHİNE OLDU

AKP'nin vergi alanındaki uygulamaları işçilerin aleyhine, sermayenin lehine oldu.

Türkiye'de işverenler birçok giderlerini masraf olarak göstererek vergiden düşebilmektedir. Ancak işçiler için böyle bir uygulama yoktur. İşçiler için 2003 yılı sonuna kadar yapılan bir uygulama, işçinin gelirinin belirli bir bölümünün gelir vergisinden muaf tutulmasıydı (eski adıyla, asgari geçim indirimi; daha sonraki adıyla, özel indirim). Bu miktar istenilen düzeyin çok altında olmakla birlikte, yine de ilke olarak önemli bir uygulamaydı. Ayrıca, çıkarılan bir yasayla, özel indirim tutarını asgari ücret düzeyine kadar yükseltme yetkisi Bakanlar Kurulu'na tanınmıştı.

AKP, 2003 yılında yaptığı bir düzenlemeyle özel indirim uygulamasını 1 Ocak 2004 tarihinden geçerli olmak üzere kaldırdı.

AKP iktidarları döneminde dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı daha da arttı. Böylece, işçilerin ödedikleri vergiler yükseldi.

AKP'nin vergi dilimleri üzerindeki uygulamaları da işçilerin aleyhineydi. 2005 yılında gelir vergisi dilimleri şu şekildedeydi:

¹³ Cumhuriyet, 19.6.2003.

0 - 6.600 YTL	% 15
6.601 - 15.000 YTL	% 20
15.001 - 30.000 YTL	% 25
30.001 - 78.000 YTL	% 30
78.001 -	% 35

Gelir vergisi dilimleri 2006 yılında aşağıdaki biçime dönüştürülerek, işçilerin büyük çoğunluğunun ödediği gelir verisi artırıldı:

0 - 7.000 YTL	% 15
7.001 - 18.000 YTL	% 20
18.001 - 40.000 YTL	% 27
40.001 -	% 35

AKP, SSK SAĞLIK TESİSLERİNE EL KOYDU

AKP iktidarlarının işçilere verdiği zararların en büyüklerinden biri, 6 Ocak 2005 günü kabul edilen 5283 sayılı Yasayla, Sağlık Bakanlığı'nın SSK sağlık tesislerine el koymasındadır. AKP iktidarda kalabilirse, Sağlık Bakanlığı'na bağlı tüm hastaneler en kısa sürede işletme haline dönüştürülecek, yerel yönetimlere devredilecek ve özelleştirilecektir. Böylece, halkla devlet arasındaki ilişkiyi güçlendirmede ve farklı kökenlerden ve inançlardan insanları bütünleştirmede büyük bir rol üstlenmiş olan (merkezi idare eliyle sağlanan) kamu sağlık hizmetleri büyük bir darbe yiyecektir. AKP, böylece, işçi sınıfının ötesinde, ülkemizin ve ulusumuzun bütünlüğüne de zarar vermiş olacaktır.

Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Sağlık Birimlerinin Sağlık Bakanlığı'na Devredilmesine Dair 5283 sayılı Kanun 6 Ocak 2005 günü TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi. Kanun, Resmi Gazete'nin 19 Ocak 2005 günlü mükerrer sayısında yayımlandı.

Cumhuriyet Halk Partisi, Anayasa Mahkemesi'ne 4 Şubat 2005 günü yaptığı başvuruda, yürütmeyi durdurma talepli olarak, 5283 sayılı Kanunun iptalini istedi. Ancak Anayasa Mahkemesi, 17 Şubat 2005 günlü ara kararında, yürütmenin durdurulması talebini reddetti.

Yasa uyarınca, kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık birimleri 19 Şubat 2005 tarihinde Sağlık Bakanlığı'na devredildi. "Sağlık birimi" kavramı ile kastedilen, kurum tabiplikleri hariç olmak üzere, kamu kurum ve kuruluşlarına ait hastane, dispanser, sağlık merkezi veya istasyonu ile her ne ad altında olursa olsun insan sağlığı ile ilgili hizmet sunan tüm birimlerdir.

Bu yasayla, kamu kurum ve kuruluşlarına ait tüm sağlık birimleri; bunlara ilişkin her türlü görev, hak ve yükümlülükler, taşınırlar, taşınmazlar ve taşıtlarla birlikte, Sosyal Sigortalar Kurumuna ait olanlar rayiç bedeli karşılığında, diğerleri bedelsiz olarak Bakanlığa devredildi. Ancak burada bir oyun oynandı. Sosyal Sigortalar Kurumu'nun mali açıklarını kapatma görevi devletindir. Türkiye'de devlet, işçiler için sosyal güvenliğin finansmanına prim ödeyerek katılmaz; ancak 1993 yılından beri ortaya çıkan mali açıkların kapatılması sorumluluğu da devlete aittir. Bu kanunla sanki devredilen SSK sağlık tesisleri için bir bedel ödeniyormuş gibi bir düzenleme yapıldı; ancak gerçekte böyle bir ödeme yapılmadı; kağıt üzerinde SSK'nın mali açıkları azaltıldı. Hükümet, mali açık olarak zaten ödeyeceği miktarı, SSK sağlık tesisleri karşılığında ödemiş gibi yaptı.

Yasanın uygulanması sırasında önemli sorunlar yaşandı.

Emek Platformu Başkanlar Kurulu 7 Ocak 2005 günü yaptığı açıklamada bu yasaya temelden karşı çıktı. Emek Platformu, 5283 sayılı Yasa'ya ilişkin görüşlerini, 14 Ocak 2005 günü Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer'e sundu.

Bu metnin bazı bölümleri aşağıda sunulmaktadır:

“Hükümet, sağlık ve sosyal güvenliği temel bir hak olmaktan çıkararak, bu alanları piyasaya açmak ve kamu hizmeti üreten kurumları da, yerelleştirerek özelleştirmek amacıyla bir program uygulamaktadır. Bu programın bir yanını "Sağlıkta Dönüşüm Programı" kapsamında Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen, Sağlık Bakanlığı Hastanelerinin satışı, Aile Hekimliği gibi girişimler, diğer yanını da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çalışmaları sürdürülen "Sosyal Güvenlik Reformu" oluşturmaktadır...

“5283 sayılı Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Sağlık Birimlerinin Sağlık Bakanlığı'na Devredilmesine Dair Kanun ile Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısı, Emeklilik Sigortası Kanunu Tasarısı ve Sosyal Güvenlik Kurumu Kanun Tasarısı taslakları birlikte değerlendirildiğinde, siyasal iktidarın, ülkenin ekonomik, sosyal, siyasal, demografik ve hukuksal sorunlarını irdelemeden ya da bir kenara bırakarak, ileri sürdüğünün tersine, finansal kaygılarla, sistemi alt üst edecek bir girişim başlattığı görülmektedir.

“Hükümet, tüm yurttaşların temel hakları arasında olan sağlık hakkını ve sosyal güvenlik hakkını içinde barındıran sosyal güvenlik sistemini bir bilinmezliğe taşımaktadır.

“Bunun kanıtları, yasalaşan 5283 sayılı Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Sağlık Birimlerinin Sağlık Bakanlığı'na Devredilmesine Dair Kanun'un Genel Gereğesi'nde bulunmaktadır. Hükümet, yasayla ulaşacağı son noktayı, "kamu yönetimi reformu ve yeniden yapılanma çerçevesinde sağlık kuruluşları mahalli idarelere devredilecektir" biçiminde tanımlamakta; dolayısıyla, gerçekte sağlık kuruluşlarının merkezleşmesini değil, yerel yönetimlere aktarılmaları için geçiş sürecinde tek elde toplamayı istemektedir. Genel Gereğe'de ortaya konulan yaklaşım ile sağlık hizmetinin tek elde toplanarak merkezleşmesi sonucu ortaya çıkacağı ileri sürülen olumlu görünümün gereğesi, çalışmaktadır. Kaldı ki, 5220 sayılı Yasa ile Sağlık Bakanlığı hastanelerinin satışına olanak sağlayan düzenleme daha önce yapılmıştır. Geçiş süreci olarak öngörülen 5 yıllık dönemde, öncelikle tüm sağlık birimlerinin Sağlık Bakanlığı'nda toplanması ve ardından yerel yönetimlere devredilerek özelleştirilmeleri amaçlanmaktadır.

“Ne yazık ki, ülkemizde bu işleyişin sağlıklı ortamı, tartışma ve uzlaşma koşulları bulunmamaktadır. Çünkü Hükümet, toplumsal uzlaşma ve oydaşma gereği duymamaktadır. Her girişimde konu ile ilgili toplumsal taraflar dışlanarak, IMF ve Dünya Bankası'nın istediği koşullar geçerli kılınmaktadır. Bu uygulamaların bir sonucu olarak, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinden sorumlu olan devlet aygıtı, her geçen gün bu alandan çekilmektedir. Devletin temel amaç ve görevleri dönüştürülerek, Anayasa'nın 2. maddesi ile güvence altına alınan sosyal hukuk devletin alanı daraltılmaktadır.

“Sosyal güvenlik, toplumun tüm bireyleri için temel bir hak, bunu gerçekleştirmek ise devletin Anayasal görevidir. Bu nedenle, sosyal güvenlik, kamu hukuku içinde yer almakta olup, önemli bir kamu hizmetinin yürütülmesini düzenlediğinden idare hukukunun bir parçasıdır. Özel hukuk hükümlerine tabi bir kamu tüzel kişiliği olan Sosyal Sigortalar Kurumu da, bu hukuk sistemi içinde yer almaktadır. Önemli bir kamu hizmetini yerine getirmeyi üstlenmiş ve finansmanında devletin hiçbir katkısı olmamış, bir yerinden yönetim kuruluşu olan SSK'nın personeli ile birlikte tüm mal varlığına yasayla el konulmuştur.

“5283 sayılı Yasa, işçi ve işverenlerin ödedikleri primler ile kurulmuş ve devletin asli görevini üstlenmiş bir kurumun mal varlığını devrettiğinden, Anayasa'nın mülkiyet hakkı ile ilgili 35. maddesine aykırılık oluşturmaktadır. Öte yandan, mülkiyet hakkı, yalnızca kamu yararı açısından sınırlanabileceğinden; kamu yararına, kamu hizmeti sunan bir Kurumun mal varlığına el konulmasında nasıl bir kamu yararı gözetildiğini yasanın gereğesinden belirlemek, olanaklı olmamıştır...

“Emek Platformu üyeleri olarak, bu yasayı; Anayasa ile belirlenen sosyal hukuk devleti ilkelerine aykırılık oluşturduğundan, mülkiyet hakkını ihlal ettiğinden, yasalaşması sürecinde bir toplumsal uzlaşma aranmadığından ve toplumsal oydaşma sağlanmadığından, çalışanların sağlık ve sosyal güvenlik haklarını tehdit ettiğinden, kabul edilemez buluyoruz.

“Ayrıca belirttiğimiz nedenlerle, bu yasanın uygulanması ile ortaya çıkacak sonuçların, gelecekte toplumsal çözülme ve kaos yaratmasından kaygı duyuyoruz.”

SSK sağlık tesislerinin Sağlık Bakanlığı'na devri konusu 1960'lı yıllardan beri tartışılıyordu. Ancak hiçbir hükümet böyle bir adımı atmaya cesaret edememişti. AKP iktidarı, işçilerin tepkilerini hiçe sayarak, bu adımı attı ve işçi primleriyle ve işverenlerin işçiler adına ödediği primlerle yapılan ve işletilen SSK sağlık tesislerine el koydu.

Daha da tehlikeli olan, bundan sonraki adımlardır. AKP'nin hedefi, kamu sağlık hizmetlerinin yerel yönetimlere devredilmesi ve/veya özelleştirilmesidir. Sağlık hizmetlerinin yerelleştirilmesi ve özelleştirilmesi uygulamaları, Türkiye'nin, Türk ulusunun ve işçi sınıfının bütünlüğüne de büyük zarar verecektir.

SOSYAL GÜVENLİK ALANINDA BÜYÜK DARBELER İNDİRİLDİ

Devlet tarafından sağlanan sosyal güvenlik, hastalık, iş kazası, meslek hastalığı, analık, yaşlılık, sakatlık, ölüm, işsizlik gibi durumlarda işçiye sağladığı toplumsal güvence ile devlet – ulus bütünleşmesine katkıda bulunur. Ayrıca, sosyal güvenlik kurumlarına ödenen primler bir havuzda toplandığından ve uygulamada insanların kökenlerine ve inançlarına göre bir ayırım yapılmadığından, sosyal güvenlik sistemleri sınıf bilincini geliştirir. Diğer taraftan, sosyal güvenlik sisteminin zayıflatılması, insanları etnik kimliğe dayalı ilişkiler veya cemaat-tarikat ilişkileri çerçevesinde çözüm aramaya iter. Sosyal güvenlik alanında merkezi devlet eliyle kamuculuk, bütünleştiricidir; yerelcilik ve özelleştirmecilik, bölücü ve parçalayıcıdır.

Bu nedenle, Türkiye'de sosyal güvenlik sistemine yapılan her saldırı, Türkiye'ye yapılan bir saldırıdır. Sosyal güvenliğin ve özellikle sağlık hizmetlerinin yerelleştirilmesi ve özelleştirilmesi, işçi sınıfına olduğu kadar, Türkiye'nin bütünlüğüne de indirilen darbelerdir. Türkiye'ye saldıran emperyalist güçler, bu nedenle, Türkiye'de sosyal güvenlik sistemini çökertme, onun yerine yerleşmiş ve özelleştirilmiş sağlık hizmetleriyle bireysel emeklilik sistemlerini yerleştirmeye çalışmaktadır.

AKP iktidarı, ABD ve AB emperyalizminin doğrudan ve/veya denetimlerindeki IMF ve Dünya Bankası aracılığıyla dayattığı politikaları uygulamakta; bu konuda işçi örgütlerinin öneri ve taleplerini ciddiye bile almamaktadır.

Bu konuda ilk düzenleme, sosyal güvenlik kuruluşlarının tek çatı altında birleştirilmesidir. TÜRK-İŞ'in bu konudaki talepleri ciddiye alınmadı. 16 Mayıs 2006 gün ve 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile bu uygulama gerçekleştirildi.

Bu konudaki ikinci düzenleme, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'dır.

5489 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası 19 Nisan 2006 günü kabul edildi. Ancak, Cumhurbaşkanımız Sayın Ahmet Necdet Sezer, bu Yasanın 3, 28, 29, 31, 40, 46, 55, 63, 80, 82, geçici 1, geçici 2, geçici 4, geçici 6 ve geçici 9. maddelerinin bir kez daha görüşülmesi talebiyle Yasayı 10 Mayıs 2006 günü TBMM Başkanlığı'na geri gönderdi. Ancak iktidar bu yanılda ısrar etti ve Yasayı 31 Mayıs 2006 günü aynen 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası olarak kabul etti.

Bu Yasa ile emeklilik zorlaştırıldı, sağlık harcamalarında sigortalıların katkı paylarının artırılmasının yolu açıldı, emekli aylıklarının enflasyonla aşındırılması başlatıldı.

Sayın Cumhurbaşkanımızın 10 Mayıs 2006 tarihli gerekçeleri, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası'nın önemli sakıncalarını ifade etmektedir. Sayın Cumhurbaşkanımızın bu son derece değerli değerlendirmelerinin bir bölümü aşağıda sunulmaktadır:

“Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin, toplumun huzuru, ulusal dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir; "sosyal devlet" niteliği, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel nitelikleri arasında sayılmıştır.

“Madde gerekçesinde belirtildiği gibi, sosyal devlet, çalışan, ancak, çalışması karşılığı elde ettiği ürün ile mutlu olabilmek için tasarladığı maddi ve manevi değerlere ulaşamayan kişilere yardımcı olmayı ilke edinen devlettir.

“Sosyal devlet, bireyin huzur ve gönencini gerçekleştiren ve güvenceye alan, kişi ve toplum arasında denge kuran, emek ve sermaye ilişkilerini dengeli olarak düzenleyen, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma yaşamının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, ekonomik ve mali önlemleri alarak çalışanları koruyan, işsizliği önleyici ve ulusal gelirin adalete uygun biçimde dağılmasını sağlayıcı önlemleri alan, adaletli bir hukuk düzeni kuran ve bunu sürdürmeye kendini yükümlü sayan, hukuka bağlı devlettir.

“Anayasa Mahkemesi'nin konuya ilişkin tüm kararlarına egemen olan görüşe göre de, sosyal devletin görevi, kişinin doğuştan sahip olduğu onurlu bir yaşam sürdürmesini, maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirmesi için gerekli koşulları, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak gerçek eşitliği, yani sosyal adaleti, sosyal gönenci, sosyal güvenliği ve toplumsal dengeyi sağlamaktır.

“Sosyal devlette sosyal güvenlik sistemi, yalnızca aktüeryal hesaba dayanan bir düzenek olarak oluşturulamaz. Sosyal güvenliği salt aktüeryal denge olgusu düşüncesiyle oluşturmak, "sosyal devlet" ilkesini savaştırmak anlamına gelir ki, bunu, Anayasa'nın 2. maddesiyle bağdaştırmak olanaksızdır.

“Devletin "sosyal" niteliği, aktüeryal denge ile sosyal devlet ilkesi arasında uyum sağlanmasını; sosyal güvenlik sisteminden kaynaklanan açıkların, başka bir deyişle sosyal güvenlik yükünün gerektiğinde devletçe karşılanmasını zorunlu kılar.

“Ayrıca, hukuk devletin amaç edindiği kişinin korunması da, toplumda sosyal güvenliğin, sosyal gönencin ve sosyal adaletin sağlanmasıyla gerçekleştirilebilmektedir.

“Cumhuriyet'in nitelikleri arasında yer verilen sosyal hukuk devleti ilkesi uyarınca, toplumda yoksul ve gereksinim duyan insanlara Devlet'çe yardım yapılarak, onlara insan onuruna yaraşır asgari yaşam düzeyinin sağlanması, böylece, sosyal adaletin ve sosyal devlet ilkesinin gerçekleşmesine elverişli ortam yaratılması gerekmektedir.

“Sosyal devletin görevleri arasında yer alan insan onuruna yaraşır asgari yaşam düzeyinin sağlanması, herkese çalışma olanağı yaratılması, çalışanlara adaletli ve dengeli ücret verilmesi ve çalışmayacak durumda olanların sosyal güvenlik önlemleri ile korunması anlamını taşımaktadır.

“Sosyal güvenliğin de içinde bulunduğu sosyal hakların devletçe tanınmış olması yeterli değildir. Bu hakların gerçekleşmesi için devletin olumlu edimde bulunması, sosyal güvenlik alanında oluşturulacak kural ve kurumların da, Anayasa'nın sözüne ve özüne, bu bağlamda sosyal hukuk devleti ilkesine uygun olması zorunludur.

“Uluslararası hukuk belgelerinde ve çağdaş anayasalarda olduğu gibi, Anayasamızda da sosyal güvenlik hakkına, "Temel Haklar ve Ödevler" bölümünde "sosyal ve ekonomik haklar " arasında yer verilmiştir.

“Anayasa'nın 60. maddesinde, herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu; Devlet'in, bu güvenliği sağlayacak gerekli önlemleri alıp örgütü kuracağı belirtilmiştir.

“Maddede, sosyal güvenlik, bireyler yönünden "hak", Devlet yönünden "ödev" olarak öngörülmüştür. Anayasa koyucu, Devlet'i yalnızca sosyal güvenliği sağlayacak önlemleri almak ve gerekli örgütü kurmakla görevlendirmemiş, aynı zamanda bunu Devlet'in yükümlülüğü olarak görmüştür.

“Öte yandan, Anayasa'nın 5. maddesinde, kişilerin ve toplumun gönenc, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve özgürlüklerini, sosyal hukuk devleti ve adalet

ilkeleriyle bağdaşmayacak biçimde sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli koşulları hazırlamak Devlet'in temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır.

“Sosyal güvenlik hakkının, yurttaşlarının sosyal durumu ve gönenciyle ilgilenen, onlara insanlık onuruna yaraşır asgari yaşama düzeyi sağlayan "sosyal devlet" in gereği ve zorunlu sonucu olduğu tartışmasızdır.

“Sosyal güvenlik, geliri ne olursa olsun bireylere belirli sosyal riskler karşısında ekonomik güvence sağlanmasını, onun kimi zararlara uğrama olasılığına karşı korunmasını, sosyal zararların tehlikeleri karşısında bireyin ekonomik yönden güçlü kılınmasını gerektirmektedir.

“Çağdaş toplumlarda bu niteliği ile sosyal güvenliğin sağlanması, bireylerin geleceklerini güvence altına almaya, mutluluğunu, huzurunu ve gönencini sağlamaya yönelik etkinliklerin en önemlilerinden biri olarak kabul edilmektedir.

“Sosyal güvenliğin işlevlerinin yerine getirilmesini amaçlayan kurallar ve kurumların tümü sosyal güvenlik sistemini oluşturmaktadır. Toplumsal dayanışmanın kurumsal duruma getirilmesini anlatan sosyal güvenlik sistemi, Devlet'in, Anayasa'nın 60. maddesi gereğince kurmakla görevli ve yükümlü olduğu sosyal güvenlik örgütü ile yine Devlet'in sosyal güvenliği sağlamak için alacağı önlemlerin tümünü kapsamaktadır.

“Öte yandan, Anayasa'nın 65. maddesinde, Devlet'in, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek, mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getireceği belirtilmiştir.

“Anayasa Mahkemesi kararlarında da belirtildiği gibi, Devlet, yurttaşlar için hak, kendisi için ödev olan sosyal güvenliği sağlama görevini yerine getirirken, sosyal sigortacılığın teknik gereklerine uygun kimi sınırlamalar yapabilirse de, sosyal güvenlik hakkını kullanılmayacak duruma getiren önlemler alamaz.

“Nitekim, Anayasa'nın 65. maddesinde, Devlet'e sosyal hakları mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde gerçekleştirme olanağı tanınırken, "bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözetme" koşulu da konulmuştur.

“Yine Anayasa Mahkemesi'nin 23.02.2001 günlü, E.1999/42, K.2001/41 sayılı kararında belirtildiği gibi, sosyal güvenlik sisteminde yapılan değişikliklerin, hukuk devletinde olması gereken hukuk güvenliğini zedelemeyecek biçimde "adil, makul ve ölçülü" olması zorunludur.

“Bu yaklaşım, emekli olabilmek için öngörülen prim ödeme gün sayısı, prime esas aylık tutarı ve prim oranı, emekliliğe hak kazanabilme ile emekli aylığına hak kazanmada yaş sınırları, yaşlılık aylığı bağlama oranı, yaşlılık aylığı hesaplama yöntemi, aylıklarda sağlanacak yıllık artış tutarı ve sağlık gibi konularda getirilen kuralların adil, makul ve ölçülü olmasını gerektirmektedir.

“Yasa'nın genel olarak maddeleri incelendiğinde sosyal güvenlik sistemindeki kimi konular yönünden "adil, makul ve ölçülü" olma ölçütünün gözetilmediği görülmektedir.”

Yasada yaşlılık aylığına hak kazanma yaşı artırılmakta, prim ödeme gün sayısı yükseltilmektedir. Yasa'nın 28. maddesinde, 01.01.2007'den sonra sigorta kapsamına girenlere, kadın için 58, erkek için 60 yaşını doldurmuş olmaları ve en az 9000 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş bulunması koşuluyla aylık bağlanacağı belirtilmektedir. Yaş sınırı, 01.01.2036'dan başlayarak kadınlar için 01.01.2048'e, erkekler için 01.01.2044'e kadar kademeli olarak 65'e yükseltilmektedir. Özellikle, işsizliğin, kısmi zamanlı çalışmanın çeşitli türlerinin, çeşitli esnek çalıştırma biçimlerinin, kaçak çalıştırmanın yaygınlaştığı günümüzde, emeklilik hakkı böylece ortadan kaldırılmaktadır.

Yasada aylık bağlama oranlarında da bir düşme öngörülmektedir. İşçilerin kaybı, enflasyon oranı yükseldikçe daha da artacaktır.

Emeklilerin aylıklarının düzenlenmesinde de yalnızca fiyat artışlarının dikkate alınması, milli gelir artışlarının gözardı edilmesi öngörülmektedir.

Yasa, diğer bazı konularda da işçilerin ve emeklilerin haklarını kısıtlamakta; sosyal güvenlik sistemini işlemez hale getirecek düzenlemeler içermektedir.

KÖY HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KALDIRILDI

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin amaçlarından biri, devlet eliyle 77 bin köy ve mezraya hizmet götürülen Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kaldırılmasıydı.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, vatanın, ulusun ve işçi sınıfının bütünlüğü açısından çok önemli görevler yerine getirmekteydi.

Devlet, Köy Hizmetleri Gn.Md. aracılığıyla 77 bin köy ve mezraya doğrudan hizmet götürüyordu. Ülkenin dört bir yanındaki köyün yolunu yapan, onaran, kışın kar yağdığında açan, köyün hemen hemen her türlü altyapı ihtiyacını karşılayan kuruluş, Köy Hizmetleri Gn.Md., diğer bir deyişle "devlet" idi. Devlet bu hizmeti, çok farklı kökenlerden ve inançlardan 52 bin işçi ve memur eliyle götürüyordu. Sinoplu köylüye Gaziantep, Vanlı köylüye Mardinli, Antalyalı köylüye Trabzonlu, Diyarbakırlı köylüye Edirneli işçi hizmet verebiliyordu; her işyerinde çok farklı bölgelerden, kökenlerden ve inançlardan işçi ve memur birbiriyle kaynaşıyordu; sınıf bilinci ve ulusal bilinç geliyordu. Özellikle şantiye yaşantısı bu insanlar arasında ömür boyu süren dostluklar yaratıyordu.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kaldırılması, kamu yönetiminde yeniden yapılandırmaya ilişkin kapsamlı düzenlemenin bir parçası olarak gündeme geldi. Başta Türkiye YOL-İŞ Sendikası olmak üzere bazı sendikal örgütler, bu girişimin, Türkiye'nin üniter yapısına zarar verecek düzenlemeler olduğu gerekçesiyle, tasarılar karşı çıktılar.

Türkiye YOL-İŞ'in bu mücadelesinin, ilerde ele alınacak olan 5227 sayılı Yasanın Sayın Cumhurbaşkanı tarafından bir defa daha görüşülmek üzere TBMM Başkanlığı'na gönderilmesinde ve Köy Hizmetleri Gn.Md.'nün kapatılmasının iki yıl geciktirilmesinde belirleyici rolü ve etkisi oldu.

Ancak AKP Hükümeti, Köy Hizmetleri Gn.Md.'nün kapatılması konusunda daha kararlı davrandı.

TBMM tarafından 15 Temmuz 2004 günü kabul edilen 5227 sayılı Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkındaki Yasa, Köy Hizmetleri Gn.Md.'nün kaldırılmasını öngörüyordu. Ancak bu Yasa, Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer tarafından, bir daha görüşülmek üzere 7 Ağustos 2004 tarihinde TBMM Başkanlığı'na iade edildi.

AKP, bu kez, bu Yasada topluca yer alan düzenlemeleri tek tek ele almaya başladı. İlk hedeflerden biri de Köy Hizmetleri Gn.Md. oldu. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 5286 sayılı Kanun 13 Ocak 2005 günü TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü bu yasa uyarınca 16 Mart 2005 günü kaldırıldı. Geçmişte Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilen hizmetler, İstanbul ve Kocaeli illeri dışında il özel idarelerince, İstanbul ve Kocaeli illerinde ise il sınırları dahilinde yapılmak üzere büyükşehir belediyelerince yerine getirilmeye başlandı. Kamu hizmetlerinin merkezi devlet eliyle değil de, yerel yönetimler ve özel sektör aracılığıyla sunulmasına yol açan bu yeni düzenleme, işçilere olduğu kadar, köylülere ve Türkiye'nin üniter yapısına, devlet-ulus bütünlüğüne, farklı

kökenlerden ve inançlardan insanlarımızın kaynaşmasına ve sınıf bilincinin gelişmesine de büyük darbe indirdi.

SENDİKALARIN ÜYE SAYISI AZALDI

AKP iktidarları döneminde sendikalı işçi sayısında büyük azalmalar oldu. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 3-7 Aralık 2003 günleri Ankara'da toplanan TÜRK-İŞ 19. Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada şunları belirtmişti:

“Ben sendikalarımıza özellikle şunu teşvik ediyorum: Kamu kurum ve kuruluşlarında örgütlenmek o ayrı başarı, ama gelin, özel sektörün kurum ve kuruluşlarında örgütlenin, bunu başarın. Bu sizin örgütlenme mücadeleniz olacaktır. Bakın, ben bir parti genel başkanım, bir parti genel başkanı olarak ben arkadaşlarımla birlikte nasıl örgütlenmemi yapmışsam, yapıyorsam, nasıl her yere dal budak salıyor ve Türkiye'nin tüm il, ilçe ve beldelerinde örgütleniyorsam, sendikalar da aynı mücadeleyi verecek. Girecek, anlaşacak ve oralarda yer tutacak...”

TÜRK-İŞ genel kurul delegelerinin bir bölümü tarafından alkışlanan bu açıklamaların ardından, TÜRK-İŞ genel kurulu işçilerin örgütlenmesi için kampanya başlatılması kararı aldı Ancak, AKP iktidarlarının attığı her adım, sendikacılık hareketinin daha da hızlı bir biçimde zayıflamasına neden oldu.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından her yıl Ocak ve Temmuz aylarında yayınlanan sendika üyesi istatistikleri tamamiyle gerçektir. Bu istatistiklerde gösterilen sendika üye sayıları ve sendikalaşma oranları tümüyle hayal ürünüdür.

Artan işsizlik ve kaçak işçilik, sendikacılığa en büyük darbeyi indirdi. Türkiye'de sendikacılık hareketinin en güçlü olduğu yer, kamu sektörüydü. AKP iktidarlarının kamu sektörünü küçültmeye yönelik adımları, sendikacılık hareketinin zayıflatılmasını da getirdi. Özelleştirilen işletmelerde istihdam daraltıldı. Ayrıca, özelleştirilen işletmelerin bir bölümünde özel sektörün uygulaması, işçilerin sendikasızlaştırılması oldu. AKP iktidarları, kendi isteğiyle emekli olan veya zorunlu emeklilik uygulamalarının mağduru olan kamu kesimi işçilerinin yerine yeni işçi istihdam etmedi. Bu uygulama da sendikalı işçi sayısında önemli azalmalara yol açtı. AKP iktidarları, sendikalı kamu işçileri tarafından yerine getirilen kamu hizmetlerini ve kamu sektöründeki üretimi, hizmet alımı, taşeronluk ve fason üretim yoluyla gerçekleştirince, sendikasızlaşma daha da yaygınlaştı.

AKP iktidarları döneminde tekelleri dışında kalan küçük ve orta ölçekli özel sektör işyerlerinin ve ihracata dönük üretim yapan işletmelerin karşı karşıya bulunduğu sorunlar arttı. Uygulanan kur politikası nedeniyle ithalatın patlaması ve ihracattaki artışın gerilerde kalması, birçok üretim biriminin kapanmasına, bir kısmının da ayakta kalabilmek için işgücü maliyetlerini düşürmek amacıyla işçileri sendikasızlaştırmasına ve hatta kaçak işçiliğe başvurmasına neden oldu. Hükümet, sendikalaşma nedeniyle işten atılan işçilerin yasalardan kaynaklanan haklarını korumak için ciddi girişimde bulunmadı. Bu duyarsızlık, özel sektör işverenlerini daha da cesaretlendirdi.

AKP iktidarları dönemi, sendikalaşmada en hızlı gerilemenin yaşandığı yıllar oldu. TÜRK-İŞ'in ilan ettiği örgütlenme kampanyası, mevcut üyelerin önemli bir bölümünün bile kaybedilmesiyle sonuçlandı; kimse bu kampanyadan söz bile etmedi.

İŞTEN ÇIKARMALAR YAYGINLAŞTI

AKP iktidarları döneminde özel sektör işyerlerinde işten çıkarmalar yoğunlaştı. Bu konuda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yayınlanan istatistikler yalnızca kayıt içindeki kesimi kapsamaktadır. Bu nedenle de gerçek durumu yansıtmaktan uzaktır. Özellikle kaçak

çalıştırılan işçiler arasında işten çıkarmalar yaygınlaştı. Sendikalaşan işçiler, başka gerekçeler gösterilerek işten atıldı.

ZORLA EMEKLİLİK UYGULANDI

AKP iktidarları döneminde, yasadışı olmasına rağmen, özellikle kamu sektöründe zorla (“re’sen”) emeklilik uygulamasına gidildi. Bazı sendikalar da bu konuda Hükümetle işbirliği yaptı. Birçok işyerinde, işçiyi kendi isteğiyle emekli olmaya zorlayacak biçimde sürgün niteliğinde tayinler yapıldı.

AKP HÜKÜMETİ GREVLERİ ERTELEDİ

AKP iktidarlarının işçi karşıtı tavrının en açık biçimde ortaya çıktığı bir örnek, işçinin en önemli mücadele araçlarından biri olan grev hakkının kullanılmasının önüne yasadışı engeller çıkartması ve Bakanlar Kurulu’nun yasaları çiğneyerek grev erteleme yoluna gitmesidir.

Kristal-İş Sendikasının 9 Aralık 2003 günü Şişecam işyerlerinde başlatacağı grev, 8 Aralık 2003 günü Bakanlar Kurulu tarafından “milli güvenliği bozucu nitelikte görüldüğü” gerekçesiyle 60 gün süreyle ertelendi. Bu erteleme, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği’nin, 5 Aralık 2003 günü Başbakanlığa yazdığı yazıda, Şişecam grevinin milli güvenlik açısından büyük sıkıntı doğurmayacağına ilişkin görüş bildirmesine rağmen yapıldı.

Kristal-İş Sendikası, bu uygulamaya karşı Danıştay 10. Dairesi’ne başvurdu. Danıştay 10. Dairesi, 12 Ocak 2004 tarihinde, Bakanlar Kurulu’nun grev erteleme kararına ilişkin olarak yürütmeyi durdurma kararı verdi. Kristal-İş Sendikası 30 Ocak 2004 günü Şişecam işyerlerinde greve başladı. Başbakanlık, Danıştay 10. Dairesi’nin kararına karşı Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’na itiraz etti. Genel Kurul bu itirazı 12 Şubat 2004 günü oybirliğiyle reddetti. Ülkemizdeki en yüksek düzeydeki yargı organlarından biri olan Danıştay’ın genel kurul kararına rağmen, Hükümet, Kristal-İş Sendikası’nın grevini, 14 Şubat 2004 günlü Resmi Gazete’de yayımlanan kararıyla, ikinci kez erteledi. Kristal-İş Sendikası, Hükümet’in bu uygulamasına karşı, Uluslararası Çalışma Örgütü’ne başvurdu.

Bakanlar Kurulu, Lastik-İş Sendikası’nın Türk Pireli Lastikleri A.Ş., Goodyear Lastikleri T.A.Ş. ve Brisa Bridgestone Sabancı Lastik San. ve Tic. A.Ş. işyerlerinde almış olduğu grev kararını, “milli güvenliği bozucu” nitelikte olduğu iddiasıyla, 60 gün süreyle erteledi. Bakanlar Kurulu, 21 Mart 2004 günlü Resmi Gazete’de yayımlanan bu kararıyla, grev hakkının kullanılmasına anti-demokratik bir müdahalede daha bulunmuş oldu.

Hükümet, özelleştirilme sürecinde olan Erdemir Madencilik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi’ne bağlı işyerlerinde Türkiye Maden İşçileri Sendikası tarafından alınan grev kararını, “milli güvenliği bozucu” nitelikte olduğu iddiasıyla, 29 Ağustos 2005 günü 60 gün süreyle erteledi. Bakanlar Kurulu kararı, Resmi Gazete’nin 1 Eylül 2005 günlü mükerrer sayısında yayımlandı. Türkiye Maden-İş Sendikası, Bakanlar Kurulu kararının iptali için Danıştay’da dava açtı.

ANAYASA’NIN 90. MADDESİNDEKİ DEĞİŞİKLİĞE RAĞMEN SENDİKAL MEVZUATIN DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ SAĞLANMADI

AKP iktidarı, Anayasa’nın 90. maddesine ülkemizin geleceği açısından önemli olumsuz etkilerde bulunabilecek bir ekleme yaptı. 7 Mayıs 2004 tarihinde Anayasa’nın 90. maddesine şu hüküm eklendi: “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”

Türkiye'nin bütünlüğü açısından büyük sakıncalar içeren bazı uluslararası sözleşmelerin Türkiye'de uygulanmasını sağlamak amacıyla Avrupa Birliği'nin istekleri doğrultusunda yapılan bu değişikliğin işçiler açısından bir yararı oldu. Türkiye tarafından onaylanmış bulunan ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) sözleşmeleri doğrudan uygulanırlık kazandı. Ancak Hükümet, bu yükümlülüğünü yerine getirmede. Halbuki, 59. Hükümet'in programında şu söz yer alıyordu: "Çalışma hayatı ile ilgili mevzuata ulusal ve uluslararası gelişmeler ışığında günün koşullarına uygun bir yapı kazandırılacaktır."

İŞ VE İŞÇİ BULMADA BİLE ÖZELLEŞTİRMEYE GİDİLDİ

Cumhuriyet döneminde iş ve işçi bulma görevi, işçi simsarlarına bırakılmayarak doğrudan devlet tarafından yerine getirilmiştir. AKP döneminde bu uygulama da tersine çevrildi.

19 Şubat 2004 günlü Resmi Gazete'de özel istihdam bürolarına ilişkin yönetmelik yayımlandı. Böylece, iş ve işçi bulma hizmetleri özelleştirilmeye başlandı.

Türkiye'de iş ve işçi bulma hizmetleri 50 yılı aşkın bir süre İş ve İşçi Bulma Kurumu tarafından gerçekleştirildi. Ancak, 2000 yılında kabul edilen 617 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun adı ve yapısı değiştirildi. Ayrıca, 1 Eylül 2002 tarihinden itibaren özel istihdam bürolarının kurulmasına izin verildi. Ancak, Anayasa Mahkemesi, 617 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yi 31 Ekim 2000 günü iptal etti. Konuya ilişkin iptal kararı da 8 Kasım 2000 günlü Resmi Gazete'de yayımlandı. Böylece, özel istihdam büroları gündemden kalktı.

Özel istihdam büroları resmen gündemden kalkmakla birlikte, işsizlere iş ve işverenlere işçi bulmayı iş edinmiş birçok kişi ve kuruluş ortaya çıktı. Yasadışı bir biçimde ve özellikle internet üzerinden iş ve işçi bulma hizmeti verenlerin sayısı arttı. Bunların bir bölümüne "kafa avcıları" denmeye başlandı.

Türkiye İş Kurumu Kanunu 2003 yılında kabul edildi. 25 Haziran 2003 günü kabul edilen Türkiye İş Kurumu Kanunu, özel istihdam bürolarının kurulmasına da izin verdi. Ancak, konuya ilişkin yönetmelik yayımlanmadığından, bu konudaki çalışmalar bir süre resmiyet kazanmadı. Özel İstihdam Büroları Yönetmeliği 19 Şubat 2004 günlü Resmi Gazete'de, İşgücü Piyasası Bilgi Danışma Kurulu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ise 2 Mart 2004 günlü Resmi Gazete'de yayımlandı.

Türkiye İş Kurumu Kanunu'na göre, belirli koşulları yerine getiren kişiler, işsizlere iş bulmak ve işverenlere işçi temin etmek (işçi simsarlığı yapmak) amacıyla, önceden izin almak ve on milyar liralık teminat mektubu yatırmak koşuluyla, özel istihdam bürosu kurabilmektedir. Özel istihdam büroları için üçer yıllık sürelerle izin verilmektedir.

Yasaya göre, özel istihdam büroları, iş arayanlardan herhangi bir menfaat temin edememektedir. Diğer bir deyişle, iş arayanların iş başvuruları sırasında veya işe girmeleri durumunda, kendilerinden bir ücret alınmayacaktır.

Bu genel kuralın istisnası, profesyonel sporcular, teknik direktörler, antrenörler, mankenler, fotomodeller ve üst düzey şirket yöneticileridir. Özel istihdam büroları, bu kişilerin işe yerleştirilmeleri durumunda kendilerinden ücret alabilmektedir. Yasaya göre, kendisine işçi temin edilen işveren, özel istihdam bürosuna bir ücret ödemektedir.

İşsizliğin hızla arttığı ve yüksek öğrenimli kişilerin bile işsiz kaldığı bir dönemde, özel istihdam bürolarının ilgili yasanın öngördüğü biçimde çalışmasını düşünmek gerçekçi değildir. Yasadışı bir biçimde çalışan bazı özel istihdam büroları, iş başvurularında ve işe yerleştirme sonrasında işçiden belirli bir ücret talep etmektedir. Yasadışı olarak faaliyet gösteren büroların çalışmalarının bile engellenmediği düşünülürse, yasalara uygun olarak kurulmuş büroların çalışmalarının denetlenmesinde ne kadar başarılı olunabileceği açıktır.

Milyonlarca işsizimiz ve aileleri, varlarını yoklarını elden çıkararak, bazı özel istihdam bürolarına açıktan para verecek ve işçi arayanlar olduğunda kendilerine öncelik tanınmasını talep edecektir. Türkiye, işsizlerimizin yaygın biçimde istismar edileceği bir döneme girmektedir.

ORMAN-İŞ'E YASADIŞI VE HUKUKDİŞI BASKILAR UYGULANDI

Anayasa'nın 51. maddesine göre, hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 31. maddesine göre, işveren, sendikaya üye olmaları veya olmamaları konusunda işçilere baskı uygulayamaz, işçilerin sendika üyeliği nedeniyle işçiler arasında ayrımcılık yapamaz. Bu suçun cezası, işçinin ücretinin bir yıllık tutarından az olmamak üzere tazminattır.

2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 38. maddesine göre, bir işverenin bir işçi sendikasının kurulmasını teşvik etmesi veya bir işçi sendikasını denetim altına almaya çalışması veya kendi kontrolü altında bir işçi sendikası kurulmasını teşvik ve tahrik etmesi yasaktır. Bu suçun cezası, bir aydan altı aya kadar haptir.

26 Eylül 2004 günü kabul edilen ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 118. maddesi de, sendikal hakların ihlali durumunda aşağıdaki yaptırımı getirmektedir:

“MADDE 118. - (1) Bir kimseye karşı bir sendikaya üye olmaya veya olmamaya, sendikanın faaliyetlerine katılmaya veya katılmamaya, sendikadan veya sendika yönetimindeki görevinden ayrılmaya zorlamak amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Türkiye'de 2 Haziran 2004 tarihinden itibaren Orman-İş Sendikası'nın yaşadığı olaylar, Anayasa'nın ve Sendikalar Kanunu'nun bu maddelerinin göz göre göre ve tüm uyarılara rağmen ihlal edilmesidir.

TÜRK-İŞ'e bağlı Orman-İş Sendikası ve üyesi orman işçileri, AKP Hükümeti'nin bilgisi dahilinde, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın bazı üst düzey bürokratlarının büyük baskısı altına sokuldu. Bakanlık, tüm uyarılara rağmen, baskıları önlemedi. Hükümet, tüm başvurulara rağmen, Anayasa'nın ve Sendikalar Kanunu'nun sürekli ve sistemli bir biçimde ihlal edilmesi karşısında, sustu ve böylece yapılanlara ortak oldu.

Orman-İş Sendikası, 2004 yılında tarım-ormancılık işkolunda en büyük işçi örgütüydü. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 20 Temmuz 2004 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan işkolu istatistiklerine göre, Orman-İş'in üye sayısı 75.695 idi. Resmi istatistiklere göre, HAK-İŞ'e bağlı Tarım Orman-İş Sendikası ise yalnızca 837 üyeye sahipti.

1975 yılında kurulan Orman-İş Sendikası, Çevre ve Orman Bakanlığı ile bu Bakanlığa bağlı Orman Genel Müdürlüğü, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü, Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü, Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü ve Araştırma Müdürlükleri işyerlerinde çalışan işçiler adına yaklaşık 30 yıldır toplu sözleşme imzalamaktaydı.

Orman-İş Sendikası'nda seçim kaybeden bazı şube yöneticileri, gerekli hukuki işlemleri tamamlamadan, 2003 yılında Tarım Orman-İş Sendikası adıyla bir sendika kurma çabasına giriştiler. Ancak, kurucu olarak belirtilen kişilerin bir bölümünün kurucu olamayacağını anlaşıldığı üzerine, sendikanın kuruluşu aksadı. Ayrıca, kurucular heyetinde yer alan bazı kişilerin imzalarının sahte olduğu yolunda ihbarlar yapıldı. Tarım Orman-İş, AKP'li bazı

milletvekillerinin desteğiyle, çalışmalarına başladı. Ancak, Tarım Orman-İş yöneticileri, Orman-İş üyesi işçilerin büyük tepkisiyle karşılaştılar ve örgütlenemediler.

Tarım-orman işkolunda kendi güçleriyle Orman-İş karşısında bir alternatif oluşturamayan çevreler, bu kez farklı bir yöntem denemeye başladı. Bu farklı yöntem, AKP'nin TÜRK-İŞ'i ve bağlı sendikaları kendi denetimi altına alma çabasının ilk adımı oldu.

2 Haziran 2004 günü Orman Genel Müdürü Osman Kahveci, Orman-İş yöneticilerine TÜRK-İŞ'ten ayrılmaları ve HAK-İŞ'e üye olmaları teklifinde bulundu. Bu konu, tutanakla tespit edildi. Aynı gün akşamı Orman-İş Sendikası Genel Başkanı Mehmet Kafes ve Genel Mali Sekreteri Baki Yüksel, Çevre ve Orman Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Bünyamin Karaca tarafından davet edildi. Bünyamin Karaca, Orman-İş'in HAK-İŞ'e geçmesi teklifini bu görüşmede de tekrarladı ve "HAK-İŞ'e üye olmanız için siyasi iradenin en tepesinden bize baskı yapılıyor; yöneticiliğinizi kaybetmekten korkmayın; yapılacak seçimlerde yöneticiliğinizin devamı konusunda size teminat veriyoruz; hatta HAK-İŞ yönetimine de girersiniz; aksi halde ne sizin ve ne de Sendikanız için iyi olmaz" dedi. Bu durum da tutanakla tespit edildi.

Çevre ve Orman Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Bünyamin Karaca 4 Haziran 2004 günü Orman-İş Sendikası Genel Merkezi'ni ziyaret ederek, Orman-İş'in HAK-İŞ'e geçmesi konusunda baskı yaptı ve diğer işkollarında da benzer gelişmelerin yaşanacağını belirtti.

Orman-İş Sendikası bu kanundışı tehditler karşısında boyun eğmedi. Orman-İş Sendikası Genişletilmiş Başkanlar Kurulu, 8 Haziran 2004 günü yaptığı toplantısında TÜRK-İŞ üyeliğinin sürmesi kararını oybirliğiyle kabul etti ve kamuoyuna açıkladı.

Bu kararın ardından, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın bazı bölge müdürleri ve işletme müdürleri, Bakanlığın üst düzey bazı bürokratlarının açık talimatıyla Orman-İş Sendikası üyelerine baskı uygulamaya başladılar. Birçok bölgedeki işçiler, müdürler tarafından düzenlenen toplantılara zorla götürüldü ve bu toplantılarda sendika değiştirmemeleri durumunda müdürler tarafından işten çıkarılmakla veya sürülmekle tehdit edildi. Bazı işçilerin görev yerleri değiştirildi. Birçok bölgede müdürler, görev başındaki işçileri mesai saatleri içinde resmi arabalara bindirerek notere götürdü, noter parasını da karşılayarak Orman-İş üyelerini Orman-İş Sendikası'ndan istifa ettirdi ve HAK-İŞ'e bağlı Tarım Orman-İş Sendikası'na üye yaptırdı. Antalya Serik'te belgelendiği gibi, orman yangını sürerken, yangınla mücadele işçileri arazözlerle notere götürülüp istifaya zorlandı.

Orman-İş Sendikası'nın ve üyelerinin maruz kaldığı sürekli ve sistemli baskılar, Orman-İş Sendikası ve TÜRK-İŞ tarafından Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a, Çevre ve Orman Bakanı Osman Pepe'ye ve diğer yetkililere tekrar tekrar iletildi. Ancak baskılar azalmadığı gibi, daha da artırıldı.

Bu saldırıyı protesto etmek amacıyla 16 Temmuz 2004 günü tüm illerde Orman bölge ve il müdürlüklerinin önünde basın açıklamaları yapıldı. TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, bu saldırıyı görüşmek üzere 22 Temmuz 2004 günü olağanüstü olarak toplandı ve aşağıdaki kararı aldı:

"Başkanlar Kurulumuz, toplumsal ve sendikal barışı bozmaya, sendikal bütünlüğü parçalamaya çalışan, sendikal hareketin demokratik gelişimine, birliğine ve bütünlüğüne yönelik eylemlerde bulunan, sendikal ahlaka sığmayan bu davranışı sergileyen ve tüm uyarılarımıza rağmen bu tutumunda ısrar eden Hak-İş Konfederasyonu ile bundan böyle hiçbir platformda birlikte olmamayı kararlaştırmıştır.

"Başkanlar Kurulumuz, orman işçilerimize yönelik bu baskıları protesto etmek üzere, 26 Temmuz 2004 Pazartesi gününden itibaren Orman Bölge Müdürlüklerinin bulunduğu illerde, işyerlerinde ve AK Parti merkezlerinde protesto gösterileri yapılmasını, baskıların devam etmesi ve bir siyasi sonucun alınmaması halinde de eylemlerin artarak devam etmesini kararlaştırmıştır."

Alınan karar uyarınca eylemler yapıldı. 9 Ağustos 2004 günü ise TÜRK-İŞ'te gerçekleştirilen basın toplantısından sonra Çevre ve Orman Bakanlığı'na yapılan bir yürüyüşle ve Bakanlığa siyah çelenk bırakılarak, bu baskılar protesto edildi.

TÜRK-İŞ bu kanundışı uygulamaları Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na (ICFTU), Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na (ETUC) ve Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) bildirdi. HAK-İŞ Konfederasyonu da ICFTU ve ETUC üyesi olduğundan, ICFTU ve ETUC, bu anlaşmazlıkta bir tavır almaktan kaçındı ve Bakanlığın yaptığı baskılar karşısında sessiz kaldı. Orman-İŞ'in ve YOL-İŞ'in de üyesi bulunduğu Uluslararası İnşaat ve Ağaç İşçileri Sendikaları Federasyonu ise Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a gönderdiği bir yazıda, baskıları protesto etti. Uluslararası Çalışma Örgütü de baskı iddiaları konusunda bilgi talep etti.

Bu dönemdeki baskılar Orman-İŞ'le sınırlı kalmadı. TÜRK-İŞ 2006 yılı Haziran ayında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a sunduğu raporda, AKP'li bazı belediyelerin, Belediye-İş üyesi işçilere, HAK-İŞ'e bağlı Hizmet-İş'e geçmeleri konusunda baskı yaptığını belirtti¹⁴.

TÜRK CEZA YASASI'NDA OLUMSUZ DÜZENLEME YAPILDI

1926 yılından beri çok sayıda değişiklikle yürürlükte bulunan Türk Ceza Kanunu yerine 26 Eylül 2004 gün ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kabul edildi. Kanun, 12 Ekim 2004 günlü Resmi Gazete'de yayımlandı. İki istisna dışında Türk Ceza Kanunu, 1 Nisan 2005 tarihinde yürürlüğe girecekti. Ancak eleştiriler sonrasında kanunun 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmesi kararlaştırıldı.

1982 Anayasası'nın en olumsuz ve 1982'den beri hiç değişiklik yapılmayan maddesi, grev hakkına ilişkin 54. maddeydi. Bu maddenin önemli düzenlemelerinden biri, sendika üyelerinin grev sırasında işyerine zarar vermesi durumunda sendikayı sorumlu tutmaktadır : **"Grev esnasında greve katılan işçilerin ve sendikanın kasıtlı veya kusurlu hareketleri sonucu, grev uygulanan işyerinde sebep oldukları maddî zarardan sendika sorumludur."**

5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın 152. maddesiyle, "mala zarar vermenin nitelikli halleri" başlığı altında, mala zarar verme suçunun **"(e) Grev veya lokavt hâllerinde işverenlerin veya işçilerin veya işveren veya işçi sendika veya konfederasyonlarının maliki olduğu veya kullanımında olan bina, tesis veya eşya hakkında... işlenmesi hâlinde, fail hakkında bir yıldan altı yıla kadar hapis cezasına hükmolunur,"** düzenlemesi getirildi.

Bu düzenleme, AKP döneminde işçiler aleyhine yapılan önemli düzenlemelerden biridir.

AKP'NİN BAZI GİRİŞİMLERİ ENGELLENEMEYDİ EYALET SİSTEMİNE GEÇİLİRDİ

AKP'nin, bazı işçi sendikalarının da önemli katkılarıyla, engellenen en önemli girişimi, kamu yönetiminin yeniden yapılandırılmasına ilişkin düzenlemelerdi. İşçi sınıfımıza yönelik saldırının aynı zamanda vatanımıza yönelik bir saldırının parçası olduğunu ve her ikisinin de emperyalist merkezlerden kaynaklanıp ülkemizdeki bazı çevrelerce uygulanmaya çalışıldığını en iyi bu konu sergilemektedir.

Türk ulusu, farklı kökenlerden ve inançlardan insanlardan oluşmaktadır. Emperyalist güçler, daha İstiklal Savaşımız sırasında, halkımız içindeki etnik köken ve inanç farklılıklarını kullanarak, millici

¹⁴ Cumhuriyet, 16 Haziran 2006.

güçleri zayıflatmaya çalışmışlardır. Atatürk, bu girişimleri önlemek için merkezi devleti güçlendirmiş, devletçiliği temel bir politika olarak uygulamıştır.

İstiklal Savaşı sürerken kabul edilen 1921 Anayasası'nda, merkezi yönetim zayıf, yerel yönetimler güçlü olarak düzenlenmişti. Devlet, en önemli kamu görevlerinin yerel yönetimler tarafından yerine getirileceği bir anlayış üzerine inşa ediliyordu. 1921 Anayasası'nın 11. maddesi aşağıda sunulmaktadır:

“Vilayet, mahalli umurda manevi şahsiyeti ve muhtariyeti haizdir. Harici ve dahili siyaset, şer’i, adli ve askeri umur, beynelmilel iktisadi münasebet ve hükümetin umumi tekalifi ile menafii birden ziyade vilayata şamil hususat müstesna olmak üzere Büyük Millet Meclisince vaz’ edilecek kavanin mucibince Evkaf, Medaris, Maarif, Sıhhiye, İktisat, Ziraat, Nafia ve Muaveneti İçtimaiye işlerinin tanzim ve idaresi Vilayet Şuralarının salahiyeti dahilindedir.”

Ancak bu Anayasa'nın hazırlanması sürecinin ardından başlayan iç ayaklanmalar, ya etnik köken, ya da irtica temelliydi. Mustafa Kemal Paşa, en önemli kamu görevlerinin merkezi idare tarafından yerine getirilmesinin önemini çok iyi kavradığı için, 1924 Anayasası'nda devletin yapısı kökten değiştirildi. 1924 Anayasası'na göre, merkezi devlet, kamu görevlerinin çok büyük bir bölümünü devraldı.

Atatürk, Türk milletini, “Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türkiye halkı” olarak tanımlamıştı. Farklı etnik kökenlere ve inançlara sahip insanlardan Türk milletinin yaratılmasında iki konuda önemli bir tercih yapıldı: (1) Devlet, yerel yönetimler temelinde değil, merkezi idare temelinde inşa edildi ve en önemli kamu hizmetlerinin merkezi idare tarafından halka sunulması kararlaştırıldı. (2) Ekonomide, sağlık hizmetlerinde, eğitimde ve diğer en önemli alanlarda, yerli özel sektöre veya yabancı sermayeye değil, devletçiliğe önem verildi.

Mustafa Kemal Paşa, bu politikalara daha 1921-22 yıllarında karar verdi ve zaman içinde istikrarlı bir biçimde uyguladı.

Türkiye gibi dünyanın en önemli jeostratejik konumlarından birine sahip bir ülkede farklı kökenlerden ve inançlardan insanlarla Türk milletinin yaratılmasında, merkezi idareye dayalı devlet yapısı ve devletçilik belirleyici rol oynadı.

Ancak, ulusötesi sermaye ve Türkiye'ye saldıran emperyalist güçler (ABD emperyalizmi ve AB emperyalizmi), 1980'li yıllardan itibaren hem devletçilik yerine özelleştirme, hem de merkezi yönetim yerine yerelleşme saldırısını başlattı. Sovyetler Birliği'nin varlığını sürdürdüğü ve emperyalizmin Türkiye'de bu nedenle etkili olduğu 1991 öncesi dönemde, özelleştirme ve yerelleşme girişimleri sınırlı kaldı. Ancak 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin çökmesi ve Türkiye'nin ABD emperyalistleri tarafından Ortadoğu'da kullanılmasına izin verilmemesi üzerine, emperyalistlerin özelleştirme ve yerelleştirme yoluyla Türkiye'yi parçalama girişimleri aniden yoğunlaştı. Bu girişimler, özellikle AKP iktidarları döneminde çok etkili bir biçimde uygulandı ¹⁵.

AKP iktidarının Türkiye'ye verebileceği en önemli zarar, yerelleşme ve özelleştirmeyi “kamu yönetimi reformu” adı altında toptan yapmaktı. Bu girişim, bazı sendikaların yoğun kampanyaları sayesinde kamuoyuna maloldu ve Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer tarafından büyük ölçüde önlendi. AKP iktidarı, Sayın Cumhurbaşkanı'nın TBMM Başkanlığı'na iade ettiği 5227 sayılı Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Yasada yer alan düzenlemelerin bazılarını, daha az tepki çekecek biçimde yeniden yasalaştırdı. AKP iktidarının bu konudaki çabalarının hatırlanması, bu siyasal partinin hedefleri arasında nelerin olduğunun anlaşılması açısından son derece önemlidir.

¹⁵ Yerelleşme ile de özelleştirme ile birlikte gelişmek zorunda değildir. Yerelleşme (veya eyaletleşme) sağlandıktan sonra, bazı hizmetler belediyeler tarafından kamu hizmeti olarak sağlanabilir. Merkezi devletin elindeki kamu hizmetleri (devletçilik) ulusu bütünleştirirken, belediyelerin elindeki kamu hizmetleri, ulusu bölmede etkili bir biçimde kullanılabilir.

AKP’NİN TEMEL BELGELERİNDE YEREL YÖNETİMLERİN YETKİLERİ KONUSU

1980’li ve özellikle 1990’lı yıllarda IMF, Dünya Bankası ve OECD gibi uluslararası kuruluşların, ABD ve Avrupa Birliği’nin, George Soros’un ve TÜSİAD’ın yerelleşme konusundaki propagandaları ve talepleri, siyasal partilerin yerel yönetimlerin yetkilerine ilişkin bakışlarını önemli ölçüde etkiledi. 3 Kasım 2002 genel seçimleri öncesinde siyasal partilerin büyük bir bölümü, yerel yönetimlere yetki devrinin demokratikleşme sağlayacağına inanıyor ve konunun üniter yapı açısından önemini gözardı ediyordu ¹⁶.

3 Kasım 2002 genel seçimlerinden sonra iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi de bu konuda benzer bir yaklaşım benimsedi ve Türkiye’nin ve ulusumuzun bütünlüğüne büyük darbe indirecek bu anlayışı hayata geçirebilmek için çok ciddi girişimlerde bulundu.

Adalet ve Kalkınma Partisi Programı’nda merkezi idarenin gücünün sınırlandırılarak yerel yönetimlerin güç ve yetkisinin artırılacağı aşağıdaki biçimde ifade edilmektedir ¹⁷:

“Kamu yönetiminin güç ve yetkilerinin merkezde toplanması yerine, olabildiğince fazla yetki, görev ve fonksiyonların Yerel Yönetimler’e devredildiği ve birçok devlet fonksiyonlarının yerinden yönetim esasına göre gerçekleştirilebileceği bir devlet anlayışına süratle geçilecektir... “Devlet temel fonksiyonları olan iç ve dış güvenlik, adalet, temel eğitim, sağlık ve alt yapı hizmetleri dışında kalan tüm hizmet alanlarından icracı sıfatıyla çekilmeli, düzenleyici ve denetleyici işlevleri devam etmelidir.”

Abdullah Gül’ün başbakanlığında oluşturulan 58. Hükümetin Programında ise bu konu dikkatli bir biçimde ele alındı. Hükümet programında, “üniter devlet anlayışı”na gönderme yapıyordu:

“Yerel yönetim reformu çerçevesinde, merkezi idare ile yerel idareler arasında görev, yetki ve kaynak paylaşımı, üniter devlet anlayışımıza dayalı olarak, etkinlik, verimlilik ve çağdaş yönetim ilkelerine uygun olarak yeniden belirlenecektir.”
“Bakanlıkların taşradaki görev ve yetkileri, Valiliklere ve İl Özel İdarelerine devredilecektir. Yerel tercihler dikkate alınarak, sağlık, eğitim, kültür, sosyal yardımlaşma, turizm, çevre, köy hizmetleri, tarım, hayvancılık, imar ve ulaşım hizmetlerinin il düzeyinde karşılanması sağlanacaktır.”

Adalet ve Kalkınma Partisi’nin oluşturduğu 58. Hükümetin 3 Ocak 2003 tarihinde açıklanan Acil Eylem Planı’nda bu konu aşağıdaki biçimde ele alınmaktadır ¹⁸:

“Çok merkezi olan kamu yönetiminin yerelleştirilerek kamu hizmetlerinin vatandaşın ayağına götürülmesi ve halkın yönetime katılımının artırılarak kamunun hesap verebilir hale gelmesi için yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için yerel yönetimlerin güçlendirilmesine yönelik bir reform gerçekleştirilmelidir... “Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi çerçevesinde, bakanlıkların ve bağlı ve ilgili kuruluşların politika belirleme, standart oluşturma, denetleme ve eğitim faaliyetleri dışındaki uygulamaya yönelik görev, yetki ve kaynakları Valilikler ve İl Özel İdareleri ağırlıklı olmak üzere mahalli idarelere devredilecektir. “Merkezi idarenin taşra teşkilatlarından; tarım, sanayi, sağlık, milli eğitim (müfredat belirleme ve denetim yetkisi merkezi idarede olmak üzere), bayındırlık, turizm, kültür, çevre, sosyal hizmetler, orman, ağaçlandırma, vakıflar, köy hizmetleri, tapu-kadastro, spor müdürlükleri yetki, görev, personel, bina, lojman, arsa, misafirhane gibi bütün araç ve gereçleriyle birlikte İl İdarelerine devredilecektir...”

¹⁶ Diğer siyasal partilerin bu konuda görüşleri için bkz. Y.Koç, “Yerel Yönetimler Reformu: Devleti Yeniden Yapılandırmak mı, 81 Eyaletle Parçalamak mı?”, **Jeopolitik**, Bahar 2003, Yıl 2, Sayı 6, s.102-119.

¹⁷ AKP, **Kalkınma ve Demokratikleşme Programı**, Ankara, 2002, s.59-60.

¹⁸ **58. Hükümet Acil Eylem Planı (AEP)**, Ankara, 2003, s.30-32.

“Bu reformun gerçekleştirilebilmesi için 1998 yılında hazırlanan kanun tasarısından da yararlanılacaktır.”

Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakanlığında oluşan 59. Hükümetin 18 Mart 2003 günü okunan programında da yerel yönetimlerde köklü değişiklikler öngörülmüyordu:

“Merkeziyetçi ve hantal yapıların aşılması bakımından; Katılımcı ve çoğulcu demokrasi ve yönetimde etkinlik ilkeleri doğrultusunda, Hükümetimiz döneminde kapsamlı bir yerel yönetim reformu gerçekleştirilecektir.

- Ulusal öncelikler ile yerel farklılıklar barıştırılarak kamu hizmetlerinin yerinden karşılanması temel ilke olacak, merkezi yönetim tarafından yürütülmesi zorunlu olmayan hizmetler, kaynaklarıyla birlikte yerel yönetimlere devredilecektir.
 - Yerel düzeyde demokratikleşmeye önem verilecek, seçimlerle oluşan yerel organlar üzerindeki merkezi idarenin denetimi, hukuka uygunluk denetimi ile sınırlandırılacaktır.
 - Yerel Yönetim Reformu çerçevesinde, merkezi idare ile yerel idareler arasında görev, yetki ve kaynak paylaşımı, üniter devlet anlayışımıza dayalı olarak, etkinlik, verimlilik ve çağdaş yönetim ilkelerine uygun olarak yeniden belirlenecektir.
 - İl idareleri yeniden yapılandırılarak;
 - Bakanlıkların taşradaki görev ve yetkileri, Valiliklere ve İl Özel İdarelerine devredilecektir.
- “Yerel tercihler dikkate alınarak, sağlık, eğitim, kültür, sosyal yardımlaşma, turizm, çevre, köy hizmetleri, tarım, hayvancılık, imar ve ulaşım hizmetlerinin il düzeyinde karşılanması sağlanacaktır.”

KAMU YÖNETİMİ REFORMUNDA AKP’NİN GERÇEK NİYETLERİ VE İLK GİRİŞİMLERİ

AKP iktidarları, emperyalist güçlerin 1983 ve özellikle de 1992 yılından beri gündemde tuttıkları politikaları 2002 yılı Aralık ayında en açık biçimiyle gündeme getirdi.

AKP iktidarı, bazı sendikalardan bu konuda yaygın ve etkili bir tepki beklemiyordu. Konunun geçmişte açık bir biçimde tartışılmamış olmasının neden olduğu bir hata yaptı ve tüm niyetlerini ortaya koyan beş tasarımı kamuoyuna 2002 yılı Aralık ayında yansıttı. Bu tasarılar-taslaklar şunlardır:

- Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı
- Belediye Kanun Taslağı
- Büyükşehir Kanun Taslağı
- İl Özel İdaresi Kanun Taslağı
- Belediye ve İl Özel İdaresi Gelirleri Kanun Taslağı

Bu tasarılar/taaslaklarda, özellikle ülkemizin önemli tehditlerle karşı karşıya bulunduğu günlerde Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısının ve sosyal devletin korunması, devlet – ulus bağının güçlendirilmesi ve farklı köken ve inançlardan insanların bir ulusa dönüştürülmesi açılarından ve işçiler-memurlar-sendikalar için sakınca yaratan bazı noktalar şöyle özetlenebilir:

Merkezi idarenin görevleri ciddi biçimde kısıtlanmıştır; eğitim ve sağlık başta olmak üzere, birçok görev, yerel yönetimlere devredilmiştir. Merkezi idarenin görevleri yalnızca sıralanıp belirtilenler iken, diğer tüm görevlerin yerel yönetimlere ait olduğu ifade edilmiştir. Tasarılar göre, **taşra teşkilatları kaldırılarak, personeli, malvarlığı ve görevleri il özel idarelerine devredilecek olan bakanlıklar** şunlardır: Dışişleri Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Millî Eğitim ve Spor Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Ulaştırma ve Haberleşme Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Orman ve Çevre Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı.

Köy Hizmetleri Gn.Md. kapatılmaktadır. Karayolları Gn.Md., DLH Gn.Md., Afet İşleri Gn.Md., Devlet Su İşleri Gn.Md. ve diğer bazı genel müdürlüklerin ne olacağına ilişkin açık bir düzenleme yoktur. Bu kuruluşlar, bakanlıkların bağlı ve ilgili kuruluşları listelerinde yer almamaktadır. İl özel

idaresinin yetkileri bu genel müdürlüklerin çalışma alanlarını da kapsamaktadır. Bu kuruluşlar da, büyük olasılıkla, tasfiye edilecektir.

Yerel yönetimlere, kendi personelini alma yetkisi verilmektedir. Merkezi idarenin yerel yönetimler üzerindeki vesayet yetkisi kaldırılmaktadır. Yerel yönetimlerin mali kaynakları artırılmakta ve ayrıca kendilerine vergi alma hakkı tanınmaktadır. Yerel yönetimlerin kendi aralarında bölgesel birlikler kurmaları mümkün kılınmaktadır. İl özel idaresinin başında günümüzde **vali** varken, öngörülen çok güçlü ve yetkili il özel idaresi yapısında işin başına **il özel idaresi meclis başkanı** getirilmektedir. Hazineye ve kamu kurum ve kuruluşlarına ait olup kullanılmayan araziler bedelsiz olarak belediyelere devredilmektedir. Belediyelerin zabıta kuvvetlerinin yetkileri artırılmaktadır; büyükşehir belediyelerine ve il özel idarelerine zabıta kuvvetleri kurma izni verilmekte; il özel idarelerine özel güvenlik kuvveti oluşturma hakkı tanınmaktadır.

Eğer başta bazı sendikalar olmak üzere bu tasarılar açıkça cepheden karşı çıkanlar olmasaydı, bu tasarılar yasalaşacak ve uygulanacaktı. Böylece, Türkiye, emperyalistlerin istediği gibi eyaletlere bölünmüş; ulusumuz ve işçi sınıfımız etnik kimliğe ve dini inanca göre parçalanmış olacaktı. Bu sürecin bir sonraki adımında ise Yugoslavya'da yaşananlar gerçekleşecekti.

KAMU YÖNETİMİ REFORMUNA KARŞI BAZI SENDİKALARIN MÜCADELESİ

Sözkonusu tasarı taslaklarının ilk biçimleri 2002 yılı Aralık ayında ortaya çıktı. TÜRK-İŞ bu düzenlemelere derhal tepki gösterdi. TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu'nun 9 Ocak 2003 günlü toplantısına sunulan ve Başkanlar Kurulu tarafından onaylandıktan sonra kitap olarak basılan **"Çalışma Hayatının Sorunları ve Taleplerimiz"** raporunda şöyle deniyordu ¹⁹:

"Ülkemizde son yıllarda mahalli idareler reformu çerçevesinde genel ve katma bütçeli kuruluşların taşra teşkilatlarının il özel idarelerine ve belediyelere devrine ilişkin uygulamalar tartışılmaktadır. Bu nitelikteki uygulamalara girilmemeli, mahalli idareler reformunda, Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısını zayıflatacak düzenlemelere izin verilmemeli; merkezi idareye bağlı kurum ve kuruluşlarda çalışan kamu işçilerinin mahalli idarelere devrine yol açacak adımlardan kaçınılmalıdır."

Konuya ilişkin ilk taslakların ortaya çıkmasının ardından, Türkiye YOL-İŞ, Orman-İş, Tarım-İş, Koop-İş, Tezkoop-İş, Haber-İş ve Sağlık-İş sendikalarının hukukçuları, TÜRK-İŞ hukukçuları ve uzmanları ile 3 Mart 2003 günü TÜRK-İŞ Genel Merkezi'nde bir toplantı yaparak sözkonusu metinleri değerlendirdiler. Toplantı sonrasında hazırlanan metinde şu değerlendirme yer alıyordu:

"Tasarı taslaklarının gerekçeleri bilinmediği için mevcut hali ile her iki tasarı taslağı da Anayasa'da tanımlanan devlet şekline ve ülkenin bölünmez bütünlüğüne aykırı, sosyal devlet olma ilkesini ortadan kaldıran, kamu hizmetlerini bedel karşılığı verilen hizmete dönüştüren bir yapıdadır ve bu yönü ile Anayasaya aykırılık taşımaktadır.

"Tasarı taslakları ile gerçekleştirilmek istenilen 'idari reform' özünde, üniter yapının tasfiyesi, sosyal devlet ilkesinin terk edilmesi ve mahalli idareler güçlendirilerek eyalet sistemine geçilmesi temel fikrini yansıtmaktadır."

TÜRK-İŞ'in 58. Cumhuriyet Hükümeti'ne 5 Mart 2003 tarihinde sunduğu talepler arasında bu konu da ele alındı.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Salih Kılıç, 4 Nisan 2003 günlü TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu toplantısı açış konuşmasında konuyu aşağıdaki biçimde değerlendirdi:

"Gündemde bulunan Mahalli İdareler Reform tasarısı uygulanırsa, birçok kuruluşumuzun taşra teşkilatları kapatılacak, merkezi devletin yetkileri 81 il'e dağıtılarak merkezi otorite

¹⁹ TÜRK-İŞ, **Çalışma Hayatının Sorunları ve Talepleri**, Ankara, 2003, s.124. Bu rapor, bu tarihlerde TÜRK-İŞ Genel Başkan Danışmanı olan bu kitabın yazarı tarafından hazırlanmıştı.

zayıflatılacak, devletimizin üniter yapısı büyük darbe yiyecek, sosyal devlet büyük zarar görecek, yüzbinlerce işçi sözleşmeli personel statüsüne geçirilecektir. Hükümet bu yanlış politikalarını değiştirmelidir.“

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, 4 Nisan 2003 günü yaptığı toplantı sonrasında yayımladığı bildiriye bu konuya değindi.

Türkiye YOL-İŞ Genel Başkanı Fikret Barın, 12 Nisan 2003 günü TÜRK-İŞ Genel Merkezi'nde, TÜRK-İŞ Genel Başkanı Salih Kılıç'ın da katıldığı basın toplantısında şunları söyledi:

“Türkiye YOL-İŞ Sendikası, TÜRK-İŞ’le ve gelişmelerden olumsuz biçimde etkilenen tüm toplum kesimleriyle, çok yakın bir işbirliği içindedir. Yerel Yönetim Reform Taslağı’ndaki politikanın hayata geçirilmesi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin üniter yapısına ve Anayasamızda emredilen sosyal devlet anlayışına büyük darbe indirilecektir. Buna izin vermedik; vermeyeceğiz. Köy Hizmetleri Gn.Md.’ne sahip çıkmak, eyalet sistemine, federasyona, Türkiye’nin parçalanmasına karşı çıkmaktır, Türkiye’ye sahip çıkmaktır. Türkiye YOL-İŞ Sendikası, Türkiye’ye sahip çıkmıştır ve her ne pahasına olursa olsun çıkmaya devam edecektir.”

YOL-İŞ Başkanlar Kurulu 12 Nisan 2003 günü yaptığı toplantı sonrasında yayımladığı bildiriye şunları belirtti:

“Başkanlar Kurulumuz, Yerel Yönetim Reform Taslağını ayrıntılı bir biçimde değerlendirmiştir. Bu tasarının yasalaşması durumunda, Türkiye Cumhuriyeti’nin üniter devlet yapısının bütünlüğü ve sosyal devlet büyük zarar görecektir.”

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Salih Kılıç, Ekonomik ve Sosyal Konsey’in Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın başkanlığında 16 Nisan 2003 günlü toplantısında yaptığı konuşmada, kamu yönetimi reformu tasarısı ve yerel yönetim reformu tasarıları konusuna aşağıdaki biçimde değindi:

“Bugünkü gündem maddelerimizle ilgili olmayan önemli diğer iki konu, kamu yönetimi temel kanunu tasarısı ve yerel yönetim reformuna ilişkin kanun tasarıları ve kamu toplu iş sözleşmeleridir.

“Bu tasarılar henüz Meclis’e gönderilmemiştir. Ancak elimizde bulunan metinler, Türkiye Cumhuriyeti’nin üniter devlet yapısı ve sosyal devlet açılarından kaygı verici düzenlemeler içermektedir. Tasarılar, ayrıca, bazı sendikalarımız açısından da önemli sorunlar yaratmaktadır. Bu konuda TÜRK-İŞ tarafından hazırlanmakta olan kapsamlı bir rapor, önümüzdeki günlerde Sayın Cumhurbaşkanımıza, zatıalınıza ve konuyla ilgili tüm yetkililere iletilecektir. Konsey’de temsil edilen hiçbir kuruluşla en küçük bir ön görüşme yapılmadan hazırlanan bu tasarılar da ciddi değişiklikler yapılması gerektiğine inanıyoruz. Konsey’in toplanması konusunda gösterdiğiniz hassasiyetin, bu konuda da gösterileceği umudunu taşıyoruz.“

Toplantı sırasında bu sözler söylendiğinde, oturuma başkanlık yapan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan müdahale ederek, bu iddiaların çok ciddi olduğunu söyledi. Salih Kılıç, daha sonraki tarihlerde bu konuda yaptığı açıklamalarda, üniter devlet konusunu bir daha gündeme getirmedi.

Türkiye YOL-İŞ Genel Başkanı Fikret Barın’ın 28 Nisan 2003 günlü Hürriyet Gazetesi’nde, 29 Nisan 2003 günlü Cumhuriyet Gazetesi’nde ve 30 Nisan 2003 günlü Vatan Gazetesi’nde yayımlanan ve tasarıların Türkiye Cumhuriyeti’nin üniter yapısı ve sosyal devlet açısından sakıncalarını dile getiren birer sayfalık ilanları, kamuoyundan geniş bir destek gördü. Kamu yönetiminde yeniden yapılanmaya ilişkin tasarıların kamuoyunun gündemine taşınmasında bu ilanların büyük katkısı oldu.

Tasarılara ilk eylemli tepki, Türkiye YOL-İŞ Sendikası’ndan geldi. Türkiye YOL-İŞ’in şube yöneticileri, işyeri temsilci ve baştemsilcileri ve bazı üyeleri 29 Nisan 2003 günü, 81 ildeki Adalet ve Kalkınma Partisi il örgütlerini ziyaret ederek, kamu yönetiminde köklü değişiklikler yapılmasını öngören tasarıları protesto etti. Ayrıca, birçok ildeki 1 Mayıs kutlamalarına katılan sendika üyeleri,

işçi sınıfının genel ve evrensel taleplerinin yanı sıra, kamu yönetimi reformu tasarısında yer alan olumsuz düzenlemeleri ve Köy Hizmetleri Gn.Md.'nün kapatılması girişimlerini de eleştirdiler.

Türk Metal Sendikası'nın aylık yayın organının Nisan 2003 sayısında (No.47), "Türkiye Belediye Değildir. Yerel Yönetimler Reformu, Cumhuriyet Devleti'nin Yarınları İçin Tehlikeli" başlıklı bir yazı yayımlandı. Yazıda şu görüşler yer almaktaydı ²⁰:

"Yerel yönetimlere hem yetkinin, hem de otoritenin verilmesi, daha doğrusu devredilmesi, üniter devlet yapısını da zayıflatacak ve daha sonra da muhtemelen önce eyalet sistemine ve finalde de küçük, zayıf ve bağımlı devletçiklerin oluşmasına yol açacaktır.

"Öte yandan, yerel yönetimde, sendikaların ve diğer demokratik kitle örgütlerinin etkinliği kaybolacak ve yerine aşiretler, tarikatlar, sermaye grupları, tefeciler, tüccarlar, 'yerel güçler' olarak ortaya çıkacaktır. Temel hizmetlerin sunulduğunda yerelliğin savunulması, halkın çıkarına değil, aleyhinedir..."

"Yerel Yönetim Reformu adıyla beş kanun tasarısından oluşan yeni düzenlemeler, çok kısa yoldan ifade etmek gerekirse, üniter devlet yapısının bütünlüğü ve sosyal devlet açısından çok büyük sakıncalar içermektedir..."

"Nüfus cüzdanlarımızda yazılı olan, sınır kapılarından girişte pasaportlara vurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti damgasını, hiçbir güç, hiçbir kuvvet, 'Türkiye Büyükşehir Belediyesi' olarak değiştiremeyecektir."

Orman-İş Sendikası Genel Başkanı Mehmet Kafes de, Orman İşçisinin Sesi Gazetesi'nin Mart-Nisan 2003 sayısında (No.187) şunları yazdı:

"Bunun anlamı, Türkiye'nin birlik ve bütünlüğünü zayıflatmak, sosyal devlete büyük bir darbe indirmek, Türkiye'nin bütünlüğünün yerine eyalet sistemini getirmektir... Bu kanun tasarıları ülkemizin bütünlüğü açısından da, orman işçisinin bugünü ve geleceği açısından da son derece zararlıdır. Bu tasarılar Meclis gündemine gelmemelidir."

Türkiye YOL-İŞ, aynı günlerde 71 sayfalık **Yerel Yönetimler Reformu, "Devleti Yeniden Yapılandırma" mı? "Eyalet Sistemine Geçiş" mi?** kitabını yayımlandı ve dağıttı. Bu kitap, Orman-İş Sendikası tarafından da aynen basıldı ve dağıtıldı.

Türkiye YOL-İŞ'in çabaları sonucunda TÜRK-İŞ 10 Mayıs 2003 günü İzmir'de "Ekmeğine, İşine, Haklarına ve Vatanına Sahip Çık" mitingini, 17 Mayıs 2003 günü de Ankara'da Tandoğan Meydanı'nda "Ekmeğine, İşine, Vatanına Sahip Çık" mitingini düzenledi. Özellikle Türkiye YOL-İŞ üyelerinin geniş bir katılım gösterdiği bu mitinglerde, Türkiye'de eyalet sistemine geçiş girişimlerine açıkça karşı çıktı.

Tüm bu çalışmalar sürecinde ve sonrasında, bazı siyasal partiler ve bazı demokratik kitle örgütleri de sözkonusu tasarı ve tasarlara karşı çıktılar. Hükümet yetkilileri ise, bazı sendikaların önderliğinde gelişen ve yaygınlaşan bu tepki karşısında, kendi hazırladıkları tasarılar ve tasarlara sahip çıkmayarak, konunun daha kapsamlı bir biçimde tartışılmasının ve bu konuda bir şuranın toplanmasının ardından Bakanlar Kurulu'nun konuyu gündemine alacağını belirttiler.

Yine Türkiye YOL-İŞ'in etkili katılımıyla, 6 Mart 2004 ve 20 Kasım 2004 günleri Ankara'da Sıhhiye Meydanı'nı yine aynı anlayışla ve amaçla mitingler düzenlendi. 20 Kasım mitingine katılan YOL-İŞ üyesi sayısı 40 bine yakındı.

Türkiye YOL-İŞ, 10-11 Ekim 2003 günleri Ankara'da geniş katılımlı Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetim Reformu Sempozyumu düzenledi. 25 Ekim günü de İstanbul'da benzer bir toplantı gerçekleştirildi. Türkiye YOL-İŞ'in 20 Ekim 2003 günü Bursa'da düzenlediği toplantıya 1400 üyesi, 23 Ekim 2003 günü Konya'da düzenlediği toplantıya 1200 üyesi, 4 Kasım 2003 günü Ankara'da düzenlediği toplantıya 1400 üyesi, 10 Kasım 2003 günü Samsun'da düzenlediği toplantıya 1900

²⁰ TÜRKMETAL, Nisan 2003, s.15.

üyesi katıldı. YOL-İŞ, 18 Kasım 2003 günü Trabzon'da büyük bir toplantı gerçekleştirdi. Sendika, 11 Aralık 2003 günü Adana'da 1100 üyesinin ve 15 Aralık 2003 günü de İzmir'de 1000 üyesinin katıldığı büyük toplantılar düzenledi. Bu toplantıların öncesinde işyerlerinde tüm üyelerinin katıldığı toplantılar gerçekleştirildi. Bu toplantılarda, Köy Hizmetleri Gn.Md.'nin çalışmalarının Türkiye'nin üniter yapısının bütünlüğü açısından önemi vurgulandı.

Sendika yöneticileri ve üyeleri, 10 Şubat 2004 günü Meclis'i ziyaret etti. Aynı gün, milletvekillerine faks mesajları gönderildi. 18 Şubat günü Meclis yeniden ziyaret edildi.

21 Şubat 2004 günlü Milliyet, Cumhuriyet ve Vatan gazetelerinde Türkiye YOL-İŞ Sendikası Genel Başkanı Fikret Barın'ın tasarılar aleyhinde bir tam sayfalık açıklaması yer aldı.

21 Şubat 2004 günü Adana'da, Antalya'da, Diyarbakır'da ve Samsun'da Hükümeti protesto eden mitingler yapıldı. 22 Şubat 2004 günü ise İstanbul'da aynı nitelikte bir miting gerçekleştirildi.

Köy Hizmetleri Gn.Md. işyerlerinde örgütlü olan Türkiye YOL-İŞ Sendikası'nın yöneticileri Mart 2004 yerel seçimleri öncesinde işyerlerinde toplantılar yaparak AKP'ye oy verilmemesini istediler. YOL-İŞ Yönetimi, 13 Mart 2004 günü 70 bin üyesine ayrı ayrı mektup gönderdi, üyelerden Köy Hizmetleri'ne sahip çıkacak biçimde oy vermelerini istedi.

Türkiye YOL-İŞ'in bu mücadelesi, TÜRK-İŞ'in ve Emek Platformu'nun da Köy Hizmetlerine sahip çıkmasını sağladı. TÜRK-İŞ'in ve Emek Platformu'nun açıklamalarında ve ortak eylemlerinde, Köy Hizmetleri'nin kapatılmaması talebi yer aldı.

25 Ekim 2004 günü tüm işyerlerinde bildiri okundu. 25, 26 ve 27 Ekim günleri, Emek Platformu'nun aldığı karar doğrultusunda, tüm illerde kitlesel basın toplantıları düzenlendi.

Emek Platformu, 9 Kasım 2004 günü kitlesel basın açıklamaları düzenledi. Emek Platformu'nun aldığı karar uyarınca, 30 Kasım günü, işyerlerinde öğle arasında eylem yapıldı.

Kamu çalışanları sendikaları da bu tasarılar karşı çıktı. Ancak bu karşı çıkışta, Türkiye'nin üniter yapısının bütünlüğüne, devlet – ulus ilişkisine, ulusun farklı unsurlarının kaynaşmasına yönelik saldırı boyutu genellikle eksik kaldı.

Bazı sendikalarımızın yürüttüğü başarılı kampanya, bazı kurum ve kuruluşların bu konuda hızla bilinçlenmesi ve Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer'in duyarlı tavrı sayesinde, Türkiye'nin, ulusun ve işçi sınıfının bütünlüğüne yönelik saldırının önemli bazı unsurları engellendi. Özellikle eğitimde yerleşmenin ve yerel yönetimlere bazı önemli yetkilerin devredilmesinin engellenmesi büyük bir başarıydı.

SONUÇ: SESSİZLİKTEN MÜCADELEYE

İşçi sınıfına yönelik saldırının AKP Hükümetleri döneminde yoğunlaştığı koşullarda, yaygın bir biçimde tartışılan konuların başında, ülkemizin, halkımızın ve işçi sınıfımızın artan sorunlarına karşın, işçi sınıfının niçin büyük mitingler, gösteriler, eylemler gerçekleştirmediği gelmektedir. Bir dönem Ankara'da Kızılay Meydanı'nda yüzbinleri bir araya getiren örgütler, şimdi 100 bini, hatta 50 bini aşmamaktadır. Genel grev çağrıları yanıtız kalmaktadır. Tek tek işçi ve/veya kamu çalışanı sendikalarının örgütledikleri eylemler yaygınlaşmamaktadır. Greve katılan işçi sayısında düşme vardır. İşçi sınıfı içinde dayanışma ve işbirliği azalmıştır. Aynı sendika içinde bile işyerleri arasındaki dayanışmada azalma gözlenmektedir.

Artan sorunlar niçin eyleme ve diğer tepki biçimlerine dönüşmemektedir?

İşsizliğin hızla artması bu sessizliğin nedenlerinden biridir. İşsizlerin ekonomik çıkarlarını koruyan bir örgütlenme yoktur. İşsizlerin tepkilerini ancak bir siyasal hareket örgütleyebilir. Diğer taraftan, işsizliğin artması, iş sahibi olan işçilerin işsizlikten ürkmesine ve mecbur kalmadıkça yaşadığı sorunlara tepki göstermemesine neden olmaktadır. Ayrıca, çalışma olanağı bulan birçok insanın yakın çevresindeki bazı işsizlerin de geçimini üstlenmesi, ekonomik açıdan bıçak kemiğe dayanmadıkça tepkinin doğmasını zorlaştırmaktadır. Tepki verebilen sendikalı işçiler ise henüz çok büyük gerçek gelir kayıplarına uğramamıştır.

Etkili tepkiyi, ancak örgütlü işçi gösterebilir ve gösterir. Bir işyerinde veya bir bölgede yaşayan örgütsüz işçilerin tepkileri genellikle parlayıp sönmeye biçimindedir; kolayca kontrol altına alınır. Tarihimizde eylemlerden örgütlülüğün doğduğu durumlar vardır; ancak bunlar yaygın değildir. Örgütlülük ise sendikal ve/veya siyasal alanda olabilir. İşçi sendikalarının üye sayısı sürekli olarak düşmektedir. Kamu çalışanları sendikalarının üye sayısında ise duraklama ve düşme başlamıştır. Siyasal alanda ise işçileri bünyesinde kitlesel olarak toplayabilmiş siyasal parti yoktur. İşçi ve kamu çalışanları sendikacılığının işçi sınıfının yalnızca yüzde 10-15'ini kapsayabildiği durumlarda, siyasal partiler de geniş işçi kitlelerini bünyelerinde bir araya getiremezse, örgütsüz kitleden toplumsal tepki beklemek olanaklı değildir. Örgütsüz kitlenin artan sorunlara yanıtı toplumsal çürüme (rüşvet, fuhuş, hırsızlık, gasp, kapkaç) veya kaçak işçilik, ek işte çalışma, çocuk işçilik, eve-iş-verme sistemi olur.

Son yıllarda kitle iletişim araçlarında (medya) sermaye hakimiyeti ve tekelleşme iyice belirgin hale gelmiştir. Ulusal Kanal dışında işçi sınıfının taleplerini ve görüşlerini düzenli ve sistemli olarak aktaran televizyon kanalı yoktur. Sendikalar, çeşitli nedenlerle, bir televizyon kanalı kur(a)mamışlar, bir günlük gazete çıkar(a)mamışlardır. Kitle iletişim araçlarının en etkilileri, gerek emperyalizmin hükümete verdiği destek, gerek sermayenin hükümete bağımlılığı nedeniyle, yıllarca hükümeti desteklemiştir. Bu destek, iyimserlik ve hükümetin güçlülüğü havasının pompalanması biçiminde sürdürülmüştür. Bu koşullarda sorunları artan kişinin doğal tepkisi, "demek herkesin durumu iyi, benimki kötü; bu iyi gidiş bugün olmasa da yarın bize de yansıyacak" anlayışını yaygınlaştırmıştır.

Hükümetin güçlü bir Meclis çoğunluğuna sahip olması, başarılı 2002 genel seçimlerinin ardından 2004 yerel seçimlerinde oy oranını artırması, tepkileri frenlemiştir. Bir genel kural, hakim sınıflar cephesinde bir gedik veya çatlak olmadan kendiliğinden işçi hareketinin gelişmeyeceğidir. Sorunlar artsa bile karşıdaki güç büyükse veya büyük olarak algılanıyorsa, kitle eylemi ve tepkisi gelişmez. Arkasında ABD emperyalizminin, Avrupa Birliği emperyalizminin ve büyük sermayenin desteği olan veya olduğuna inanılan "güçlü" bir hükümete karşı kitle eylemlerinin yaygınlaşması çok zordur. Ancak, 2005 yılının sonlarından itibaren bu tablo değişmeye başlamıştır.

Meclis'te temsil edilen güçlü ve inandırıcı bir alternatifin bulunmaması, sınıf bilinci gelişmemiş işçiler açısından umutsuzluğu artırmaktadır. Diğer taraftan, AKP'nin kendi yandaşlarına tayin, işe adam alma, terfide öncelik gibi konularda sağladığı yararlar, örgütsüz ve hatta sigortasız çalışan işçiler arasında, başarı şansı görmedikleri örgütlü mücadele yerine, iktidardaki partiye yanaşarak sorun çözmeye çalışma eğilimlerini güçlendirebilmektedir. Bu amaçla çeşitli tarikat ve cemaatlere girenler de bulunmaktadır.

İşçi sınıfının tepkisini sınırlayan diğer bir unsur, işsizliğin ve yoksullaşmanın güçlendirdiği bir gelişmedir. Emperyalizm (emperyalist ülkeler ve ulusötesi sermaye), özellikle Türkiye topraklarında güçlü bir ulus devlet istememektedir. Bu nedenle, etnik kimliği veya dinsel kimliği ön plana çıkararak teşvik edilmektedir. İşçi sınıfının örgütlülüğünün zayıfladığı koşullarda, etnik kimliğin veya dinsel kimliğin ön plana çıkarılması, sınıf bilincinin gelişmesini önlemekte, işçi sınıfını etnik kökene veya dinsel inanca göre bölmektedir. İşsizlik ve yoksullaşma, emperyalistlerin bu çabalarının başarı şansını artırmakta, işçi sınıfının sınıf bilinci temelinde tepki geliştirmesini daha da zorlaştırmaktadır. Bu plan doğrultusunda özellikle eğitim ve sağlık hizmetlerinin özelleştirilmesi, etnik kimliğe ve dinsel kimliğe dayalı örgütlenmelerin etkisini artırmaktadır. Belirli tarikat ve cemaatler, devletin sağla(ya)madığı eğitim ve sağlık hizmetlerini parasız veya düşük

bedellerle daha kaliteli olarak sundukça, sınıf kimliği zayıflamaktadır. Merkezi hükümetin zayıflatıldığı ve yerel yönetimlerin yerel güç odaklarının denetimi altında güçlendirildiği koşullarda etnik kimlik ve/veya dinsel kimlik daha da güçlendirilecek ve sınıf bilinci ve işçi sınıfının tepki verme niteliği daha da zayıflayacaktır. Etnik kimlik veya dinsel kimlik temelinde oluşturulmuş bazı vakıfların veya bu kesimlerin yönetimde bulunduğu belediyelerin halka iş bulması, odun-kömür-yiyecek dağıtması da sınıfın gücünü azaltmaktadır ve daha da azaltacaktır.

Eylem eğiliminin zayıflamasının diğer bir nedeni, eylemlerin etkisinin azalmasıdır. 1989 yılında bir grup işçinin çıplak ayakla yürüyüş yapması gazetelerin ilk sayfalarında haber olarak yer alıyordu, yürüyüşçülerin resmi yayımlanıyordu. Bu yıllarda 20-30 bin kişilik mitingler bile kitle iletişim araçları tarafından "haber" olarak algılanıyor ve kitleye iletiliyordu. Günümüzde, kanıksanmış miting ve yürüyüş biçimindeki eylemler aracılığıyla taleplerin dile getirilmesi ve işçi sınıfının gücünün dosta düşmana gösterilmesi giderek daha da zorlaşmıştır. Kitle iletişim araçlarının sermayenin iyice denetimi altına girmesinin ötesinde, bu eylemlerin "haber" olarak algılanmaması da önemlidir.

İşçi sınıfının günümüzdeki sessizliğinin diğer bir nedeni, örgütlü işçinin yaşlanması ve kıdeminin yükselmesidir. 2006 yılının kamu işçisi, 1989 bahar eylemlerini gerçekleştiren işçiden 17 yıl daha yaşlıdır. Kamu kesiminde yeni işçi alınmadığı ve bu eylemleri özellikle ve öncelikle kamu işçileri yaptığına göre, örgütlü işçinin yaşında ve işyeri kıdeminde önemli bir artış söz konusudur. Ayrıca, emekliliği yaklaşan veya emekliliğini hak ederek çalışmayı sürdüren işçi, eylemler konusunda daha ürkektir. Diğer taraftan, kamu kesiminin sendikalı işçilerinin gerçek ücret düzeyinde henüz çok büyük düşüşler yaşanmamıştır.

İşçi sınıfının memur statüsünde istihdam edilen kesimlerinin eylem ve tepki eğiliminin azalmasının bazı özel nedenleri bulunmaktadır. Memur ve sözleşmeli personel statülerinde istihdam edilen ücretlilerin sendikalaşma oranı son yıllarda artmamaktadır. Ayrıca, örgütlü tepki eğiliminde bir gerileme söz konusudur. Bunun bir nedeni, eylem yorgunluğudur. 1990 yılından beri büyük özveriyle mücadele eden ve çeşitli riskleri göze alan insanlar, bu çabalarına denk gelen somut yararlar elde edememişlerdir. Bazen yeterince düşünülmeden ve ücretlilerin durumu yeterince dikkate alınmadan alınan eylem kararları, kitleyi daha da yormuştur. Diğer taraftan, işçi sınıfının memur ve sözleşmeli personel statülerinde istihdam edilen kesimleri arasında siyasal farklılıklar önemini büyük ölçüde korumaktadır. Sendikal örgütlülük, bazı istisnalar dışında, siyasal eğilimlere göre bölünmüş durumdadır. Bu durum, ortak eylem geleneğinin yaratılmasını hala engellemektedir. Ayrıca, memur ve sözleşmeli personel statülerinde çalışanların ücretleri düşük olsa da, iş güvenceleri bulunmaktadır. Son dönemde işsiz, sendikasız ve sigortasız işçinin, esnafın ve köylünün durumunun hızla kötüleşmesi, düzenli gelir güvencesine sahip olan memurun ve sözleşmeli personelin tepkisini frenlemektedir. Bazı kamu sendikalarının etnik kimliği öne alan bir ittifak politikası izlemeleri de tepki yaratmaktadır.

Esnafın ve köylünün durumu giderek kötüleşmektedir. Esnaf, sifatsız dükkan kapatmaktan yakınmaktadır. Köylü perişan durumdadır. Ancak, sendikalı işçiyle ve memurla kıyaslandığında çok daha büyük sıkıntılar yaşayan bu sınıf ve tabakalar, herhangi bir örgütlü tepki vermemektedir. 2000 krizi sonrasındaki esnaf eylemleri saman alevi gibi sönmüştür. Köylülüğün tepkisi ise çok sınırlıdır. 30 Temmuz 2006 Ordu Fındık Mitingi çok önemlidir; ancak bu önemli eylemin arkasının gelmesi gerekmektedir. Toplumun diğer kesimlerinin tepkisizliği, sayıları giderek azalan sendikalı işçilerin ve kamu ücretlilerinin tepkisini frenlemektedir.

Yaşanan uluslararası rekabete, Avrupa Birliği ile gümrük birliğine, ekonomik krizlere, artan iç göçe ve işsizliğe ve diğer bazı nedenlere bağlı olarak yerli ve yabancı kaçak işçilik yaygınlaşmaktadır. Yerli ve yabancı kaçak işçinin sendikalarda örgütlenmesi ve örgütlü bir tepki vermesi olanaklı değildir. Buna karşılık, bu durumdaki işçilerin, ekonomik alanda da mücadele amacıyla siyasal düzeyde örgütlenmeleri ve farklı tepkiler geliştirebilmeleri tek seçenektir.

Üye sayıları azalsa da sendikaların önemi büyüktür. Sendikaların örgütlü tepkisi, sendikasız kesimlerin de harekete geçmesini sağlayabilir. Ancak sendikaların büyük bölümünün izlediği çizgi, günün sorunlarına ve görevlerine yanıt verebilecek doğrultuda değildir. Örneğin, özelleştirmeye karşı mücadele yıllarca yalnızca işçi atma ve talan-peşkeş boyutuyla ele alınmıştır. Özelleştirmenin sosyal devletin de ötesinde, Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelik saldırının bir parçası olduğu ve bu nedenle de ekmek ve vatan mücadelesinin birlikte sürdürülmesi anlayışı ve talebi ancak son yıllarda yalnızca bazı sendikalarca dile getirilmeye başlanmıştır. Bu da sonuç almada yeterli değildir. Ayrıca, bazı sendikacıların yanlış tavırlarına ve siyasal çizgilerine de bağlı olarak, sendikaların önderlerine karşı güvensizlik yaygınlaşmaktadır. Diğer taraftan, sendikacılık hareketi ciddi bir bölünmüşlük yaşamaktadır. Bu bölünmüşlük, işçi sınıfının gücünün bir bölümünün israf edilmesine yol açmaktadır.

Türkiye'nin son derece önemli bir jeopolitik ve jeostratejik konumu vardır. Emperyalist güçler, Türkiye'nin izlediği politikaları etkilemeye ve günümüzde Türkiye'yi parçalamaya yöneldiklerinde artık ilk hedef olarak işçi sınıfını seçmektedir. Buna bağlı olarak, ABD emperyalizmi ve Avrupa Birliği emperyalizmi, işçi sınıfı ile sermayedar sınıf arasında "sosyal ortaklık" kurulmasını istemekte, işçi sınıfının ulusal bağımsızlık ve ulusal egemenlik konularında duyarsız kalmasını sağlamaya çalışmaktadır. Emperyalistlerin ve ülkemizdeki uzantılarının çabalarıyla, işçi sınıfının bazı kesimleri gayrimillî cepheye çekilmekte ve mücadeleden koparılmaktadır.

İşçi sınıfının ve vatanımızın düşmanları 1990'lı yıllardan itibaren daha güçlüdür; yöntemleri çok daha karmaşıktır. İşçi sınıfımızın ekmek ve vatan mücadelesini bütünleştirebilmesi belirli bir zamanı ve deneyim-bilgi birikimini gerektirmektedir. Ayrıca, eylem alanında sağlanmış işbirlikleri henüz siyasal alana yansımamıştır. İşçi sınıfımız, sınıf çıkarları ve ulusal çıkarlar doğrultusunda, siyasete ağırlığını doğrudan koymadan sorunları aşamayacağını zaman içinde anlayacaktır.

Bunlara ve benzeri nedenlere bağlı olarak, işçi sınıfı hareketi, henüz aşamadığı bir sessizlik içindedir. 2005 yılından itibaren Hükümetin dış politikada yaşadığı başarısızlıklar ve emperyalistlerin beklentilerinin karşılanmaması, ekonomik alanda yaşanan sıkıntılar, yerli sermayenin ve kitle iletişim araçlarının değişen tavrı ve bu gelişmelerin siyasal alana milletvekili transferleri biçiminde yansımaları, hakim sınıflar cephesinde bir çatlağın işaretleridir. Başbakan'ın "düşmeye basıldı" sözleri, bu durumun göstergesidir. 19 Ocak 2005 günü başlayan ve 52 gün süren SEKA İzmit Fabrikası işgali ve ardından TEKEL işçilerinin ülke çapındaki eylemleri, bu açıdan bakıldığında, yeni bir eylem ve siyasallaşma dalgasının işareti olabilir. Ancak, bu eylemlerin hızla yaygınlaşması ve kitleselleşmesi, bir ekonomik krize veya hükümetin ciddi biçimde tökezlemesine bağlı gözükmektedir.

İşçi sınıfımız, kendisine büyük zararlar veren AKP'ye karşı tepkisini gösterecektir. Sendikalarımıza düşen görev, iş, ekmek ve vatan mücadelesinin bütünlüğünü kavrayarak ve kitleye kavratarak, bu tepkinin bir an önce hayata geçmesine katkıda bulunmaktır. AKP'nin iktidarda kaldığı her gün, işçi sınıfı ve Türkiye zarar görmektedir. Vatanımızı emperyalizmin saldırısına karşı korumanın ilk somut adımı, emperyalizmin politikalarına uygun bir biçimde işçi haklarına ve ülkemize büyük zararlar veren AKP'ye karşı meşru ve demokratik bir temelde mücadeleyi geliştirmektir. AKP tökezledikçe, bu mücadele daha da güçlü bir biçimde ortaya çıkacaktır. İşçi sınıfı saflarındaki sessizlik, yerini, daha da siyasallaşmış ve iş – ekmek – vatan mücadelesini bütünleştirmiş bir mücadeleye ve eylemliliğe bırakacaktır.